

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMLERİNDE FİNANSAL KİRALAMA
SÖZLEŞMESİNİN YERİ

TEZİ YAZAN
Şeyda KIZIL

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Orhan ÇETİN
Jüri Üyesi: Çağ Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN (Gaziantep Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / NİSAN 2022

ONAY SAYFASI

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

2019/3017 numaralı öğrencimiz olan **Şeyda KIZIL** tarafından hazırlanan “**FARKLI HUKUK SİSTEMLERİNDE FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN YERİ**” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından **OYBİRLİĞİ** ile **ÖZEL HUKUK** Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)

Asil Üye – Üni. İçi –Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Prof. Dr. Orhan ÇETİN

(İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)

Asil Üye – Üni. İçi –Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ

(İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)

Asil Üye – Üni. Dışı –Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN
(Gaziantep Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)

28/04/2022

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Çok Sevgili Aileme ve kıymetli nişanlıma...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içerisinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanlar akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

28.04.2022

Şeyda KIZIL

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kendisine ne zaman danışsam bana kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle bana faydalı olabilmek için elinden gelenden fazlasını yapan, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen ve gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı düşündüğüm kıymetli ve danışman hocam Dr. Orhan ÇETİN'e teşekkürü bir borç biliyor ve şükranlarımı sunuyorum. Yine çalışmamda konu, kaynak ve yöntem açısından bana sürekli yardımda bulunarak yol gösteren kıymetli hocam Dr. Abdullah ERDOĞAN'a da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Teşekkürlerin az kalacağı diğer üniversite hocalarımdan da bana 4 yıllık üniversite hayatım boyunca kazandırdıkları her şey için ve beni gelecekte söz sahibi yapacak bilgilerle donattıkları için hepsine teker teker teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak çalışmamda desteğini ve bana olan güvenini benden esirgemeyen ve beni bu günlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme ve yüksek lisans eğitimim için beni yüreklendiren sevgili nişanlıma sonsuz teşekkürü bir borç bilir, çalışmamın tüm ilgililere fayda sağlamasını dilerim.

Şeyda KIZIL
Mersin, 2022

ÖZET

FARKLI HUKUK SİSTEMLERİNDE FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN YERİ

Şeyda KIZIL

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Orhan ÇETİN

Nisan 2022, 125 sayfa

Bu çalışma "Anglo – Sakson Hukuk Sistemi ve Kara Avrupası Hukuk Sisteminin Finansal Kiralama Sözleşmesi Üzerindeki Etkisi" durumunu konu edinmektedir. Finansal kiralama sistemi her ne kadar ekonomik nedenler ile ortaya çıkan bir alan olsa da hukuk sistemi içerisinde kısa zamanda yerini almıştır. Bu hukuki düzenlemeler ise birçok faktörden etkilenmiştir. Ülkeler bazındaki yaygın ticaret kanalları, ülkelerin ekonomik ve refah durumları, sanayi ve teknolojik gelişmeler ve benimsenen hukuk sistemine dayalı olarak finansal kiralama sözleşmesinin gelişimi değişiklik göstermiştir. Bu değişikliklerden Anglo Sakson Hukuk Sistemi ve Kara Avrupası Hukuk Sistemine bağlı olan değişiklik bu çalışmanın araştırma alanını oluşturmaktadır.

Çalışmamız 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde finansal kiralama sözleşmesinin doğuşu, hukuk sisteminde kabulü ve finansal kiralamaya ilişkin hukuksal boyut ele alınmıştır. Böylece finansal kiralama sözleşmesinin kurulumuna ilişkin genel esaslara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde finansal kiralama sözleşmesinin taraflara tanıdığı hak ve yükümlülükler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Böylece bir önceki bölümde nasıl oluştuğu anlaşılan finansal kiralama sözleşmesinin tanıdığı haklar ve yükümlülükler gösterilmiştir. Finansal kiralama ilişkine yönelik muhtemel uyumsuzluklar belirtilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise finansal kiralama sözleşmesinin son bulma halleri ve bunların hüküm ve sonuçları ele alınmıştır. Netice itibarıyla bir finansal kirala sözleşmesinin başından sonuna kadar ki hukuki süreç genel esaslarıyla ele alınmıştır.

Çalışmamızın son bölümünde ise ülkelerin benimsemiş olduğu hukuk sistemlerine dayalı yasal düzenlemelerin finansal kiralama sözleşmesinin gelişimine etkisi ve ülkelerin ekonomik kazancı ile ilişkisi konu edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama, Faktoring, Leasing, Kiracı ve Kiralayan

ABSTRACT

THE PLACE OF FINANCIAL LEASING AGREEMENT IN INTERNATIONAL LAW SYSTEMS

Şeyda KIZIL

Master's Thesis, Department of Private Law

Thesis Advisor: Dr. Orhan ÇETİN

April 2022, 125 pages

In this study, “The Influence of the Anglo-Saxon Legal System and the Continental European Legal System on Financial Lease Agreement”; is discussed and reviewed. Even though the financial leasing system is an area that has emerged for economic reasons, it has taken its place in the legal system in a short time. Many grounds have influenced these legal regulations. International trade routes, economic and welfare conditions, industrial and technological developments, and adopted legal systems are among primary factors altering the development and structure of the financial leasing agreement from one country to other. In this regard, the Anglo-Saxon Legal System and the difference depending on the Continental European Legal System constitute is the research area of the current study.

This study consists of four chapters. The first chapter discusses the birth of the financial leasing contract, its acceptance in the legal system and the legal dimension of financial leasing. Thus, the general principles regarding the establishment of the financial leasing agreement are included.

In the second chapter, the rights and obligations of the financial leasing agreement to the parties are evaluated comprehensively. Thus, upon understanding its historical development in the first chapter, the second chapter presents the rights and obligations defined by the financial leasing agreement. Possible disputes regarding the financial leasing relationships are stated.

The third chapter of this study discusses conditions for the termination of the financial leasing agreement, and its terms and potential results. Eventually, the legal process from the beginning to the end of a financial leasing agreement is evaluated in general terms.

In chapter four, which is the final chapter of the current study, the impact of legal regulations based on countries’ legal systems on the development of a financial leasing contract, and its relationship with the economic gain of countries are discussed.

Keywords: Leasing, Factoring, Renter and Leaser

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN GENEL ESASLARI

1.1. Finansal Kiralama Kavramı	3
1.1.1. Sözlük Anlamı İle Finansal Kiralama Kavramı	3
1.1.2. Ticari Hayatta Finansal Kiralama Kavramı	3
1.2. Finansal Kiralamanın Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi	5
1.2.1. Finansal Kiralamanın Doğuşu	5
1.2.2. Tarihsel Gelişimi	6
1.2.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Hukuki Tanımı	6
1.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şekli	8
1.4. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	8
1.4.1. Esaslı Unsurları	8
1.4.2. Benzer Sözleşmelerden Ayrımı	9
1.4.2.1. Kira Sözleşmesinden Ayrımı	10
1.4.2.2. Satım Sözleşmesinden Ayrımı	13
1.4.2.3. Kullanma Ödücü Sözleşmesinden Ayrımı	15
1.4.2.4. Tüketim Ödücü Sözleşmesinden Ayrımı	15
1.4.3. Hukuki Niteliği	16

1.4.3.1. Genel Olarak	16
1.4.3.2. Sözleşme Konusu Varlığın Finansman İhtiyacına Yönelik Olması	16
1.4.3.3. Bedel Karşılığı Olma	17
1.4.3.4. Tarafların Ortak İradesinin Sonucu Olma	18
1.5. Finansal Kiralamaya Konu Varlıklar	19
1.6. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Türleri	20
1.6.1. Doğrudan Finansal Kiralama	20
1.6.2. Dolaylı Finansal Kiralama	21
1.6.3. Faaliyet Kiralaması (Operating Leasing)	22
1.6.4. Sat ve Geri Kirala (Sale and Lease Back)	23
1.6.5. Finansal Kiralama (Financial Leasing)	23
1.6.6. Alt Finansal Kiralama	24
1.6.7. Menkul ve Gayrimenkul Mallarda Finansal Kiralama	25
1.6.8. Birinci El Finansal Kiralama – İkinci El Finansal Kiralama	25
1.6.9. Yurt İçi Finansal Kiralama	25
1.6.10. Yurt Dışı Finansal Kiralama	26

İKİNCİ BÖLÜM

2. FİNANSAL KİRALAMA TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tarafları	28
2.1.1. Doğrudan Taraflar	30
2.1.1.1. Kiralayan	30
2.1.1.2. Kiracı	30
2.1.2. Dolaylı Taraflar	31
2.1.2.1. Satıcı	32
2.1.2.2. Refinansman Ortaklığı	33
2.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Yükümlülükleri	33
2.2.1. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Kiralayanın Yükümlülükleri	33
2.2.1.1. Finansal Kiralama Konusu Varlığın Zilyetliğinin Devri Yükümlülüğü	33

2.2.1.2. Ayıptan Doğan Hak ve Yükümlülük	35
2.2.1.3. Kiralayanın Zapttan Doğan Sorumluluğu	38
2.2.1.4. Kiracının Kullanım ve Yararlanmasına Katlanma Yükümlülüğü	39
2.2.1.5. Kiralayan Tarafın Vergi ve Benzeri Borçlara Katlanma Yükümlülüğü	40
2.2.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Kiracının Yükümlülükleri	41
2.2.2.1. Finansal Kiralama Bedelini Ödeme Yükümlülüğü	41
2.2.2.2. Kiracı Tarafın Sözleşme Konusu Varlığı Özenli ve Sözleşmede Özgülenen Amaca Uygun Olarak Kullanma Yükümlülüğü	43
2.2.2.3. Sözleşme Konusu Varlığın Bakım ve Masraflarına Katlanma Yükümlülüğü	45
2.2.2.4. Sözleşme Konusu Varlığın Hasar ve Ziyanına Katlanma Yükümlülüğü	46
2.2.2.5. Devir Yasağı Yükümlülüğü	47
2.2.2.6. Sözleşme Konusu Varlığın Sigorta Primlerini Ödeme Yükümlülüğü	48
2.2.2.7. Sözleşme Konusu Varlığı İade Yükümlülüğü	48
2.2.2.8. Kiracının Ayıptan Doğan Yükümlülüğü	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. FİNANSAL KİRALAMANIN SÖZLEŞMESİNİN SONA ERME HALLERİ İLE SONUÇLARI VE SORUMSUZLUK HALİ

3.1. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Erme Halleri ve Sonuçları	50
3.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Sona Erme Halleri	50
3.2.1. Finansal Kiralama Sözleşmesi İçin Belirlenen Sürenin Sona Erme Hali	50
3.2.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Kiracı Tarafın İflas Etmesi Nedeni İle Son Bulma Hali	54
3.2.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Kiracı Tarafın Ölümü veya Temyiz Kudretini Kaybetmesi Nedeni İle Son Bulma Hali	55
3.2.4. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Sona Ermesinin Sonuçları	56

3.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Dışı Sona Erme Halleri ve Sonuçları	59
3.3.1. Sözleşmeye Aykırı Davranma Sebebi İle Sona Erme Hali	60
3.3.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Önemli Sebepler Nedeni İle Sona Erme Hali	62
3.3.2.1. Kira Bedelinin Ödenmesinde Temerrüde Düşülmesi İle Sona Erme	62
3.3.2.2. Sözleşme Bedelinin Ödenmemesi Halinde Sona Erme	64
3.3.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Dışı Sona Ermesinin Sonuçları	65
3.4. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Sorumsuzluk Anlaşması Ve Sonuçları	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMLERİNDE FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİ

4.1. Uluslararası Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralamanın Doğuşu Ve Tarihsel Gelişimi	70
4.1.1. ABD’ de Finansal Kiralamanın Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi	71
4.1.2. İngiltere’ de Finansal Kiralamanın Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi	73
4.1.3. Fransa’da Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişimi	74
4.1.4. Almanya’da Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişimi	74
4.1.5. Japonya’da Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişimi	75
4.1.6. Türkiye’de Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişim	76
4.2. Uluslararası Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tarafları	77
4.2.1. ABD’de Finansal Kiralama İlişkisinde Taraf Olmak	78
4.2.2. Fransa’da Finansal Kiralama İlişkisinde Taraf Olmak	79
4.2.3. Türkiye’de Finansal Kiralama İlişkisinde Taraf Olmak	81
4.2.3.1. Katılım Bankaları	82
4.2.3.2.Kalkınma ve Finansman Bankaları	83
4.2.3.3. Tasarruf Finansman Ortaklıkları	84
4.3. Uluslararası Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralamaya Konu Varlıklar	84
4.4. Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	86

4.4.1. Taksitli Satış Nitelendirmesi	86
4.4.2. Mülkiyeti Muhafaza Nitelendirmesi	87
4.4.3. Kira Nitelendirmesi	88
4.4.4. Kredi Sözleşmesi Nitelendirmesi	89
4.4.5. Hakkın Devri Nitelendirmesi	89
4.4.6. Karma Nitelendirme	89
4.5. Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Taraflara Tanıdığı Hak ve Yükümlülüklerin Kapsamı	90
4.5.1. Anglo–Sakson Hukuk Sisteminde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tanıdığı Hak ve Yükümlülük	90
4.5.2. Kara Avrupası Hukuk Sisteminde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tanıdığı Hak ve Yükümlülük	91
4.6. Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinde Uyuşmazlıkların Çözümü	92
4.7. Farklı Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Son Bulma Halleri	95
SONUÇ	98
KAYNAKÇA	101
EKLER	108

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DEİK	: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
ELA	: European Leasing Association – Avrupa Leasing Birliği
f	: Fıkra
FİDER	: Finansal Kiralama Derneği Bülteni
FFFK	: Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Tasarruf Finansman Şirketi Kanunu
FKŞB	: Finansal Kiralama Şirketleri Birliği
IFC	: International Finance Corporation
md.	: Madde
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SPK	: Sermaye Piyasa Kurulu
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UNIDROIT	: International Institute for the Unification of Private Law
vs.	: Ve Sair

EKLER LİSTESİ

EK.1. Etik Kurulu Onay Belgesi	108
EK.2. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurul İzin İstek Yazısı	110
EK.3. Çağ Üniversitesi Etik Kurul İzin Onay Yazısı	111

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı ekonomik olarak yatırım ve sermayeler için alternatif bir çözüm olan finansal kiralama ilişkisinin hukuk sistemi içerisindeki düzenleniş şeklini ele almaktır. Burada finansal kiralama ilişkisini hukuk sistemi içerisinde ele alırken farklı ülkelerin hukuksal yapılarının finansal kiralama ilişkisine etkisi ve finansal kiralama ilişkisinden beklenen menfaatler tespit edilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası sanayinin ve teknolojinin gelişmesine dayalı olarak sermaye ihtiyacındaki önem artış göstermiştir. Dünya ekonomisi dönem dönem büyük sarsıntılarla karşılaşması nedeni ile sermaye kaynakları yeterli olmamıştır. Bu sebeple ekonomik ihtiyaçlara binaen alternatif bir sermaye kanalı olarak finansal kiralama sistemi geliştirilmiştir.

Finansal kiralama sistemi her ne kadar ekonomik nedenler ile ortaya çıkan bir alan olsa da hukuk sistemi içerisinde kısa zamanda yerini almıştır. Hayatın her alanında olduğu gibi ekonomik alan olan finansal kiralama alanında da hukuki düzenleme ve hukuki güvenceye ihtiyaç duyulmuştur.

Bu hukuki düzenlemeler ise birçok faktörden etkilenmiştir. Ülkeler bazındaki yaygın ticaret kanalları, ülkelerin ekonomik ve refah durumları, sanayi ve teknolojik gelişmeler ve benimsenen hukuk kurallarına dayalı olarak finansal kiralama sözleşmesinin gelişimi değişiklik göstermiştir. Bu değişikliklerden hukuk kurallarına bağlı olan değişiklikler bu çalışmanın araştırma alanını oluşturmaktadır.

Finansal kiralama sisteminin gelişiminde ve değişiminde benimsenen hukuk sisteminin etkisi üzerine çalışma yapılmasının gayesi, hukukun geniş bir yelpazeyi kapsamaması ve birçok etken maddeyi bünyesinde barındırmasıdır. Hukuk, birey ile birey ya da birey ile toplum arasındaki kurallar bütünüdür. Tanımından da anlaşılacağı üzere hukuk sistemi bünyesinde birçok çözüm ve problemi birlikte barındırmaktadır. Bu nedenle finansal kiralama sisteminin gelişimi ve değişimi noktasında daha kapsamlı bir araştırma sunulması adına hukuk sistemine bağlı etmenler bu tez içerisinde incelenecektir.

Benimsenen hukuk sistemine bağlı olarak birçok uyumsuzlukta olduğu gibi finansal kiralama alanında da aynı problemlere farklı çözümler, yaklaşımlar, ispatlar ve karineler oluşmuştur. Taraflarca yaşanan aynı problemlere karşı yürütülen farklı hukuk sistemleri hukuk alanında farklı gelişimler ve kazanımların doğmasını sağlamıştır. Çalışmanın temel konusu ise bu farklı ve kendi hukuk sistemine has kurallara yer vermektir. Bu

çalışma ile hedeflenen ise hukuk sistemlerindeki farklılıklar ile hukuk aleminde doğan alternatif gelişimler olup bu gelişmeleri karşılaştırmalı olarak araştırarak sentezlemektir. Gerçekleştirilen bu sentez ile hukuk aleminde kazanımlar ve yeni bakış açıları oluşturulmak istenmektedir. Karşılaştırmalı hukukta ele alınmak ile birlikte doğal hukuk anlayışı ile ideal uygulama adına görüşlerimize yer verilecektir.

En genel tanımı ile finansal kiralama sözleşmesi veya diğer adı ile leasing, “işyerlerine gereksinim duyulan yatırım varlıklarının kredili olarak ithal edilmesi yerine finansman sağlamak üzere kiralama ilişkisidir” şeklindedir¹.

Finansal kiralama, yeni yatırımlar yapmak isteyen işletmelerin yatırımlarını, öz sermayeden veya banka kredisinden karşılamak yerine, yatırım için daha az nakit kaynak kullanarak ve yatırım neticesinde oluşacak borçlarını uzun vadede ödeyebilecekleri alternatif bir finansman tekniğidir.

Yukarıdaki tanımlarda da aktarıldığı üzere finansal kiralama ile amaçlanan sermayenin kiralama suretiyle gerçekleştirilmesidir. Sermaye nedeni ile yüksek borç içerisine girmeksizin kiralama sistemi ile sermaye ve yatırım kazanılmasını sağlayan bir çözüm kanalı, bir nevi ekonomik bir anlaşma türüdür.

Bu ekonomik anlaşma, güvenli bir zemine getirilmek istenmesi nedeni ile hukuk sistemi içerisinde korunmaya ihtiyaç duymuştur. Bu koruma bu alana has hukuki düzenlemeler getirilmek suretiyle gerçekleştirilmiştir. Kimi ülkelerde benimsenen yazılı hukuk sistemi nedeni ile kanunlar, yönetmelikler gibi maddeleştirmeler mevcut iken kimi ülkelerde ise yine benimsenen hukuk sistemi nedeni ile korunmak istenen hakların özü toplumlara benimsetilmek suretiyle hukuki koruma yolları gerçekleştirilmiştir².

Benimsenen yazılı veya hakkın özünü korumaya yönelik hukuksal kabule dayalı sözlü hukuk sistemleri zaman içerisinde farklı şekillerde evrilmiştir. Bu farklılıkların finansal kiralama ilişkisine yansıyan boyutları ise bu çalışmanın araştırma konusudur.

Yapılacak olan araştırmalar sonucunda tespit edilecek olan hukuki farklılıkların anlaşmanın kurulmasına, anlaşmasının taraflarına, anlaşmaya konu varlıklara, anlaşma da yaşanan uyuşmazlıklara karşı çözüm yollarına, anlaşma ile uygulandığı ülkenin menfaati karşılaştırmalı olarak ortaya konacaktır.

¹ Elif Ağca, “Uluslararası Finansal Kiralamaya Dair Unidroit Konvansiyonu Kapsamında Uluslararası Finansal Kiralama Sözleşmesi”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 20, S. 3-4, Erzincan 2016, s. 56. , Ali Hulki Cihan, Kullanıdırma Sözleşmelerinde Hasar, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2015 Ankara, s. 136. , Aydın Zevkliler ve Kadir Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 21. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021, s. 174.

² Ender Ethem Atay, **Hukuk Başlangıcı**, 3. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara 2016, s.144.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİNİN GENEL ESASLARI

1.1. Finansal Kiralama Kavramı

1.1.1. Sözlük Anlamı İle Finansal Kiralama Kavramı

Türk Dil Kurumunda finansal kiralama kavramı bir bütün olarak yer almamaktadır. Bu nedenle bu kavramın her sözcüğünü ayrı ayrı ele alarak değerlendireceğiz. Öncelikle finansal sözcüğünün sözlük anlamını ele aldığımızda “mali” olarak tanımlandığı görülmektedir. Finansal sözcüğü mali yani parasal durumlar için kullanılan bir sıfat olarak karşımıza çıkmaktadır³.

Kiralama sözcüğü ise “kiralamak işi” olarak tanımlanmaktadır. Sözlük anlamından anlaşılacağı üzere kiralamak eylemini ifade etmektedir⁴.

Sözlük anlamı ile finansal kiralama kavramını mali kiralama işi olarak tanımlamak mümkündür. Yani parasal durumların kiralanması eylemidir. Fakat bu açıklama ekonomik ve hukuki olarak ortaya çıkmış bu kavramı tanımlamak için yeterli değildir. Bu nedenle finansal kiralama uluslararası düzeyde yaygın kullanım şekli ile olan “leasing” olarak bilinmektedir⁵.

Finansal kiralama kavramının daha açık anlaşılabilmesi için finansal kiralama kavramını ayrıca hukuki ve ticari hayattaki tanımı ile ele alacağız.

1.1.2. Ticari Hayatta Finansal Kiralama Kavramı

Kiralama, kiralama konusu varlığın mülkiyetinin kiracı üzerine alınmayan ancak taraflarınca anlaşılan süre boyunca kararlaştırılan bedel üzere kullanım hakkının tayinidir⁶.

Ticari işletmeler, ticari faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla gereksinim duydukları varlıkları satın almak yerine kiralamayı tercih edebilir. Bu gereksinimlerin karşılanması adına kiralama ilişkisi ticaret hayatının devamı için vazgeçilmez

³ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2021, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 21.09.2021.

⁴ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 2021, <https://sozluk.gov.tr/> e.t.: 21.09.2021.

⁵ Üner Ertem, *Uluslararası Finansman*, 1. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2015, s. 5.

⁶ Haluk Nami Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2021, s. 12. , Ahmet Mithat Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 20. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2016, s. 75.

yöntemlerinden biridir⁷.

Kira ilişkisinin kısa veya dönemsel gereksinimler için gerçekleştirilmesi doğrudan kiralama ilişkisini ifade etmektedir. Ancak ticari hayatta doğrudan kiralama ilişkisinden ziyade uzun vadeli yatırım sağlayan yollara başvurmaktadır. Yani ticari işletmeler, yatırımlarını gerçekleştirebilmek adına fayda sağlama amacını taşıyan kiralama sözleşmesini diğer bir deyişle finansal kiralama yöntemini tercih etmektedir⁸.

Finansal kiralama genel olarak bir iktisadi kıymetin ekonomik bakımdan kullanım hakkını, mülkiyet hakkı devredilmeden, belirli bir süre için, işletmeler bakımından orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılayan bir finansman yöntemi olarak tanımlanabilir. Bu yöntemde, finansal kiralama şirketi kiralama konusu varlığın mülkiyetini elinde bulundurur, kira tutarı karşılığında, varlığın kullanım hakkı kiracıya bırakılır ve sözleşme süresi sonunda satın alma tercihi sunulur. Satın alma tercihi kullanıldığında varlığın mülkiyet hakkı kiracı tarafa devredilir⁹.

Başka bir deyişle finansal kiralama, belirli bir süre için finansal kiralama şirketiyle, yatırım yapmayı planlayan gerçek veya tüzel kişiler tarafından belirlenen varlığın, finansal kiralama şirketince satın alınarak, sözleşmede belirlenen kira tutarları karşılığında yatırımcının kullanmasına imkan veren bir finansman yolu olarak tanımlanabilir¹⁰.

Bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere finansal kiralama doğrudan kiralama ilişkisinden farklı olarak kira ilişkisinin sonunda mülkiyet hakkının devri imkanı sunmaktadır. Bu yönüyle finansal kiralama, doğrudan kira sözleşmesinde tanımlanan hakların son bulmasının aksine satın alma sözleşmesinde olduğu gibi kiralananın mülkiyet hakkının devri imkanını oluşturmaktadır¹¹.

Her ne kadar içerisinde kiralama sözleşmesinin ve satın alma sözleşmesinin unsurlarını buldursa da ne kira sözleşmesinin hedeflediği kullanım hakkının devrini ne de satın alma sözleşmesinin hedeflediği mülkiyetin mutlak devri amacı ile gerçekleşmemektedir. Finansal kiralama, ticari işletmeye finansal yatırım sağlanması

⁷ Turgay Münyas, **Finansal Yönetim ve Portföy Yönetim Teorisi Teorik Yaklaşımlar ve Çözümlü Örneklerle**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 159.

⁸ Münyas, s. 159 - 160.

⁹ Deniz Şişman ve Mehmet Şişman, "Finansal Kiralama (Leasing) ve Ekonomi için Önemi: Riskler, Avantajlar," **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 15, Sayı 1, Balıkesir 2017, s. 144-146.

¹⁰ Tahir Aydoğdu, "Finansal Kiralama Sisteminde Satış ve Geri Kiralama İşlemleri," **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü, İstanbul 2017, s.7.

¹¹ Marina Maisuradze ve Mariam Vardiashvili, "Lease Agreements Financial Reporting Issues According To The International Standards", **Ecoforum**, C. 5, S. 2, Gürcistan 2016, s. 162.

amacı taşıyarak kira sözleşmesi ve satın alma sözleşmesinden farkını ortaya koymaktadır. Her ne kadar finansal kiralama sözleşmesi farkını ortaya koymuş olsa dahi satış sözleşmesi ve kira sözleşmesi ile benzerliği nedeni ile kullandırma amacı güden sözleşmeler başlığı altında yer almaktadır. Kullandırma amacı güden sözleşmeler başlığı altında ele alınmakla birlikte kiralama ilişkisinin hedeflediği kullanım hakkı, ticari işletmeyi finansal yatırım sağlayan uzun vadeli kullanım hakkını içeren kiralama ilişkisidir¹².

1.2. Finansal Kiralamanın Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi

1.2.1. Finansal Kiralamanın Doğuşu

Finansal kiralamanın tarihi oldukça eski zamanlara dayanmaktadır. Dünya tarihi incelendiği takdirde Sümerler döneminde tarım aletlerinin kiralandığı veya Kara Avrupası Hukuk Sisteminin dayanağı olan Roma İmparatorluğu yasalarında finansal kiralama kavramına yer verildiği görülmektedir. Tarihte finansal kiralamanın ilk uygulaması, ekonomik varlıkların kiralanmak suretiyle M.Ö. onuncu yüzyılda Fenike Uygurluğunun ticari hayatlarında rastlanmıştır¹³.

İlerleyen süreç içerisinde finansal kiralama ilişkisi, kayıtlı ilk yatırımın kiralmasına ilişkin şirket olan Birmingham Wagon Şirketi adlı şirket ile başlamıştır. Yatırımları kiralama ilişkisi 1930'lu yıllarda ABD'de baş gösteren ekonomik krizin etkilerini azaltmak adına başvurulup fayda elde edilmiştir. Ardından ise gelişmeye ve toplum içerisinde kabul görmeye devam etmiştir. Böylece sözleşmenin uygulayıcıları tarafından benimsenen bu ilişki ile finansal kiralama sözleşmesinin alt yapısını oluşturmuştur¹⁴.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'de yenilenen sanayileşme ile finansal kiralama sözleşmesi Anglo - Sakson Hukuk Sisteminde meydana gelmiştir. Kısa zaman içerisinde finansal kiralama şirketleri kurulması ile yaygınlaşma göstermiştir. Bu yayılım önce sanayisi gelişmiş ülkelerde daha sonrasında uluslararası finansal kiralama şirketleri tarafından benimsenmesi ile tüm dünya da uygulama alanı kazanarak

¹² Aydoğdu, s. 18. , Zevkliler ve Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, s. 78 – 80.

¹³ Nurullah Mücahitoglu, Türkiye'de Katılım Bankalarının Finansal Kiralamadaki Yeri, Diğer Finansal Kiralama Şirketleriyle Karşılaştırılması ve Sektörde Sukuk Uygulaması Beklentileri, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015, s. 35.

¹⁴ Nurtaç Endes Seveli, "Tasarruf Finansman Sözleşmesi", **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2021 Konya, C.4, S.2, s. 12.

uluslararası boyuta ulaşmıştır¹⁵.

. Zaman içerisinde farklı hukuk sisteminde veya aynı hukuk sistemi içerisinde farklı ülkeler içerisinde gelişmeler göstererek günümüzde varlığını devam ettirmektedir

Finansal kiralama sözleşmesinin bu şekilde hızla yayılarak uluslararası boyutta kabul almasında; mülkiyet hakkının devrinin yanı sıra kullanım hakkına erişimin işletmelerce kabul edilmesi, işletmelerin finansal yatırımın kaynaklarının ticari hayat için yetersiz olması, kiralama yani kullanım süresinin sonunda mülkiyet hakkına erişebilme imkanı, kaynak ihtiyacındaki artış ve finansal kiralama sözleşmesinin sağladığı gümrük ve vergi kolaylığı başlıca nedenleri arasında sayılabilir¹⁶.

1.2.2. Tarihsel Gelişimi

Finansal kiralama sözleşmesinin gelişimi çok yönlüdür. Yani finansal kiralamanın gelişimi birçok etkene bağlıdır. Kısa zaman içerisinde yayılması nedeni ile gelişimi toplumdan topluma farklılık göstermiştir. Bu farklılık ülkelerin gelişmişlik düzeyine, benimsemiş oldukları hukuk sistemlerine ve uygulandığı toplumda meydana getirdiği uyumsuzlukların çözülmesi adına düzenlenen yasalara bağlı meydana gelmiştir¹⁷.

Tezin bilimsel açıklama getirmek istediği ise bu farklılıklar ve farklılıklar sonucu finansal kiralama sözleşmesinin gelişimine etki ve sonuçları incelemektir. Bu nedenle ikinci bölüm içerisinde hukuk sistemlerinin finansal kiralamaya etkisi ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.2.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Hukuki Tanımı

Hukuk, birey ile birey veya birey ile toplum arasında oluşan veya oluşabilecek uyumsuzlukların mutlak çözümünü amaçlayan sosyal bilim dalıdır¹⁸. Ticaret hayatı için bu kadar önemli ve yatırım vaadi bulunan finansal kiralama sözleşmesi zaman içerisinde hukuki zemin ile güvenceye alınmıştır. Bu çerçevede FFFK md.3 tanımlar başlığı altında finansal kiralama sözleşmesi tanımlanmıştır. Bu tanımlamaya göre finansal kiralama, “Bir finansal kiralama anlaşmasına bağlı bulunarak, Kanun veya ilgili

¹⁵ Ahmet Erol ve Diğerleri, **Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama**, 2. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara 2011, s. 43.

¹⁶ Kocağa s. 43.

¹⁷ Ali Bayraktaroğlu ve Aysel Gündoğdu, **Güncel Yaklaşımlarla Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesinde Ekonomik Analizler Kavram - Yapı Uygulama**, 1. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara 2018, s. 76.

¹⁸ Süleyman Yılmaz, **Hukuk Başlangıcı**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 12.

mevzuatı uyarınca yetkili kılınan kiralayan tarafından yatırımım elde etmeyi hedefleyici olarak bir varlığın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracı tarafa geçişinin sağlanması; kiracı tarafa kira süresi sonunda varlığın rayiç miktarından daha aşağı miktar ile satın alma hakkı öngörmesi; kiralama süresinin varlığın ekonomik kullanım süresinin yüzde sekseninden daha fazla bir kısmını kapsaması ya da finansal kiralama sözleşmesine göre akdedilecek kira bedellerinin günümüz bedellerinin toplamının varlığın rayiç bedelinin yüzde doksandan daha fazla bir değeri bulması durumlarından herhangi birine imkan veren kiralama işlemi” olarak ifade edilmiştir¹⁹.

Kanuni tanım içerisinde finansal kiralama ilişkisinin kurulması için emredici hükümlere yer vermiştir. Bu tanımlamadaki emredici hükümler ile finansal kiralama ile kiralama sözleşmesinin arasındaki farkı açıkça koymayı hedeflediği görülmektedir. Klasik kiralama ilişkilerinin öne çıkan özelliği kiralama konusu varlığın kısa vadeyi kapsayan süreç için kullanım hakkının devrinin kiracıya bırakılarak sözleşmenin son bulması halinde iade zorunluluğudur. Fakat finansal kiralama kanuni tanımda belirtildiği üzere kiralama konusu varlığın kullanım ömrünün yüzde sekseninden fazla bir bölümünü kapsaması ve kiralama ilişkisinin sonunda ya doğrudan ya da malın kıymeti ile kıyaslandığında oldukça düşük bir bedel ile mülkiyetin devrini içeren şekli şartları bulunmaktadır. Böylece kanun koyucu tarafından finansal kiralama sözleşmemesinin nev-i şahsına münhasır özelliklerini ortaya konmuştur²⁰.

Uluslararası düzeyde kabul görmüş ve kullanımı yaygın olan finansal kiralama sözleşmesinin en yaygın ve kabul edilen tanımı ise ELA'nın benimsediği tanımdır. Bu tanıma göre, “Finansal kiralama, belirli bir süre için kiralayan taraf ve kiracı tarafça düzenlenen ve üretici/satıcı taraftan kiracı tarafından uygun bulunan, kiralayan taraf ile mülkiyeti devir alınan varlığın, mülkiyetini kiralayanda, faydalanma hakkı ise kiracı tarafa bırakan bir sözleşme olup, varlığın kullanımının belirli bir kira ödemesi karşılığında kiracıya bırakılmasıdır” şeklindedir²¹.

Görüldüğü üzere finansal kiralama, hayatın farklı alanlarında veya hukuk sistemlerinde farklı tanımlara tabi tutulmuştur. Tanım birliğinin bulunmaması finansal

¹⁹ **Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman, Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu**, Ankara 2015, Gönül Yayıncılık, s.23.

²⁰ Ebru Yılmazsoy, Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016, s. 72-73. , Erzan Erzurumluoğlu, **Sözleşmeler Hukuku**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2017, s. 44-45.

²¹ Osman Oy ve Onur Biçici, **Finansal Kiralama (Leasing) ve Kira Alacaklarının Takip Yolları**, 1. Baskı, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2015, s. 5.

kiralama ilişkisine zenginlik katmıştır²².

1.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şekli

Bir irade bildiriminde bulunmak adına başvurulacak yollara şekil denilmektedir. Öyle ki, bütün sözleşmelerin ve irade bildirimlerinin bir şekli bulunmaktadır. TBK md. 12'ye göre, "Sözleşmenin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe hiçbir şekle bağlı değildir" denilerek şekil özgürlüğü ifade edilmiştir. Bu kanuni şekil özgürlüğü ilkesinin istisnası ise şekli zorunluluk ilkesidir. Şekil zorunluluğu ilkesi yalnız kanuni ya da taraf iradesi ile mümkündür²³.

FFFK md. 22 hükmünde finansal kiralama sözleşmesinin şekli unsurları belirlenmiştir. Hükme göre, finansal kiralama sözleşmesinin taraflarca yazılı biçimde yapılması zorunludur. Öyle ki, sözleşme serbestisi ilkesine dayanarak taraflar kanuna aykırı olarak bu zorunluğu kaldıramazlar. Çünkü şekle ilişkin hükümler kanunun emredici hükmüdür ve emredici hükümlere aykırı kurulan sözleşmeler hukuken yok hükmündedir²⁴.

TBK md. 13 hükmüne göre, yazılı şekle tabi sözleşmelerde yapılan değişiklikler de yazılı şekle tabidir. Yani finansal kiralama sözleşmesinin de değişiklik öngörülmesi halinde tarafların bu değişikliği yazılı şekle tabi olarak gerçekleştirme zorunluluğu mevcuttur. Ancak sözleşme hükümleri ile uyumsuzluk göstermeyecek şekildeki değişiklikler istisnai olarak yazılı şekil zorunluluğuna tabi değildir²⁵.

FFFK md. 22 hükmüne göre finansal kiralama sözleşmesinin şekli, dayanağı bakımından kanunî şekil, amacı bakımından geçerlilik şekli ve düzenlenişi bakımından yazılı şekildir. FFFK md. 22 hükmünde belirtilen şekil unsurlarına aykırı bir biçimde düzenlenen finansal kiralama sözleşmesi, mutlak biçimde hüküm ifade etmez²⁶.

1.4. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

1.4.1. Esaslı Unsurları

İsimsiz sözleşmeler Türk Borçlar Kanununun özel hükümler başlığı altında veya ayrıca oluşturulan yasalarda yer verilmemiş sözleşmelerdir. Yasalarda düzenlenmeyen

²² Yılmazsoy, s. 14.

²³ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 26. Bası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 112. s. 264. , Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 109.

²⁴ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 468.

²⁵ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 278- 280.

²⁶ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 287.

sözleşmeleri birleşik sözleşmeler, karma sözleşmeler ve su-i generis sözleşmeler olarak üç başlık altında toplayabiliriz²⁷.

Bu durumun aksine yasalarca düzenlenen hukuki ilişkiler tipik anlaşmalar olarak adlandırılmaktadır. FFFK md.3 ve devamı hükümlerinde finansal kiralama sözleşmesi ve sözleşmeye ilişkin unsurlara yer verilmiştir. İlgili yasa da finansal kiralama sözleşmesinin zorunlu unsurları, şekli unsurları, kuruluş unsurları, sona erme halleri gibi unsurlara yer verilmiştir. Bunun yanı sıra ilgili kanunda düzenlenmemiş halleri için TBK hükümlerine başvurulacağı kabul edilmiştir. Bu nedenlerle finansal kiralama sözleşmesi her ne kadar kendine has nitelikleri bulursa da atipik değil isimli (tipik) sözleşmeler arasında yer almaktadır²⁸.

FFFK md.3 hükümlerinden anlaşılacağı üzere finansal kiralama aslında krediden yararlandırmayı hedefleyen ve kendine has nitelikleri bulunan bir sözleşme türüdür. Bu nitelikleri dikkate alındığında finansal kiralama sözleşmesi hukukumuzda kullandırma amacı güden sözleşmeler başlığı içerisinde yer almaktadır²⁹.

Finansal kiralama sözleşmesi kullandırma amacı güden diğer sözleşmeler gibi iki taraflı hak ve borç doğuran hukuki ilişkiler içerisinde incelemek gerekmektedir. Yani, finansal kiralama sözleşmesi, tarafların ortak iradeleri ile anlaşmaya vardıkları şartların gerçekleşmesi için her iki tarafı da sorumluluk altına sokmaktadır. Bu sorumluluk ile birlikte sözleşmenin taraflarının yerine getirmekle yükümlü oldukları sorumluluklar neticesinde diğer tarafın edimini ifa etmesini isteme imkanı vermektedir³⁰.

1.4.2. Benzer Sözleşmelerden Ayrımı

Öğretide finansal kiralama sözleşmesi adlandırılırken özellikleri dikkate alınmıştır. Bu bağlamda “satış veya taksitle satış sözleşmesi”, “satışa dönüştürülebilir kira sözleşmesi”, “vekalet sözleşmesi” veya “nev-i şahsına münhasır kredi sözleşmesi” gibi bağdaştırmalarda bulunulmuştur³¹.

Bu nedenle ilk olarak ortaya koyulması gereken, finansal kiralama sözleşmesinin

²⁷ Cevdet Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, 17. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021, s.14. , Zevkliler ve Gökyayla, s.45. , Haluk Nami Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 18. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2021, s. 12. , Kılıçoğlu, s. 75.

²⁸ Yılmazsoy, s.73 – 75. , Kemal Gözler, **Genel Hukuk Bilgisi**, 20. Baskı, Ekin Basım Yayın, Bursa 2020, s. 59.

²⁹ Zevkliler ve Gökyayla, s. 408. , Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 403.

³⁰ Murat Topuz, **Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 170.

³¹ Ahmet Tuncay ve Adnan Deynekli, **Yargıtay Kararları Işığında Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Basım, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2019, s.110-126 , Kılıçoğlu, s. 98.

ayırt edici özelliklerdir. Bir sözleşmeyi başka sözleşmeden farkını ortaya koyan aslında sözleşme öğeleridir. Sözleşme kurucularının yükümlülükleri, hak ve talepleri, kuruluş şartları, son bulma halleri vb. öğeler sözleşmenin diğer sözleşmelerden farkını ortaya koyan öğeleridir. Söz konusu sebeple, finansal kiralama sözleşmesinin başka sözleşmelerden ayrımını yaparken bu farkı ortaya koyan öğeleri önemle anlatmak gerekmektedir³².

Yukarıda izah edildiği gibi kendine has öğeleri bulunduran finansal kiralama sözleşmesi bazı sözleşme türleri ile benzerlik göstermektedir. Bu benzerliklerin yanı sıra finansal kiralama sözleşmesinin ayırt edici öğeleri bu başlık altında ifade edilecektir.

1.4.2.1. Kira Sözleşmesinden Ayrımı

Kira sözleşmesi, kiralama konusu varlığın belirli bir ücret karşılığı sözleşme ile belirlenen süre boyunca kiralananandan faydalanma imkanı tanıyan kiralama ilişkisidir³³.

Bu tanımlamaya göre, kira sözleşmesi ve finansal kiralama sözleşmesinin ortak noktalarının, ücret karşılığı ve taraflarca belirlenen zaman ile sınırlı süre için gerçekleştirilmesi olduğu sonucuna varılmaktadır³⁴.

Bu ortak noktalar dışında kalan hususlar finansal kiralama sözleşmesinin kira sözleşmesinden farkını ortaya koymaktadır. Aslında kiralama başlığı ile adlandırılan bu iki sözleşmesinin benzerliğinden ziyade farklılıklarının olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu farkların daha net anlaşılması adına sözleşmelerin taraflara sağladığı hak ve sorumlulukları dikkat edilmesi gerekmektedir³⁵.

İlk olarak, sözleşmenin kiracı tarafı açısından ayırım bulunmaktadır. Kira sözleşmesinde kiracı taraf olabilmek için taraf ehliyetine haiz olmak yeterli olup ayrıca mevzuatın aradığı özel bir koşul bulunmamaktadır. Ancak finansal kiralama sözleşmesinin, finansal yatırım sağlamak amacı ile gerçekleştirilmesi sebebi ile bazı ülkelerde, örneğin ülkemizde, kanunlarca kiracının taraf ehliyetinin yanında finansal kiralama şirketi, banka gibi özel kuruluşlarca gerçekleştirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır³⁶.

³² Kılıçoğlu s. 7.

³³ Zevkliler ve Gökyayla, s. 15.

³⁴ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 407.

³⁵ Köksal Kocaağa, **Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi**, 2.Basım, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s.108.

³⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.87.

Bir diğerk ayrım ise kiralamaya konu varlığın belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır. Kira sözleşmesinde, sözleşmeye konu varlık için herhangi bir nitelik ayrımı mevcut değil iken finansal kiralama sözleşmesinde kiralama konu varlığın niteliği kanunda düzenlenmektedir³⁷.

Finansal kiralama sözleşmesine konu varlıkların sınırlandırılmasında uluslararası birlik sağlanamamıştır. Uluslararası hukukta kabul edildiği üzere tüketim varlıkları finansal kiralama ilişkinin konusu olamaz. Buna karşılık fikri ve sınai hakların finansal kiralamaya konu edilmesi hususunda birlik sağlanamamıştır. Bazı ülkelerde örneğin ABD ve Kanada gibi Anglo – Sakson hukuk sisteminin benimsendiği ülkelerde kabul edilmektedir. Ancak buna karşılık günümüzde birçok Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerde kabul edilmemektedir. Örneğin Türk Hukukunda Finansal kiralama sözleşmesine fikri ve sınai haklar konu edilmemektedir³⁸.

Finansal kiralama sözleşmesi ve kira sözleşmesi ücret konusunda da farkları bulunmaktadır. Kiralama ilişkisinde ücretin tamamı, kiralama ilişkisinin kurulması ile değil yararlanma süre zarfına bağlı olarak meydana gelmektedir. Kiraya verenin bedel talep hakkı kiracının sözleşmeye konu varlıktan yararlanma süresine bağlıdır. Finansal kiralama ilişkisinde ise bu durum kiralama ücreti sözleşmenin akdedildiği anda ve eksiksiz olarak oluşmaktadır. Yani finansal kiralama sözleşmesinde ödünçler ayrı ayrı kiralama ücretinin tamamını meydana getirmektedir. Kira sözleşmesinde, kiralama ücreti kiracı tarafın kararlaştırılan süre boyunca faydalanması ve kira dönemleri sona erdikçe tek tek kiralama ücretini ödeme yükümlülüğünü meydana getirmektedir³⁹.

Bir diğerk ayrım ise sözleşme sonunda kiralama konusu varlığın mülkiyetine ilişkindir. Kiralama ilişkisinde taraflarca kararlaştırılan bir zaman var olup sözleşme taraflarınca bu zaman zarfının sonunda sonlandırılırsa belirli süreli kira sözleşmesi, sonlandırılmaz ise belirli kiralama belirsiz süreli kira sözleşmesi haline gelmektedir. Kira ilişkisinin bitimi ile kiracı taraf, kiralama konusu varlığı kiraya verene devretmek mecburiyetindedir. Kiralama ilişkisinin bitiminde varlığın mülkiyet hakkının kiracı üzerine bırakılacağı sözleşme altında hükme alınsa dahi kira sözleşmesinin esası ile bağdaşmadığından hükümsüz olur. Fakat finansal kiralama ilişkisinin bitiminde sözleşme konusu varlığın mülkiyetinin kiracı tarafa devredileceği ya da aşağı bir miktar

³⁷ Murat Aydoğdu ve Nalan Kahveci, **Tüketici Hukuku Dersleri**, 1. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2020, s.384.

³⁸ Yılmazsoy, s. 18. , Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 201.

³⁹ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.203.

üzerinden yapılacak ödeme ile devredilebilme olanağı vardır⁴⁰.

Sözleşme konusu varlığın kullanımı neticesinde yaşanan hasarın giderilmesi konusunda da bir ayırım bulunmaktadır. Kira ilişkisinde meydana gelen hasarın giderilmesi konusunda yükümlülük kiraya veren üzerindedir ancak finansal kiralama ise kiracı taraf üzerindedir. Bu ayırım ile finansal kiralama sözleşmesi, sözleşme kapsamındaki varlıktan faydalanma da keyfiyeti önlemek amacıyla dayanmaktadır⁴¹.

Temerrüt hali ise başka bir ayırım konusudur. Kira sözleşmesinde kiracının temerrüdü meydana geldiğinde, kiracı henüz muaccel olmamış kira bedellerini derhal tazmin etme zorunluluğu yok iken finansal kiralama sözleşmesinde aksine kiracı henüz ödeme dönemi olmayan bedeller içinde tazmin zorunluluğu bulunmaktadır⁴².

Her iki sözleşme de bedel karşılığında kullandırma amacı güden sözleşme olmakla birlikte bedelin tazmin hakkının doğumu bakımından ayırım bulunmaktadır. Kira sözleşmesinde, kiraya veren ücreti sözleşmesinin bitiminde kiracı tarafın varlıktan yararlanması ve kullanması sonucunda tazmin etme hakkına haiz iken, finansal kiralama sözleşmesinde kiracı taraf, sözleşme konusu varlıktan faydalanma şartı aranmaksızın ve tarafların anlaşmaya varması halinde sözleşmeye tabi varlık daha üretilmemiş durumda iken bile kiralayan taraf sözleşme ücretini tazmin etme hakkına haizdir⁴³.

Bununla birlikte finansal kiralama sözleşmesi krediden veya paradan yararlandırmaya dayalıdır. Ancak kira sözleşmesinde bu hedefe dayalı bir hukuki ilişki mevcut değildir⁴⁴.

Kiralama konusu varlığın kullanım ömrüne bağlı olarak kiracı tarafta bulunma süresi de diğer bir ayırımı ortaya koymaktadır. Kira sözleşmesinde varlığın kiracı bünyesinde bulunma süresi, varlığın en uzun kullanım süresine nazaran oldukça kısa bir süreçtir. Finansal kiralama sözleşmesinde ise, varlığın en uzun kullanım süresine yakın bir süre zarfında kiracı tarafın egemenliği altındadır. Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Tasarruf Finansman Şirketi Kanunu'nda belirtildiği üzere en uzun kullanım süresinin en az beşte dördünü kiracının yararlanma ve finansal yatırım sağlama süresi içerisinde geçmesi gerektiği hükme bağlanmıştır⁴⁵.

İzah edilen tüm ayırımlar finansal kiralama sözleşmesinin kira sözleşmesinden ayrı

⁴⁰ Yılmazsoy, s. 84.

⁴¹ Neslihan Öz, Milletlerarası Özel Hukuk Boyutuyla Finansal Kiralama Sözleşmesi, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 40.

⁴² Ağca s. 72.

⁴³ Hasan Ayrancı ve Fahrettin Aral, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 3. Basım, Yetkin Yayınevi, Ankara 2010, s. 211.

⁴⁴ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 203- 205.

⁴⁵ Öz, s.41.

bir sözleşme olduğunu ortaya koymaktadır.

1.4.2.2. Satım Sözleşmesinden Ayrımı

Doktrinde bir takım yazarlarca, kiralama konusu varlıktaki hasar sorumluluğunun kiracı taraf üzerinde olması, finansal kiralama ücretinin satış ücretine denk gelmesi ve sözleşme ile kiracı tarafta bir mülkiyetin devri hakkı oluşturması gerekçeleri ile finansal kiralama sözleşmesini satış sözleşmesi ile bağdaştırılmaktadır⁴⁶.

TBK md. 207 ve devamı hükümlerinde yer verilen satış sözleşmesi, alıcı tarafın ödeme borcu altına girdiği bedel ile satıcı tarafın sözleşme konusu varlığın mülkiyeti hakkının devri borcu doğuran hukuki işlemdir. Bu sözleşmenin yükümlülüklerinden ortaya çıkan sonuç zilyetlik ve mülkiyetin devri borcuna karşılık taraflarca kararlaştırılan ücret borcunun tazminidir⁴⁷.

Bunun yanı sıra satış sözleşmesi temlik yükümlülüğü barındırmaktadır. Oysa finansal kiralama yararlandırma ve kullandırma yetkisi oluşturan sözleşmedir⁴⁸.

TBK md. 253 ve devamı hükümlerinde yer verilen taksitle satış ise satıcı tarafın sözleşme konusu varlığın tamamen satın almak isteyen tarafa mülkiyetin ve zilyetliğin devrine rağmen satın almak isteyen tarafın ücretin düzenli zaman aralıklarıyla parça parça tazmin etme yükümlülüğü altında bulunduğu hukuki ilişkidir. Finansal kiralama sözleşmesinde bu durumun aksine mülkiyetten ziyade sözleşme konusu varlığın zilyetliğinin kiracı tarafa teslimi söz konusudur. Fakat taraflar sözleşme bitiminde varlığın mülkiyetinin kiracıya geçişine taraflarca düzenlenebilir. Yani finansal kiralama sözleşmesinde sözleşme konusu varlık kiralama süresinin sona ermesi ile teslim edilmektedir⁴⁹.

Sözleşme konusu varlığın mülkiyetinin geçişinin sağlanması satış sözleşmesi için zorunlu kurucu bir şart iken finansal kiralama sözleşmesi için zorunlu unsur değil tarafların takdirindedir. Yani satış sözleşmesi ile hedeflenen, sözleşmeye konu varlığın mülkiyetinin alıcıya devridir. Finansal kiralama sözleşmesi ile hedeflenen, sözleşme konusu varlığın mali yararlandırması için finansman ihtiyacını gidermektir⁵⁰.

⁴⁶ Tuncay ve Deynekli, s.110.; Öz, s.41. , Zevkliler ve Gökyayla, s. 131. , Zapata, s. 117.

⁴⁷ Zevkliler ve Gökyayla s.29-30.; Aydoğdu ve Kahveci s.53.

⁴⁸ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.210.

⁴⁹ Zevkliler ve Gökyayla, s. 84. , Çağlar Özer, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s.205.

⁵⁰ Yusuf Dinç ve Muhammet Erkam Bakacak, "Kiralama ve Mülkiyetin Devri ile Sona Eren Finansal Kiralama Sözleşmeleri Kapsamında Gerçekleşen İşlemlerin TMS/TFRS ve AAOFI Temelli

Satış sözleşmesine somut veya soyut varlıklar konu olabilir. Ancak soyut bazı haklar ve tüketime dayalı varlıklar finansal kiralamaya konu edilememektedir. Örneğin fikri bir hak olan patent hakkı satış sözleşmesine konu edilebilir iken bazı hukuk sistemlerinde, örneğin ülkemizde, finansal kiralama sözleşmesine konu edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, Türk Borçlar Kanuna göre taksitle satış sözleşmesine yalnızca taşınır varlıkların konu olduğu düzenlenmiştir. Demek oluyor ki, satış sözleşmesine dayalı varlıklar finansal kiralama sözleşmesine konu olmaya haiz varlıkları da içinde barındırmakta olsa da her iki sözleşmenin aynı varlıkları konu ederken hedefi ayrıdır⁵¹.

En temel ayırım ise sözleşmenin gerçekleştirme hedefinde ortaya çıkmaktadır. Satış veya taksitle satış sözleşmesi ekonomik ve tüketime dayalı olarak gerçekleştirilebilmektedir. Finansal kiralama sözleşmesi ise yalnızca finansman sağlama hedefi ile hareket eden sözleşme şeklidir⁵².

Sözleşmenin gerçekleştirilmesindeki amaçtaki ayırım sözleşmeye dayalı varlığın sorumluluğunda farklı hükümleri beraberinde getirmektedir. İzah edildiği üzere finansal kiralamaya konu varlıkta meydana gelen hasarının onarımından kiracı tarafa bırakılmıştır. Satış sözleşmesinde ise TBK md. 208 hükmünde belirtildiği üzere taksitli satış sözleşmesinde zilyetliğin geçişi ile taşınmazlarda ise mülkiyetin geçişi ile alıcının sözleşme konusu varlık açısından söz hakkını doğurmaktadır. Bu ana kadar hasarın onarımından satıcı, malik sıfatının doğuşu ile alıcı taraf sorumlu tutulmaktadır. Finansal kiralama sözleşmesinde zilyetliğin geçişi sağlanıp mülkiyetin satıcı taraf üzerinde kalacağı sözleşme ile ortadadır. Mülkiyetin geçişi satış sözleşmesinde olduğu gibi alıcı tarafa geçmemekle birlikte hasarın onarımından sorumluluk sözleşmenin akdi ile kiracı taraf üzerindedir⁵³.

Yine ifade edildiği gibi finansal kiralama sözleşmesinde kiracı taraf, sözleşme konusu varlıktan faydalanma şartı aranmaksızın ve tarafların mutabakata varması halinde sözleşmeye tabi varlık daha üretilmemiş durumda iken bile kiralayan taraf sözleşme ücretini tazmin etme hakkına haizdir. TBK md. 259 ve TKHK md. 6/A gereğince belirtilen koşulların gerçekleşmesi ile sözleşme alacaklısının tazmin hakkı

Raporlama Farklılıkları”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Gümüşhane 2021, C.12, S.1, s.131.

⁵¹ Rona Serozan ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, 3. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2018,s.135. ; Aydoğdu ve Kahveci s.55.

⁵² Zevkliler ve Gökyayla, s. 92 -93 .

⁵³ Öz, s.43-45. ; Zevkliler ve Gökyayla s.92-93.

oluşmaktadır⁵⁴.

Her iki sözleşme arasında yakınlıklar bulunsa da anlaşmaların en temelde gerçekleştirilme hedefleri, tarafların hak ve borçları konusundaki ayrımlar göstermektedir ki, ayrı hukuki ilişkileri oluşturan bağımsız sözleşmelerdir.

1.4.2.3. Kullanma Ödücü Sözleşmesinden Ayrımı

Kullanım ödücü sözleşmesine TBK md. 379 – 385 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Sözleşmenin tanımının yapıldığı 379'uncu maddeye göre kullanım ödücü sözleşmesi ödünç verenin bir şeyin karşılıksız olarak kullanılmasını ödünç alana bırakmayı, ödünç alanın da o şeyi kullandıktan sonra geri vermeyi üstlendiği sözleşmedir. Bu nedenle kullandırma ödücü sözleşmesi iki taraflı borç yükleyen bir sözleşme türüdür⁵⁵.

Finansal kiralama sözleşmesi, kiralama konusu varlıktan faydalanılması ve sözleşme bitiminde iade etme yönleriyle kullanma ödücü sözleşmesi ile bağdaştırılmış olsa da, bu iki sözleşmenin belirgin farkları vardır⁵⁶.

Finansal kiralama sözleşmesinin bitiminde kiracı tarafın kiralama konusu varlığın mülkiyetinin devri imkanına sahiptir. Ancak kullanım ödücü sözleşmesinde geri vermek üzere temin edilen tarafın böyle bir hakka haiz olma durumu söz konusu değildir. Bunun yanı sıra kullanım ödücü sözleşmesinde, varlığı kiralayan taraf sözleşme ile kararlaştırılan teslim süresinden önce isteme hakkına sahip değildir⁵⁷.

Görülmektedir ki, her iki sözleşme arasında ortak hususlar bulunmakla birlikte sözleşmelerin en temelde taraflara tanıdığı hak ve yükümlülükler ve sözleşme sonunda kiracı tarafın sahip olduğu seçimlik haklar konusundaki ayrımlar ayrı hukuki ilişkileri düzenlemektedir.

1.4.2.4. Tüketim Ödücü Sözleşmesinden Ayrımı

Tüketim ödücü sözleşmesinde krediden faydalandırma imkanı sunması sebebiyle finansal kiralama sözleşmesi ile bağdaştırmalar bulunmaktadır⁵⁸.

Her ne kadar her iki sözleşmenin de kredi sağlama imkanı sunuyor olsa da en temel ayrım sözleşmeye konu varlıkta meydana gelmektedir. Şöyle ki, TBK md. 386

⁵⁴ Rona Serozan ve Diğerleri, s. 135 – 137.

⁵⁵ Kılıçoğlu, s.258.

⁵⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.206. ; Zevkliler ve Gökyayla s.412.

⁵⁷ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.207.

⁵⁸ Zevkliler ve Gökyayla, s. 385.

hükmüne göre tüketim ödünç sözleşmesinin konusu, tüketilebilir bir şeyin ödünç alana verildiği, ödünç alanın borcunu ise eş nitelikteki veya eş değerdeki şeyi verme yükümlülüğünü içeren sözleşme türüdür⁵⁹.

Hüküm gereğince tüketim ödünç sözleşmesine para veya yerine geçebilecek eşya konu edilmektedir. Finansal kiralama sözleşmesinin konusu para olmayıp, tüketim varlıkları da konu edilememektedir. Finansal kiralama sözleşmesinin konu varlığın yatırım sağlamaya elverişli olması gerekmektedir⁶⁰.

Bununla birlikte tüketim ödünç sözleşmesinde sözleşme konusu varlık tüketilmek üzere ödünç alana teslim edildiği için, faydalanarak tüketilmesi sebebiyle sözleşme konusu varlığı aynen geri iade etmesi söz konusu olamamaktadır. Bu nedenle ya aynı varlığı ya da emsal özellikteki varlığı teslim etme borcu altındadır. Finansal kiralama sözleşmesinde ise, sözleşme konusu varlığın mülkiyeti kiralayan tarafta olmakta ve sözleşme ile kiracı tarafa devredilmediğinden kirayı taraf varlığı olağan yıpranmalar haricinde aynen geri verme yükümlülüğü altındadır⁶¹.

Her iki sözleşme krediden yararlandırma faydası sunmakta ise de başta sözleşme varlığının tüketilmesi ve mülkiyet hususları olmak üzere birbirlerinden ayrı hukuki ilişkileri kapsadıkları ortadadır.

1.4.3. Hukuki Niteliği

1.4.3.1. Genel Olarak

Finansal kiralama ilişkisinin, finansal kiralama sözleşmesi olarak değerlendirilebilmesi için bir takım koşulların bulundurulması gerekmektedir. Bu koşulları üç temel başlık altında toplayacak olursak; finansman ihtiyacına yönelik olma, belirlenen süre için belirlenen bedel karşılığı olma ve tarafların ortak iradesine dayalı olma şeklinde belirlenebilir.

1.4.3.2. Sözleşme Konusu Varlığın Finansman İhtiyacına Yönelik Olması

Finansal kiralama ilişkisinin temeline bakıldığı zaman finansman ihtiyacına çözüm

⁵⁹ Kılıçoğlu, s.261.

⁶⁰ Rona Serozan ve Diğerleri, s. 140 – 142.

⁶¹ Zevkliler ve Gökyayla, s. 411 - 412. ; Türkan Gündoğdu Kırmızıtaş, **6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'na Göre Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Basım, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara 2017, s. 56 - 57.

sağlamaya dayalıdır⁶². Bir diğer anlatım ile finansal kiralama sözleşmesi, aracı bulunmaksızın dolaysız yatırım finansmanı vasıtasıdır. Bu özelliği sebebi ile doktrinde “uzun süreli yatırım finansmanı sözleşmesi” olarak da ifade edildiği görülmektedir. Finansal kiralama mali kıymeti bulunan varlığın, oluşturduğu kazançla birlikte desteksiz kendiliğinden yatırım sağlama fikrinin ürünüdür. Bu yaygın olan fikir aynı zamanda “kazan ve öde ilkesi” olarak bilinmektedir⁶³.

Finansman yatırımın gerçekleşmesi, finansal kiralama sözleşmesine elverişli taşınır veya taşınmaz varlıkların konu edilmesi ile mümkündür. Tüketime dayalı varlıklar, eklenti niteliğindeki taşınmazlar ve ülkemiz hukukuna göre fikri ve sınai haklar finansal sağlamaya konu edilemeyeceğinden finansman ihtiyacına yönelik sözleşmede kiralanan varlık olarak değerlendirilemezler⁶⁴. Ancak fikri ve sınai hakların finansman sağlama niyeti ile sözleşmeye konu varlık olarak değerlendirilmesine izin veren ülke hukukları mevcuttur⁶⁵.

Finansal yatırımın sağlanması kiracının ihtiyacını finanse etmeye elverişli varlığın kiracı tarafından belirlenmesi ve kullanımının kiracıya özgülenmesi ile mümkündür. Yani finansal kiralama sözleşmesi ile malın zilyetliği kiracı tarafa geçirilmekle birlikte, kiracı taraf sözleşmeye konu varlığın bütün imkanlarından yararlanabiliyor olması gerekir. Aksi halde finansal yatırımın sağlama unsuru oluşmayacaktır⁶⁶.

Kiracının bütün imkanları kullanma hakkına karşın özenli ve sözleşme ile belirlenen esaslar üzerine kullanma borcu bulunmaktadır⁶⁷.

Özetle finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleştirilmesi finansal yatırım sağlama yönelik varlığın kiracı tarafından belirlenmesine ve kiracının kullanımına özgülenmesi halinde mümkündür. Aksi halde benzer sözleşmelerden farkı ortadan kalkmaktadır.

1.4.3.3. Bedel Karşılığı Olma

Finansal yatırım sağlamak adına kiralanan varlıktan faydalanmanın neticesinde yararlanma karşılığı ücretin tazmini gerekir. Bu durum finansal kiralama sözleşmesinin

⁶² Finansman İhtiyacının temini kanunlarda bir nitelendirmesi bulunmamaktadır. Bir kimseye taksitli herhangi bir eşyanın verilmesi de finansman sağlama olarak değerlendirilmesi mümkündür. Gündoğdu Kırmızıtaş, s. 49.

⁶³ Tayfun Ercan, **Uluslararası Ticaret Hukuku**, 1. Basım, Ekin Basım Yayım, Bursa 2021, s. 59. , Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 458.

⁶⁴ Zevkliler ve Gökyayla, s.411.

⁶⁵ Amerika Birleşik Devletinde ve Kanada’da fikri ve sınai haklar, patent hakları finansal kiralama ilişkisine konu edilmesi mümkündür. Yılmazsoy, s. 18.

⁶⁶ Zapata, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2021, s. 320.

⁶⁷ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 118.

her iki tarafı da borç altına sokan bir hukuki ilişki olmasının sonucudur. Yani, kiracı tarafın sözleşme konusu varlıktan yararlanması için öncelikle sözleşme ile belirlenen edim borcunu ifa etmesi gerekmektedir⁶⁸.

Olağan kira sözleşmesinde olduğunun aksine ücret, varlığın yıpranma oranı, faiz ve kiracı tarafın elde edebileceği kâr gibi durumlar dikkate alınarak tayin edilmektedir. Finansal kiralama ilişkisi sözleşmesini her iki tarafına da borç yükleyen bir ilişki olması nedeni ile karşılıksız bir ücret olmaksızın kurulması hukuken butlana sebebiyet verir⁶⁹.

Ayrıca bu sözleşme ile kira sözleşmesinde ayrı olarak parça parça muaccel bir borç doğmaz bunun yerine belirlenmiş bedelin tazmin edilme dönemleri tarafların ortak iradeleri ile tayin edilmektedir. Tazmin zamanlarının ve tazmin konusu miktarın belirlenmesi hususunda taraflara tanınmış bir serbesti söz konusudur⁷⁰.

Sözleşme konusu varlık, sözleşmenin akdedildiği zaman bulunabileceği gibi, daha üretilmemiş veya elde edilememesi sebebiyle hazırda bulunmaması ihtimali de söz konusudur. Ancak taraflar ortak iradesi henüz bulunmayan varlık üzerine anlaşmaları sözleşmenin kurulmasında sakınca doğurmamakla birlikte kiracı tarafın edimini ifasını durdurmayacaktır. Yani finansal kiralama sözleşmesinde ücretinin ve tazmin zamanının, sözleşme konusu varlığın devir veya mevcudiyeti ile ilişki olmayarak finansal kiralama ilişkinin kurulduğu zamandan başlamaktadır⁷¹.

1.4.3.4. Tarafların Ortak İradesinin Sonucu Olma

Finansal kiralama sözleşmesi, sözleşme taraflarının ortak iradeleri sonucunda anlaşmaya vardıkları, sözleşme konusu varlığın kiracı tarafın kullanımına bırakıldığı, kiracı tarafın ise belirlenen ücreti ifa ettiği iki taraflı borç doğuran bir sözleşme türüdür⁷².

Bu sözleşme ile her iki tarafta borç altına girdiği için her iki tarafın iradelerinin ortak bir paydada uyuşması gerekmektedir. Taraflarca ortak irade ile sözleşme koşullarında anlaşmaya varılmadığı sürece bu sözleşme hüküm doğurmayacaktır⁷³.

Buradaki ortak paydanın sözleşmenin esaslı unsurlarında iradelerin örtüşmesidir. Sözleşmenin esaslı unsurlarında ortak iradeye varılmaz ise sözleşmenin kurucu

⁶⁸ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.30.

⁶⁹ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 460-465; Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 115.

⁷⁰ Gündoğdu Kırmızıtaş, s. 53.

⁷¹ Yılmazsoy, s. 18. , Zapata, s. 320.

⁷² Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 117.

⁷³ Kılıçoğlu, s. 71.

unsurları gerçekleşmeyeceği için sözleşme kurulamaz. Bu nedenle taraflar açısından herhangi bir hüküm teşkil etmeyecektir⁷⁴.

1.5. Finansal Kiralamaya Konu Varlıklar

Finansal kiralama sözleşmesine, konu varlıklar sözleşme amacına hizmet etmeli yani yatırım sağlamaya yönelik olmalıdır. Bu kapsamda bütün yatırım sağlamaya elverişli menkul veya gayrimenkul nitelikteki varlıklar konu edilebilir. Buna karşılık finansal kiralama sözleşmesine konu varlıklar hususunda hukuksal birlik sağlanamamıştır. Uluslararası düzenlenen sözleşmeler dikkate alındığında, patent, fikri ve sınai haklar gibi soyut haklar dahi finansal kiralama ilişkisine konu edilebilmektedir. Ancak Türk Hukuk sisteminde fikri ve sınai hakların finansal kiralamaya konu edilmesi kanunen mümkün değildir⁷⁵.

Her türlü malvarlığı sözleşmeye konu edilebilmekle birlikte, finansal kiralamaya konu edilecek olan varlığın sözleşme bitiminde esaslı niteliklerini yitirmeden yürütülebilecek olan, tüketim varlıkları dışında, bir varlığın tamamlayıcı bölümü veya eki durumunda bulunmayan, yalın bir şekilde yararlanılması mümkün nitelikteki varlıklar finansal kiralamaya konu edilebilir⁷⁶.

Yatırım yapan kişilerin finansal kiralama ile elde edebilecekleri ve benimsenmiş olan finansal kiralama kapsamındaki varlıklar başlıca; gayrimenkuller, ulaşım taşıtları, iş makineleri, teknik ekipmanlar, basın ve yayın ekipmanları, elektronik ekipmanlar ve enerji merkezleri şeklinde sıralanabilir⁷⁷.

Finansal kiralama yani leasing kanalı ile yararlanılacak ve finansal kiralama sözleşmesi kapsamına alınacak varlığın, ayrı yalın bir biçimde bulunması ve sözleşme konusu varlık için yıpranma payı bırakılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeptendir ki, hızlı tüketim varlıklarından olan beslenmeye dayalı varlıklar ve harcamaya dayalı varlıklar finansal kiralama sözleşmesinin konu ve kapsamında değerlendirilmemektedir. Bununla birlikte herhangi bir gayrimenkulün fer'i ve eklenti niteliğindeki varlıklar,

⁷⁴ Nalan Kahveci, Finansal Kiralama Yoluyla Yapılan Konut Finansmanı Sözleşmelerinde Tüketicinin Temerrüdüne Bağlı Sonuçlar, **Dokuz Eylül Üniversitesi SBE**, İzmir 2019. s. 29.

⁷⁵ Soner Aksu, Finansal Kiralama "Leasing", **Yıllık Faaliyet Raporu**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara 2019, s.3. , Sinem Yavuz, "Türkiye'de Finansal Kiralama İşlemlerinde Katma Değer Vergisi Uygulaması", **Eurasian Journal of Researches in Social and Economics**, C. 9, S. 1, ISSN: 2148-9963 2022, s. 208-213.

⁷⁶ Mücahitöğlü, s. 38.

⁷⁷ Finansal kurumlar birliği "30.06.2018" **Finansal Kiralama Sektörü İşlemleri Özet Raporu** İstanbul 2018 s. 4.

örneğin müstemilat finansal kiralama ilişkisi dahilinde değildir⁷⁸.

Fikri hak gibi soyut varlıkların finansal kiralamaya konu edilmesinde uluslararası birliktelik sağlanamamakla birlikte gelişmiş ülkelerde bu varlığında kapsama alındığı ve sözleşmenin işlevselliğinin artırıldığı görülmektedir⁷⁹.

1.6. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Türleri

Kiracı ve kiralayanın, yatırım gerçekleştirmek amacı ile akdettikleri finansal kiralama sözleşmeleri arasında birçok farklı düzenlemeyle rastlamak mümkündür. Finansal kiralama sözleşmesi için yatırımcıların ihtiyaçlarına veya sözleşme konusu malın niteliğine veya finansal kiralamanın yürürlükte kalacağı zaman gibi unsurlara bağlı değişiklik göstermektedir. Bu durum finansal kiralamanın tasnifinde mutabakata varılmamış olduğunu ve durum koşul ve şartlarına göre münhasır düzenlemelere başvurulabileceğinin sonucudur⁸⁰.

Farklı hukuk sistemlerinde veya aynı hukuk sisteminin uygulandığı farklı ülkelerde, ekonomik düzeylere göre birçok değişik sınırlandırmalar söz konusudur. Hatta bazı finansal kiralama şirketlerinin kendilerine özgü sınıflandırmaları dahi mevcuttur. Bu farklılıklar ortak bir terim birliğine engel olmakla birlikte sözleşmenin zenginleşmesine katkı sunmaktadır⁸¹.

Finansal kiralama alanında terim birliği bulunmaması nedeni ile bu başlık altında genel olarak kabul edilen ve en çok tercih edilen finansal kiralama türleri değerlendirilecektir.

1.6.1. Doğrudan Finansal Kiralama

Doğrudan finansal kiralamada, finansal kiralama ilişkisinin süje unsuru yani taraf sayısına bağlı bir sınıflandırmadır. Şöyle ki, alışılmış finansal kiralama yöntemlerinde olduğu gibi üç taraf yer almamaktadır. Aksine, doğrudan finansal kiralama yönteminde kiracı taraf aracı olmaksızın satıcı taraf ile finansal kiralama ilişkisini meydana getirmektedir. Böyle olunca bu yöntem içerisinde finansal kiralama şirketi, yani kiralayan taraf yoktur.⁸²

⁷⁸ Mücahitoglu, s. 39.

⁷⁹ Yavuz, s. 213 – 214.

⁸⁰ Umut Akdeniz, “Faktoring ve Faktoring ile İlgili Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C.15, S.162, Ankara 2020, s. 227.

⁸¹ Erol ve Diğerleri, *Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama*, s.13.

⁸² Topuz, *Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi*, s.87.

Bu finansal kiralama yönteminde sözleşme konusu varlığın üretici veya satıcı tarafı aynı kişiyi ifade etmektedir. Bu nedenle bu yöntem aynı zamanda “üretici veya satıcı kiralaması” olarak da adlandırılmaktadır⁸³.

Bu finansal kiralama yöntemi ile sözleşme konusu varlığın talep edilir ve satılır durumunu sıklaştırmak ve pazarlama imkanı olarak tercih edilmektedir. Böylece doğrudan finansal kiralama, satıcı veya üretici tarafın sözleşme akdetme koşullarının iyileşmesine katkı sağlamaktadır⁸⁴.

1.6.2. Dolaylı Finansal Kiralama

Dolaylı finansal kiralama sözleşmesinde doğrudan finansal kiralama sözleşmesinde olduğu gibi iki taraflı olarak değil, üç taraflı ilişki ile akdedilmektedir. Şöyle ki, kiracı taraf, aracı olmaksızın doğrudan sözleşme konusu varlığın imalatçısı ya da üreticisi ile bağ kurmadığı, bu iki taraf arasında köprü olarak iletişimi sağlayan bir finansal kiralama şirketi mevcuttur. Kiracı taraf, finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın temini için finansal kiralama şirketi yolunu kullanmaktadır. Finansal kiralama şirketi de kiracının talep ettiği sözleşme konusu varlığın üreticisi veya satıcısına ulaşarak taraflar arasında bağ sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Yani, dolaylı finansal kiralama sözleşmesinde doğrudan kiralama sözleşmesinde kiracı veya satıcı tarafından yapılan araştırmanın finansal kiralama şirketince gerçekleştirildiği görülmektedir. Böylece finansal kiralama sözleşmesi için gereken araştırmayı yaparak sözleşmeye elverişli varlığı finansal kiralama şirketi kiracı adına temin etse de mülkiyeti elinde barındırmaktadır⁸⁵.

Bu kiralama yönteminde, kiralayan taraf yani finansal kiralama şirketi, kiracı için sözleşme konusu varlığı satın alır. Böylece iki ayrı sözleşme kurulmuş olmaktadır. İlki, kiralayan tarafın sözleşme konusu talep edilen varlığın sağlanması adına üretici veya satıcı ile gerçekleştirdiği satış sözleşmesi ikincisi ise; satın alınan varlığın sözleşme ile belirlenen bedel, süre ile sınırlı yatırım sağlanması adına zilyetlik ve faydalanma hakkının kiracı tarafa devrini içeren finansal kiralama sözleşmedir. Uygulamada sıklıkla bu finansal kiralama yöntemi tercih edilmektedir⁸⁶.

⁸³ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.18. , Kocağa, s.52.

⁸⁴ Tuncay ve Deyekli, s. 150.

⁸⁵ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.20.

⁸⁶ Öz, s.19.

1.6.3. Faaliyet Kiralaması (Operating Leasing)

Finansal kiralama sözleşmesine konu olan varlığın mali ederinden ziyade, kullanım süresinin varlığın ekonomik ömründen daha kısa bir süreliğine mülkiyetin kiracı tarafa mülkiyetinin devredildiği ve akabinde kiracı tarafa finansal kiralama sözleşmesini fesih hakkı tanıyan yöntem faaliyet kiralaması olarak tanımlanmaktadır. Bir başka anlatım şekli ile kiralayan taraf ile kiracı taraf arasında kurulan sözleşme çerçevesinde kira ilişkine konu varlığın, ekonomik kullanım süresinden daha az bir zaman için kiralınmasıdır. İzah edilen tanımdan da anlaşılacağı üzere faaliyet kiralaması ile klasik finansal kiralama arasında ayrımlar bulunmaktadır. Bunlar; faaliyet kiralamasında, sözleşme konusu varlığın ekonomik kullanım süresinden daha az bir zaman için akdedilmesi ve akdedilen sözleşme için belirlenen zaman sona ermeden belirli sürelerle uygun hareket ederek sözleşmesinin fesih edilebilmesi hakkının kiracı tanınmasıdır⁸⁷.

Faaliyet kiralamasında, varlığın ekonomik sorun ve tedbirleri kiralayan tarafa aittir. Kiralayan yani finansal kiralama şirketleri, çoğunlukla sözleşme konusu varlığın bakım, onarım, muayene gibi hizmetlere ait yükümlülüğün muhatabıdır. Kiracı taraf ise yalnızca sözleşmeye dayalı kira bedelini ödemekle yükümlüdür⁸⁸.

Faaliyet kiralamasında yapılan kira bedeli ödemeleri çoğunlukla varlığın ederini için yeterli gelmemektedir. Ancak kiralayan taraf sözleşmeye konu varlığı birden çok kez kiralamasıyla veyahut kiracı ile yapmış olduğu sözleşmesinin bitiminde satarak varlığın mali boyutu karşılanmaktadır. Kiracı taraf, çoğunlukla bu yöntemine kısa süreli dönemde ihtiyaç duyduğu büyük yatırımın gerçekleşmesi adına tercih etmektedir⁸⁹.

FFFK md. 3 hükmü ile faaliyet kiralamasının Türk Hukukundaki tanımlaması yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre “finansal kiralama dışında kalan kiralama” şeklinde ayırmak sureti ile tanımlama yapılmıştır. FFFK md.2 hükmü gereğince finansal kiralama şirketi tarafından gerçekleştirilen faaliyet kiralamasına finansal kiralamaya ilişkin hukuki düzenlemelerin uygulanacağı ifade edilmiştir⁹⁰.

Faaliyet kiralaması tayin edilirken, sözleşmesinin hangi hedef ile gerçekleştirildiği dikkate alınarak ve bu hedeflerin belirlenmesinin akabinde finansal kiralamaya ilişkin hükümlerin uygulanması hukuken yerinde olacaktır⁹¹.

⁸⁷ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.65.

⁸⁸ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.66. , Ertem, s. 11.

⁸⁹ Christopher Müller, “Freedom and Convict Leasing in the Postbellum South”, **American Journal of Sociology**, C.124, S.2., ABD 2018, ,s.73.

⁹⁰ Ertem, s. 14.

⁹¹ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.69.

1.6.4. Sat ve Geri Kirala (Sale and Lease Back)

Alışılmış finansal kiralamadan ayrı olarak, bu yöntemde kiracı taraf esasen varlığın sözleşme öncesinde sahibidir. Yani, çoğunlukla likidite gereksinim duyan ya da öncelikli gereksinimlerini giderme niyetindeki ortaklıklar, mülkiyet hakkına haiz oldukları varlıkları finansal kiralama şirketine devrederek nakit temin etmektedir. Finansal kiralama şirketine devrettiği varlığı ise yeniden kiralamak suretiyle yatırım amacıyla kullanma hakkına haiz olur. Bir başka anlatım şekli ile bu yöntem ile ortaklıkların bünyesinde bulunan varlıkları kiralayan tarafa satılması ve sonrasında yeniden kiralayandan tarafından kiracı tarafa kiralanmasıdır⁹².

Ayrıca, bu yöntem için yasada yer alan kiralayan tarafın üçüncü kişiden yalnızca devredilmesi şekli ile değil “başka suretle temin etme” şekliyle finansal kiralamanın bir türü olarak değerlendirildiği dikkate alındığında Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman Ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu hükümleri uygulanmaktadır. Bu şekilde kiracı taraf, gereksinim duyduğu varlığın kullanım hakkına haiz olma imkanı ile birlikte ticari faaliyetleri için fon desteğini de oluşturarak iki çeşit fayda elde etmiştir⁹³.

Bütünü ile ifade edilecek olursa, tüm ekonomik değerlerin; uygun bir finansman temin etme vasıtası, KDV’den ayrı tutuluşu, kurumlar vergisinden ayrı tutuluşu, tapu harcı istisnası, finansal orandaki düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, bu yöntem ile en önemli yarar gayrimenkul niteliğinde bulunan ekonomik değerlerden temin edilmektedir⁹⁴.

Her ne kadar mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu döneminde Sat ve Geri Yöntemi ile leasing kabul edilmemekle birlikte yürürlükteki yasaca kabul edilişi ve 6945 sayılı kanun ile kurumlar vergisi ve KDV gibi muafiyet veya mali sorumluluğu azaltan kazanımlar sunması ile kiracı tarafça tercihi artmıştır⁹⁵.

1.6.5. Finansal Kiralama (Financial Leasing)

Genel olarak kabul edilmiş olan finansal kiralama da aslında finansal kiralama yöntemlerinden biridir. Bu yöntem tanımlanacak olur ise, sözleşme konusu varlığın mülkiyet hakkının kiralayan tarafta bulunduğu ancak söz konusu varlığın kullanım

⁹² Öz, s.23.

⁹³ Tuncay ve Deynekli, s. 73.

⁹⁴ Oy ve Biçici, s.18.

⁹⁵ Canatay Hacıköylü, “Finansal Kiralama Yönteminde Yapılan “Sat Ve Geri Kirala” İşleminin Hukuki Yönü Ve Vergisel Avantajları”, **Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.3, Antalya 2014, s.3.

hakkı diğerk bir deyişle zilyetliğinin kiracı tarafa bırakıldığı kiralama⁹⁶.

Faaliyet kiralamasında olduğunun aksine kısa zamanlı yatırımlardan ziyade orta veya uzun döneme ilişkin yatırım sağlanmasını hedefleyen isteyen kiracı tarafa finansman temin etme gayesi ile tercih edilen bir yöntemdir. Faaliyet kiralamasından bir diğerk ayırım noktası ise, sözleşme konusu varlığın mali kullanıma elverişlilik süresine dayanmaktadır⁹⁷.

“Finansal kiralama, bütünü bakımından ele alındığında anlaşmanın süresi kiralama konusu varlığın mali kullanıma elverişli olduğu süresine yakın veya mali kullanıma elverişli olduğu süreç için ve anlaşma için belirlenen kira ücretinin de kiralama konusu varlığı toplam ücretine yakın hatta en az %90 olmak üzere akdedildiği görülmektedir⁹⁸.”

Söz konusu finansal kiralama yönteminde tarafların kısa vadede sözleşmesi fesih etme durumu öngörülmemektedir. Bu yöntemde kiracı tarafın muhtemel risklerden yükümlü olan taraftır. Öyle ki, FFFK md. 24 hükmü gereğince kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı, sözleşmede öngörülen şekli ile ve özenli kullanma, bakım, onarım, koruma ve hasar ve zayıttan kaynaklı yükümlü olduğu düzenlenmiştir⁹⁹.

1.6.6. Alt Finansal Kiralama

Alt finansal kiralama, alt kiralama ilişkisinden doğmaktadır. Bu kiralama yöntemi ile sözleşme koşullarına eş veya yakın şartlar dahilinde finansal kiralama konusu varlığın üçüncü bir kişiye kiralama olanağı sağlanmasıdır¹⁰⁰.

Mülga Finansal Kiralama Kanunu döneminde bu yöntem uygulanamamaktaydı. Türk hukuk sisteminde 6361 sayılı Kanun ile alt kiralama yöntemi ortaya konarak kabul edilmiştir. FFFK md. 26 göre kiracı taraf kiralayan tarafın yazılı iznine bağlı olarak sözleşmeden doğan hak ve borçların üçüncü bir kişiye kiralama imkanı sunmaktadır. Yani finansal kiralamanın devredilmesi yasa gereğince mümkündür. Bu şekilde 6361 sayılı Kanun ile finansal kiralamada şartları dahilinde izne dayalı olarak alt kiralama yapılması mümkündür.¹⁰¹

⁹⁶ Tuncay ve Deynekli, s.76.

⁹⁷ Hacıköylü, s. 7.

⁹⁸ Ercan, s.53-69.

⁹⁹ Kocaağa, s.48.

¹⁰⁰ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.95.

¹⁰¹ Öz, s.23.

1.6.7. Menkul ve Gayrimenkul Mallarda Finansal Kiralama

Finansal kiralama sözleşmesinin konusunu taşınır ve taşınmaz varlıklar oluşturmaktadır. Finansal kiralamaya konu varlığın FFFK md. 3 gereği mutlaka yatırıma dayalı olmalıdır. Bu başlık altında dikkat edilmesi gereken husus maldan yatırıma elde edilip edilememesidir. Tüketim varlıkları finansal yatırım yapılmasına imkan sağlamayacak olup gelir elde edilemez. Finansal kiralamaya dayalı varlıktan gelir temin etme niyeti ile hareket söz konusudur. Finansal kiralama sözleşmesine konu varlık ile finansal yatırımın yanı sıra ihtiyacın karşılanması amaçlanmaktadır¹⁰².

Bu şartların oluşmasına imkan veren ve tüketime dayalı olmayan taşınır ve taşınmaz mallar ile finansal kiralama sözleşmesi kurulabilir.

1.6.8. Birinci El Finansal Kiralama – İkinci El Finansal Kiralama

Yasal düzenlemelerde finansal kiralama konusu varlığın yeni veya daha önce kullanılmış olma durumu sözleşme kurulması açısından önem arz etmemektedir. Bu halde, birinci el finansal kiralamayı öncesinde kullanılmamış olan varlık ile gerçekleştirilen finansal kiralama yöntemi olarak tanımlanabilir. İkinci el finansal kiralama ise mefhumu muhalifinden öncesinde kullanılmış olan varlık ile gerçekleştirilen finansal kiralama yöntemi olarak tanımlamak mümkündür¹⁰³.

Finansal kiralama sözleşmesine dayalı varlığın kullanılmış veya kullanılmamış olması yasal olarak kıstas olmasa da, uluslararası finansal kiralama da kullanılmamış yeni varlıklar için yatırım indirimi istisnası zımni bir kabuldür¹⁰⁴.

1.6.9. Yurt İçi Finansal Kiralama

Sözleşmesinin taraflarının aynı ülke sınırları içerisinde yer aldığı ve buldukları yer yasal düzenlemeleri uyarınca gerçekleştirilen finansal kiralama gerçekleştirdikleri finansal kiralama türüdür. “ Yurt içi finansal kiralama da, finansal kiralamanın tarafları aynı yurt içinde yer almaktadır¹⁰⁵.”

Yurt içi finansal kiralama da varlığın ithalatının yapılıp yapılmasına göre iki ayrı sınıflandırma mevcuttur. Finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın ithalatın yapılması durumunda, kiralama konusu varlık yurt dışında bulunan satıcı taraftan yurt

¹⁰² Kocaağa, s. 99 – 100.

¹⁰³ Kocaağa, s.91.

¹⁰⁴ Öz, s.24.

¹⁰⁵ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.96.

içindeki finansal kiralama şirketinin satın almak suretiyle ülkeye getirilerek yurt içindeki kiracı tarafa kiralanması şeklindedir. Finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın ithalatın yapılmaması durumunda ise kiralama konusu mal yurt içinde olup yurt içindeki kiracıya kiralanması şeklinde gerçekleştirilir¹⁰⁶.

Finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın ithalatın yapılmaması durumu ile klasik leasingin işleyişi aynıdır. Ancak kiralama konusu varlığın ithal edilmek suretiyle gerçekleşen finansal kiralama ise kiracı taraf sözleşme konusu varlığı belirleyerek satış sözleşmesini yaparak finansal kiralama ortaklığına müracaat eder. Akabinde finansal kiralama sözleşmesi akdedilir ve varlığı kiracı tarafa bırakılır¹⁰⁷.

Yurt içi finansal kiralamanın devam eden aşamaları ise klasik finansal kiralama sözleşmesinde olduğu gibi ilerlemektedir. Bu finansal kiralama da o yer milli hükümleri esas alınır ve uygulanır. Diğer bir deyişle ülkemizde gerçekleşecek yurt içi finansal kiralama yönteminde Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman Ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu ve Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunu hükümleri birlikte uygulanacaktır. Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman Ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu'nda uyumsuzlukları çözmek için düzenlenmeyen hususlarda Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve ilgili diğer kanun hükümleri kılavuz olacaktır¹⁰⁸.

1.6.10. Yurt Dışı Finansal Kiralama

Yurt dışı finansal kiralama sözleşmesi yurt içi finansal kiralama sözleşmesinin aksine sözleşme tarafları başka ülkelerdedir. Bu tarz finansal kiralama sözleşmesine milletlerarası(international) veya sınır ötesi(cross border) kiralama olarak nitelendirilebilir¹⁰⁹.

Bu durumda kiralayan taraf ile kiracı taraf aynı ülkelerde değildir öyle ki, bazı hallerde sözleşme konusu varlık dahi taraflardan ayrı bir ülke de olabilmektedir. Bu yöntem ile gerçekleştirilen finansal kiralamada, başka bir ülkede bulunan kiralayan tarafça sözleşme konusu varlığın temini söz konusudur. Demek oluyor ki, “sözleşmenin milletlerarası yönünü, sözleşme konusu varlığın ithal edilme durumu değil de taraflarının farklı ülkede oluşu belirlemektedir. Bu yöntem kiracı tarafta ekstra yararlı

¹⁰⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.96.

¹⁰⁷ Dinç ve Bakacak, s.70.

¹⁰⁸ Öz, s. 26.

¹⁰⁹ Kocaağa, s.71.

imkanlar oluşturmaktadır.¹¹⁰”

Ancak bu s3zleşmeler neticesinde yabancı hukuk sistemlerinin nasıl uygulanacağı sorununu gündeme getirmektedir. Bu halde ise yaşanan uyuşmazlıklarda milletlerarası hukuk h3k3mleri uygulanması sorunu oluşacaktır.

¹¹⁰ Ercan s.26.

İKİNCİ BÖLÜM

2. FİNANSAL KİRALAMA TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tarafları

Finansal kiralama sözleşmesi genel olarak satıcı, kiracı ve kiralayan (leasing şirketi) olmak üzere üç bağımsız taraftan oluşmaktadır. Ancak bazı finansal kiralama sözleşmelerinde satıcı aynı zamanda sözleşme konusu varlığın üretici olabilmektedir. Böylece sözleşme taraflarından satıcı ve kiralayan aynı kişi üzerinde birleşmektedir. Bu halde üretici ve satıcı sıfatıyla kiralayan taraf ve kiracı olmak üzere iki taraflı finansal kiralama sözleşmesini kurmak da mümkün olmaktadır¹¹¹.

Farklı yöntemler ile gerçekleştirilen finansal kiralama sözleşmesi mevcut olmakla birlikte en çok tercih edilen ve genel kabul gören üç taraflı yöntemdir. Uygulama da taraf sayısı baz alınarak adlandırma yapılmaktadır¹¹².

Bunlardan ilki kanunlardan ve tanımlamalardan anlaşılacağı üzere üç taraflı ilişkiye dayanan finansal kiralama sözleşmesidir. Finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın, sözleşmenin kiracısı tarafın talebi doğrultusunda kiralayan kanalı ile üçüncü bir kişiden temin edildiği klasik yöntemdir. Bu sistem ile kurulan finansal kiralama sözleşmesinin tarafları üretici veya imalatçı konumundaki satıcı taraf, yatırım sağlamak amacıyla finansal kiralama talebinde bulunan kiracı ve her iki taraf arasındaki ilişkiyi düzenleyen köprü konumundaki kiralayan taraftan ibarettir¹¹³.

Bu sistem de, aktif olarak hareket eden kiracı, önce yatırımını gerçekleştirmek adına temin etmek istediği malı, üreticisi veya imalatçısı ile görüşerek satış sözleşmesinin temel noktalarını değerlendirdikten sonra, tercih etmiş olduğu kiralayan taraf ile irtibata geçer. Kiralayan taraf kiracı tarafın ekonomik durumunu, sözleşme konusu varlığın finansal kiralama için elverişli olup olmadığını ve satış şartlarındaki noktaları değerlendirdikten sonra yerinde olduğu kanısına varır ise kiracı ile finansal kiralama sözleşmesini akdeder¹¹⁴.

Ayrıca bir diğer yol satıcı taraf yatırım talebinde bulunan kiracı taraf ile sözleşme

¹¹¹ Yılmazsoy, s. 9.

¹¹² Zevkliler ve Gökyayla, s.404-405.

¹¹³ Sefa Polat, **Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları ve Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 56.

¹¹⁴ Gündoğdu Kırmızıtaş, s. 51.

konusu varlığın satım koşullarını belirlerken, sözleşme konusu varlıkla ilgili kiralayan kanalıyla finansman imkanı yaratır. Bu şekilde satıcı sözleşme konusu varlıkların devamlılığını ve kiracı tarafa destek sağlamış olur. Satıcı, kiralayan taraf ile iletişiminden sonra sürecin kiralayan tarafından yürütülmesine ya da kiralayan adına kiracı taraf ile sözleşmeyi akdi sağlarken aynı zamanda akdedilen sözleşme ile doğan bütün hak ve yükümlülükleri sözleşme konusu varlığın satışı ile kiralayana geçişini sağlar¹¹⁵.

Kiracı doğrudan kiralayan taraf ile de irtibat kurularak finansal kiralama sözleşmesini gerçekleştirilebilir. Bu halde ise finansal kiralama şirketi, uygun bir satıcı bularak sözleşme konusu varlığı devralarak kiracı tarafa kullanım hakkının devrinin gerçekleştirilmesi konusunda destek sağlar¹¹⁶.

Finansal kiralama sözleşmesi doğuşunda sözleşme konusu varlığın kiralama süreci sonunda satış imkanı sunması sözleşmenin tercih sebebiydi. Ancak gelişen ve değişen ekonomik ve hukuksal hayatın sonucunda günümüzde finansal kiralama sözleşmesinin benimsenmiş olduğu devletlerde sözleşme konusu varlığın elde ediminden satışın yanı sıra kullanım hakkının devri, intifa hakkı gibi yatırım ihtiyacının giderilmesi yoluna başvurulmaktadır¹¹⁷.

İkinci sistem ise Sale and lease back metodudur. Yani bu sistem ile bahsedilen kiralayan tarafın kiracı taraftan aldığı finansal kiralamaya konu varlığı yeniden kiracıya kiralamasıdır¹¹⁸. Bu sistem ile klasik üç taraflı sözleşmede satıcı taraf ve kiracı tarafın aynı kişi üzerinde birleşmesi neticesinde iki taraflı olarak kurulmaktadır. Klasik yapının dışında yeni oluşan bu iki taraflı finansal kiralama sözleşmesine uygulamada finansal kiralama sözleşmesinin benimsenme ve kullanımın yaygın olduğu sektörlere bağlı olarak değişmektedir¹¹⁹.

Son sistem ise finansal kiralama sözleşmesine konu olabilecek varlığın sözleşme taraflarının birbiri ile irtibata geçmesinden önceki zaman içinde kiralayan tarafından temin ederek sözleşmeye konu edilmesidir. Bir önceki sistemde olduğu gibi bu sistem da iki taraflı olarak akdedilmektedir. Burada ise kiralayan taraf ile imal eden ya da üreten satıcı taraf aynı kişi üzerinde birleşerek iki taraflı olarak sözleşme

¹¹⁵ Polat, s. 56 – 58.

¹¹⁶ Tuncay ve Deyneki, s.150. ; Zevkliler ve Gökyayla, s.405.

¹¹⁷ Zevkliler ve Gökyayla, s.405

¹¹⁸ Zevkliler ve Gökyayla, s.405

¹¹⁹ Yılmazsoy, s. 30 – 32.

kurulmaktadır¹²⁰.

Finansal kiralama sözleşmesinde bu metodun benimsenmesi ile aracı olmaksızın finansal kiralama imkanı doğmuştur. Böylece finansal kiralamanın sınırları genişleme göstermiştir¹²¹.

Farklı yöntem ve tarzlar ile gerçekleştirilebilecek olan bu sözleşmenin tarafları da sözleşmenin kuruluş metoduna göre farklılık arz etmektedir. Bu nedenle çalışmamız da ilk olarak doğrudan taraflar daha sonrasında dolaylı taraflar incelenecektir.

2.1.1. Doğrudan Taraflar

2.1.1.1. Kiralayan

Kiralayan, finansal kiralama işlemi yapan taraftır. Yani yatırım yapmak isteyen gerçek veya tüzel kişiler tarafından, sözleşme konusu varlıkları, üretici ve imal edenden temin ederek, finansal kiralama sözleşmesi çerçevesinde varlığı kiracıya kiraya veren taraf olarak tanımlanabilir¹²².

Doğrudan finansal kiralama tarafı olan kiralayan sözleşme konusu yatırım aracı olan varlığı sağlama fonksiyonunu üstlenmektedir¹²³.

Kiralayan, kendisine ait yani üreticisi veya imalatçısı olduğu bir varlığı ya da daha öncesinde devrini satın almak suretiyle edindiği bir varlığı da kiralayabilir. Kiralayanın kendisine ait bir varlığı kiralaması halinde tarafların doğrudan iletişim halinde olması nedeni ile süreç kolay ve hızlı sonuçlanacaktır¹²⁴.

Kiralayanın kendisine ait olmayan bir varlığı kiralaması halinde, kiralayan birbirinden bağımsız kiracı taraf ve satıcı taraf arasındaki aracı taraf olmaktadır. Bu durumda sözleşme sürecinin daha uzun, sözleşme sınırlarının daha ayrıntılı sonuçlanmasına sebep olmaktadır. Bu zorlayıcı yükümlülüğe rağmen uygulama da genellikle kiralayanın kendisine ait olmayan bir varlığın sözleşme konusu edilmektedir¹²⁵.

2.1.1.2. Kiracı

Yatırım sağlama amacını gerçekleştirmek üzere yatırım konusu varlığın kiralınması

¹²⁰ Tuncay ve Deynekli, s.169-171.

¹²¹ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.51.

¹²² Polat, s. 45.

¹²³ Kocaağa, 57.

¹²⁴ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**,s.6

¹²⁵ Kocaağa, s.9.

adına finansal kiralama sözleşmesi düzenleme talebinde bulunan ve hukuki işlem yapma ehliyeti bulunan tüm gerçek veya tüzel kişiler kiracı taraf olarak tanımlanabilir¹²⁶.

Yukardaki açıklamadan anlaşılacağı üzere finansal kiralama sözleşmesinin kiracı tarafı, yatırıma konu varlığın kiralanması suretiyle finansman sağlanmaya yönelik amaç ile hareket eden gerçek ve tüzel kişileri ifade etmektedir. Bu amaç, finansal kiralama sözleşmesi ile kişisel ihtiyaçların giderilmesi veya tüketim adına gerçekleştirilen tüketici sözleşmesinden farkını açıkça ortaya koymaktadır¹²⁷.

Bu özel amaç ile gerçekleştirilen finansal kiralama sözleşmesi kiracısının, mesleki ve ticari eylemleri nedeniyle sadece yatırım varlıklarına gereksinimi bulunan gerçek veya tüzel kişi işletme sahipleri olabileceği ifade edilmiştir¹²⁸.

Tanımlamadan anlaşılacağı üzere sözleşmenin özel amacı doğrultusunda hareket eden tüzel kişilerin kiracı olabilmektedir. O halde tabi buldukları mevzuatın izni ölçüsünde kamu tüzel kişileri de kiracı taraf olarak sözleşmeyi akdedebilir. Finansal kiralama sözleşmesinin borçlusunun kamu tüzel kişisi olması halinde bu sözleşmede ilk olarak kamu tüzel kişisinin tabi olduğu mevzuat hükümlerindeki özel düzenlemeler uygulanacaktır. Söz konusu kanunda özel düzenleme bulunmayan hallerde Finansal Kiralama Faktoring ve Finansman Tasarruf Finansman Şirketi Kanunu'nda yer alan hükümlere başvurulacaktır¹²⁹.

2.1.2. Dolaylı Taraflar

Yukarda ifade edildiği üzere finansal kiralama sözleşmesinde temel olarak kiralayıcı ve kiracı taraf yer almaktadır. Ancak finansal kiralama bağlantısı içinde sözleşmenin kuruluş yapısına bağlı olarak taraf sayısında artış görülebilir. Yaygın olarak satıcının da eklenmesi ile üç taraflı olarak sözleşmenin kurulduğu görülmekte ise de daha fazla taraflı olarak akdedilmesinde de sakınca yoktur¹³⁰.

Hatta bir görüşe göre kiralayıcı taraf, varlık limitine karşılık çalışma kapasitesinin daha fazla sayılara ulaşması sebebiyle refinansman yöntemi ile yardımcı bir finansman ortaklığı ya da bir banka ile birliktelik yoluna başvurabilir. Bu ve bunun gibi yöntemler

¹²⁶ Hami Yılmaz, **Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 65.

¹²⁷ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.466; Zevkliler ve Gökyayla, s.405.

¹²⁸ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.466.

¹²⁹ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.466.

¹³⁰ Yılmaz, **Finansal Kiralama Sözleşmesi**, s.69.

ile sözleşmenin taraf sayısı artmakta ve dolaylı tarafları doğmaktadır¹³¹.

2.1.2.1. Satıcı

Himayesinde finansal kiralaya elverişli bir varlığa sahip olan veyahut bu varlığı imal edebilecek olan gerçek veya tüzel kişiler ayrıca bir koşul aranmaksızın satıcı taraf olarak adlandırılır. Bu adlandırmaya göre imalatçı, üretici ve yapımcı gibi birçok kişi dolaylı finansal kiralama da satıcı tarafını kapsamaktadır¹³².

Gelir getirici kazanç sağlamak amacı ile kurulan finansal kiralama sözleşmesi en basit anlamda satıcı ile kiracının sözleşmesidir. Bu halde satıcı üreticinin kendisi ya da üreticiden bağımsız bir varlığa ihtiyaç duyan kişi, ihtiyaç duyduğu özelliklere sahip varlığı temin etmek üzere satıcı ile sözleşme yapabilir. Satıcı taraf bu nedenlerle kiracı ve kiralayan taraflar ile iç içedir. Satıcı tarafın sözleşmenin diğer tarafları ile iç içe olması bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir¹³³.

Kiracı genel olarak ilk önce finanse etmek istediği varlığın satıcısı ile iletişim sağlamaktadır. Burada satıcı ile kiracının aralarında gerçekleştirmiş olduğu şartlar ön sözleşmeyi ifade etmektedir¹³⁴.

Uygulamada yaşanan aksaklıklardan ilki satıcının anlaşılabilir koşullara uygun hareket etmemesine dayanmaktadır. Yaşanan bu aksaklığı önleyebilmek adına kiracının kiralayanın temsilcisi olarak satıcı ile görüşmesi ve sözleşmenin akdedilerek satış işlemine bağlanması, kiracının satıcı ile sözleşme konusu varlığın devrinden sonra tercih ettiği kiralayan ile sözleşmeyi akdetmesi, satıcının kiracı taraf ile kiralayan tarafının menfaatine sözleşme akdetmesi ve satıcı taraf ile kiracı tarafın aralarında gerçekleştirdiği ön sözleşmeye bağlı olarak satıcı tarafın kiralayan tarafa sözleşme konusu varlığın satış vaadini içeren sözleşme akdetmesi gibi hukuki işlemler gerçekleştirilmektedir¹³⁵.

Bir diğer aksaklık ise satıcı tarafın isteyerek ya da istemeyerek sözleşme kaynaklı sorumluluğunu gereği gibi davranmaması nedeni ile kiracı tarafta oluşan zararın tazmini konusunda meydana gelmektedir¹³⁶.

Satıcının sözleşme kaynaklı sorumluluklarında hata veya ihmali nedeni ile ifanın

¹³¹ Tuncay ve Deynekli, s. 35 - 44.

¹³² Esra Gültekin, "6502 Sayılı Kanun Kapsamında Tüketici Kredi Sözleşmelerinde Tarafların Hak ve Borçları", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.29, S.4., Konya 2021, s.3087.

¹³³ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**,s.6.; Tuncay ve Deynekli, s. 239.

¹³⁴ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.39.

¹³⁵ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.39-41., Tuncay ve Deynekli, s.33.

¹³⁶ Öz, s. 45.

gereği gibi olmaması ya da ifanın gerçekleşmemesi halinde, kiralayan taraf satıcı tarafa yönelik haklarını kiracı tarafa devir veya temlik ederek kiracıya karşı borç ilişkisini bitirmektedir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken kiralayanın haklarını devir ve temlik alan kiracı, kiralayan tarafın satıcı taraftan istemeye haiz olduğu hakları tazmin edebilirken kiracı tarafın zararlarını tazmin edilmesi yönünde isteği söz konusu değildir¹³⁷.

Hal böyle olunca kiracı tarafın zararlarının satıcı taraftan tazminindeki aksaklık yaşanmaması adına sözleşme öncesi yükümlülük, devir veya temlik neticesinde zararın kiracı tarafta oluştuğunun kabulü, kiralayan tarafın satıcı taraf ile akdettiği sözleşmeye kiracı tarafın satıcı sebebi ile oluşabilecek zararlarını doğrudan tazmin hakkına haiz olduğuna dair hüküm gibi düzenlemelere başvurulmuştur. Ancak bu hususta uluslararası uygulama da görüş birliği bulunmamaktadır¹³⁸.

Netice itibarıyla satıcı taraf, kiracı ile sözleşme öncesi sözlü mutabakatı ve kiralayan tarafın finansman desteği halinde sözleşme konusu varlığı mutabakata varılan şekilde kiracı tarafa devretme yükü altındadır¹³⁹.

2.1.2.2. Refinansman Ortaklığı

“Yeniden finansman” olarak dilimizde karşılık bulan bu taraf bünyesinde banka, finans kuruluşu veyahut sigorta ortaklığı gibi dolaylı tarafları barındırmaktadır¹⁴⁰.

Refinansman ortaklığı ile kiralayan taraf ile bağlantı halinde olmakla birlikte aynı zamanda kiracı taraf ile bağlantı kuran kural dışı hallerde önem kazanan bir dolaylı taraf yapısıdır¹⁴¹. İstisnai bu hal bu nedenle bu çalışmada ayrıntılı olarak ele alınmamıştır.

2.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Yükümlülükleri

2.2.1. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Kiralayanın Yükümlülükleri

2.2.1.1. Finansal Kiralama Konusu Varlığın Zilyetliğinin Devri Yükümlülüğü

Finansal kiralama ilişkisi, öncelikle sözleşme konusu varlığın mülkiyetinin kiralayan tarafça sağlanması ardından finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleşmesi şeklinde

¹³⁷ Yılmaz, **Finansal Kiralama Sözleşmesi**, s.69-70.

¹³⁸ Tuncay ve Deynekli, s.44.

¹³⁹ Aydoğdu, s. 11.

¹⁴⁰ Murat, Aydoğdu ve Nalan Kahveci, **Tüketici Hukuku Dersleri**, 1. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2020, s.69.

¹⁴¹ Tuncay ve Deynekli, s.65.

oluşmaktadır. Bu sebepten, kiracı tarafça talep edilen sözleşme konusu varlığın öncesinde kiralayan tarafça mülkiyeti hakkının elinde bulundurması gerekmektedir¹⁴².

FFFK md. 18 ve 24 hükümlerine göre finansal kiralama sözleşmesinin temel unsuru kiralayan tarafın, sözleşme konusu varlıktan tamamen yararlanma imkanını yani sözleşme konusu varlığın zilyetliğini kiracı tarafa bırakması ile gerçekleşmektedir. Bu zilyetliğin devri finansal kiralama ilişkisinin gerçekleşmesi için en temel yükümlülüktür¹⁴³.

Devretmek yükümlülüğü ile anlaşılması gereken durum kiralayan tarafın, sözleşme konusu varlığın kiracı tarafa özgülemesi bir başka deyişle kiracı tarafın finansal kiralama sözleşmesi ile elde etmek istediği faydaya ulaşmasını sağlayacak kullanım hali ile teslim etmesi ve finansal kiralama süresi boyunca kullanımına imkan vermesidir¹⁴⁴.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiracı taraf, sözleşme konusu varlığın tüm imkanlarını kullanma ve yararlanma hakkına sahiptir. Bu kullanımın gerçekleşmesi için ise sözleşme konusu varlık üzerinde doğrudan (vasitasız) zilyetliği bulunmalıdır¹⁴⁵.

Doğrudan (vasitasız) zilyetlik, kiracı tarafa finansal kiralama sözleşmesi kapsamında kiralanan tarafa yüklenen bir borç olmakla birlikte doğrudan finansal kiralama da satıcı veya üretici tarafından da devredilmektedir. Bu durumda bu devretme borcu satıcı ve üretici üzerindedir¹⁴⁶.

Finansal kiralama sözleşmesi ile taraflar sözleşme konusu varlığın kiracı tarafa devir zamanını belirleyebilirler. Taraflar finansal kiralama sözleşmesinde böyle bir belirleme yapmamış ise TBK md. 90 – 98 ifa zamanı hükümlerine göre belirlenir. Yani devir sözleşme ile ayrı bir zaman belirlenmediği halde finansal kiralama sözleşmesinin kurulması ile kiracı tarafın devir hakkı oluşmaktadır. Kiralayan taraf sözleşme konusu varlık açısından mümkün olan hallerde devri sözleşmeden önce de gerçekleştirebilir.

¹⁴² Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 469. ; Zapata, s. 335.

¹⁴³ Tuncay ve Deyneki, s.173.

¹⁴⁴ Tan Tahsin Zapata, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2021, s. 369 – 370.

¹⁴⁵ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 324. , Kocaağa, s. 111.

¹⁴⁶ “Bir borç kanun veya sözleşme uyarınca bizzat borçlu tarafından ifa edilecekse, ‘ifanın şahsiliği’ ilkesi, aksi halde, “ifanın gayri şahsiliği” ilkesi söz konusu olur. T.B.K md. 83’e göre, “Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir” ifadesi yer almaktadır. Finansal kiralama sözleşmesinde Kanun, kiralanan malın zilyetliğinin devri borcunun bizzat kiralayan tarafından yerine getirilmesini öngörmüş değildir. Dolayısıyla, bu tür sözleşmede gayri şahsi ifa ilkesi geçerli olduğundan, kiralananın zilyetliği üçüncü bir kişi, özellikle de satıcı veya üretici tarafından kiracıya devredilebilir”, Faruk Acar, **Kira Hukuku Şerhi**, 4. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 136.

Kiracı tarafın bu devir ifasından kaçınma hakkı yoktur¹⁴⁷.

Ayrıca belirtmek gerekir ki finansal kiralama sözleşmesi iki taraflı borç yükleyen bir sözleşmedir. Yani bu sözleşme de ödemezlik def'i ortaya çıkabilir. Ödemezlik def'i ile karşılıklı her iki tarafa da borç yükleyen sözleşmelerin edimlerin ifası aynı anda gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Kiralayan tarafın finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın devri yükümlülüğünü gerçekleştirmesi ile kiracı tarafında süreye bağlı edimleri dışında kalan borçlarının ifasının talep hakkını doğurmaktadır¹⁴⁸.

Finansal kiralama ile amaçlanan kiralayanın kiracı tarafın belirlediği varlığın mülkiyetini sağlayarak kiracının sözleşme konusu varlıktan bütünü ile yarar sağlaması için zilyetliğin devredilmesini gerçekleştirmektir. Kiralayan taraf, kiracı taraf ile gerçekleştirdiği finansal kiralama sözleşmesine karşılık sözleşme konusu varlığın mülkiyeti için satıcı veya imalatçı taraf ile gerekli hukuki işlemi gerçekleştirmeli ve gerekli ödemeleri yapmalıdır. Aksi halde sözleşme konusu varlığın kiracı tarafa zilyetliğin devir yükümlülüğünü gerçekleştiremez. FFFK md. 25 hükmü bu ve buna benzer durumlar için kiracı tarafın kiralayan tarafa karşı TBK md. 123, 125 ve 126 borçlu temerrüdü hükümlerince çözümlenebileceği belirtmiştir. Bu nedenle kiracı taraf temerrüde düşen kiralayan taraftan aynen ifa ile birlikte gecikme tazminatını isteyebilir¹⁴⁹.

Ayrıca aynen ifa ve gecikme tazminatı talebinden vazgeçtiğini derhal bildirerek müspet zararının tazminini ya da finansal kiralama sözleşmesini feshederek uğramış olduğu zararın tazminini de isteyebilir¹⁵⁰.

2.2.1.2. Ayıptan Doğan Hak ve Yükümlülük

Ayıp, sözleşme konusu malın kiracı veya alıcının belirlediği kriterlere veya dürüstlük kuralları gereğince malda beklenen kriterlerin eksik şekilde teslimidir. Ayrıca ayıp niteliğine göre maddi ayıp, hukuki ayıp veya ekonomik bir ayıp, meydana gelmesine göre başlangıçta ortaya çıkan ayıp, sonradan ortaya çıkan ayıp ya da ağırlığına göre önemli ayıp, önemli olmayan ayıp şeklinde olabilir¹⁵¹.

Finansal kiralama sözleşmesine konu varlıkta ayıp söz konusu olduğunda ise kiracı

¹⁴⁷ Yılmazsoy, s. 64. , Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 385. , Tuncay ve Deynekli, s. 261.

¹⁴⁸ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 985 – 986.

¹⁴⁹ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1114 - 1115.

¹⁵⁰ Kocaağa, s. 264 - 265.

¹⁵¹ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 329. , Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 389. , Zapata, s. 227. , Zevkliler ve Gökyayla, s. 261 - 262.

taraf, özgülendiği amaca uygun olarak faydalanamaz. Bu halde, kira bedelini, sözleşme konusu varlıktan yararlanarak sağladığı gelirden karşılayan kiracı tarafın kazancı azalacağı için kiralayan taraf da kira bedellerini zamanında ve tam olarak alamayacağı için olumsuz yönde etkilenecektir¹⁵².

Ayıptan sorumluluk konusunda finansal kiralama sözleşmesinde sözleşme konusu varlık kiracı tarafça belirlenmektedir. Kiralayan taraf sözleşme konusu varlığı kiracı tarafın tercihine bağlı olarak satıcı veya imalatçıdan satın alarak doğrudan kiracının zilyetliğine sunulmaktadır. Burada kiralayan taraf yalnızca sözleşme konusu varlığın finansmanını gerçekleştirmekte, fiili hakimiyeti altında bulundurmamaktadır. Bu sebeple sözleşme konu varlığa dair külfete, ayıba ve olumsuz sonuçlara tercih hakkı olan kiracının katlanması beklenmektedir. Nitekim FFFK md. 24/6 ile kiralayan tarafı, sözleşme konusu varlığı belirlemediği ve hakimiyeti altına almadığı için hakkaniyet gereği ayıptan sorumlu tutmamıştır¹⁵³.

Ancak kiracı tarafın satış sözleşmesinde taraf olmaması sebebi ile ayıptan doğan hakları satıcı veya imalatçıya karşı kullanamamaktadır. Bu durum için doktrinde bazı yazarlarca kiralayan tarafın, tarafı olduğu satış sözleşmesinde satıcı veya imalatçıya karşı ayıp nedeniyle sahip olduğu hakları, kiracı tarafa devretmesi veya kiracı tarafın adına bu hakları kullanmak üzere yetki vermesi gerektiği görüşü benimsenmektedir. Böylece kiracı taraf devir sözleşmesine ya da yetkiye istinaden satıcı veya imalatçıya karşı ayıptan doğan hakları ileri sürebilecek, talep ve dava edebilecektir¹⁵⁴.

Bununla birlikte kiralayan tarafın ayıptan sorumlu olması için bazı şartların bir arada bulunması gerekmektedir. İlk olarak kiralayan taraf ile kiracı taraf arasında hukuka uygun bir finansal kiralama sözleşmesi bulunmalıdır. Aksi halde finansal kiralama sözleşmesi kurulmadığı veya usule uygun kurulmadığı için hüküm ifade etmeyeceğinden kiralayanın ayıptan sorumluluğu bulunmayacaktır¹⁵⁵.

Bir diğer unsur ise kiralayanın sadece kendi mülkiyeti altında bulunan varlığı finansal kiralama sözleşmesine konu etmesi halinde sorumlu tutulacaktır. Kiracı tarafça belirlenen varlığın üretici veya imalatçıdan satın alınması suretiyle gerçekleşen finansal kiralama sözleşmesinden kiralayan tarafın sorumlu tutulmayacağı yukarıda ayrıntılı

¹⁵² Tuncay ve Deynekli, s. 165 – 172. , Kocaağa, s.115.

¹⁵³ Kocaağa, s. 115.

¹⁵⁴ Tuncay ve Deynekli, s. 165 – 172. , Kocaağa, s.115 – 116. , Argun Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, 1. Baskı, İstanbul 1991, s. 171. , Yılmazsoy, s. 67 – 68.

¹⁵⁵ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 354.

olarak izah edilmiştir¹⁵⁶.

Kiralayan taraf kendi mülkiyeti olan varlığın önemli ayıbından sorumludur. Finansal kiralama sözleşmesinde malın ayıbından bahsedebilmek için ayıbın sözleşme ile istenen faydayı sunmaya elverişliliğini tamamen ya da kısmen ortadan kaldırması gerekir. Bu sebeple kiracı tarafın sözleşme konu varlıktaki önemli olmayan küçük ayıplara katlanması beklenmektedir¹⁵⁷.

Bununla birlikte kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı inceleyerek açık bir ayıp varsa bildirmesi gerekmektedir. Kiracı tarafın, sözleşme konusu varlığı gözden geçirme sorumluluğunu yerine getirmediği hallerde, sözleşme konusu varlık açık ayıplı ise kiralayan tarafın ayıptan dolayı sorumlu tutulmaz. Sözleşme konusu varlıktaki açık ayıptan dolayı kiralayan tarafı sorumlu tutabilmek için öncelikle kiracı tarafın bunları kiralayan tarafa bildirmesi zorunludur. Bu bildirim yapılmaması halinde kiracı tarafın, ayıbı kabul ettiği ve ayıba karşı hakların tamamından feragat ettiği zımni olarak kabul edilir. Gizli ayıplar, yani finansal kiralama sözleşmesinin sürdüğü esnada ortaya çıkan ayıplar ise ortaya çıktıkları zaman bu ayıpların kiracı tarafça kiralayan tarafa bildirmesi ile yükümlülük doğacaktır¹⁵⁸.

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda kiracının kiralananı gözden geçirme ve varsa ayıbı kiralayana bildirme yükümlülüğü (kulfeti) düzenlenmemiştir. Türk Borçlar Kanunu'nda da, satış ve istisna sözleşmelerinden farklı olarak kira sözleşmesinde, kiracının ayıptan doğan haklarını kullanabilmesi için kiralananı gözden geçirme ve bir ayıp tespit ederse, onu kiralayana bildirme kulfetini yerine getirmesine ilişkin açık bir hüküm yoktur. Ancak, tarafların sözleşmeye koyacakları bir hükümlerle gözden geçirme ve bildirim kulfetlerini öngörmelerine bir engel yoktur¹⁵⁹.

Bunun yanı sıra kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı özen yükümlülüğüne aykırı kullanması nedeni ile meydana gelen ayıplardan kiralayan taraf sorumlu tutulmamaktadır¹⁶⁰.

Kiralanan tarafın kiracıya karşı ayıptan sorumlu olduğu halde kiracı tarafın kiralayana karşı ileri sürebileceği sınırlı sayıda hakları mevcuttur. Bunlar Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Kira

¹⁵⁶ Zevkliler ve Gökyayla, s. 263.

¹⁵⁷ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 389.

¹⁵⁸ Zapata, s. 230. , Acar, **Kira Hukuku Şerhi**, s.203 – 204.

¹⁵⁹ Zapata, s. 230.

¹⁶⁰ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 389 – 390.

sözleşmelerinde kiraya verenin ayıbına yönelik TBK md. 305 ve devamı hükümlerinde belirtilmiştir. Bu hükme göre, kiracı taraf ayıplı varlığın ayıpsız bir benzeriyle değiştirilmesini talep hakkı; ayıbın giderilmesini talep hakkı; kira bedeli üzerinden indirim yapılmasını talep hakkı ve son olarak sözleşmenin feshetme hakları bulunmaktadır. Kiracı tarafça, kiralayan tarafın kusuru sebebi ile ayıbın oluşması halinde uğradığı zararın tazminini talep edebilir. Kiracı tarafın elde ettiği bu dört hak, seçimlik haklardır ve yenilik doğuran haklardır. Seçimlik haklardan olması nedeni ile kiracı tarafça bu haklardan birinin kullanılması halinde diğer hakları talep etmesi mümkün değildir¹⁶¹.

2.2.1.3. Kiralayanın Zapttan Doğan Sorumluluğu

Kiralayan tarafın zapttan sorumluluğu, kiracıya teslim edilen sözleşme konusu varlık üzerinde üçüncü kişilerin hakim olduğu üstün hak nedeni ile kiracı tarafın elinden alınması halindeki sorumluluğu ifade eder¹⁶².

Zapttan sorumluluk hukuki niteliği itibariyle bir kusursuz sorumluluk halidir. Dolayısıyla kiralayan taraf kusuru bulunmasa dahi sözleşme konusu varlığın sözleşme süresi boyunca kiracı tarafın yararlanmasına elverişli halde bulundurma borcuna aykırı davranması nedeni ile sorumludur. Ancak bu sorumluluk Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda açıkça belirtilmediği için TBK md. 309 hükmüne göre kiralayan taraf zapttan sorumlu tutulmaktadır¹⁶³.

Kiralayan tarafın zapttan sorumluluğunun koşullarını ele alacak olursak, ilk olarak üçüncü kişilerce kiracıya bir hak ileri sürülmelidir. Kiracıya karşı ileri sürülen bu hakkın kiracının yararlanma hakkı ile bağdaşmayan bir hak olmalıdır. Yani kiracı tarafın kullanım hakkı ile bağdaşmayan talepler kiralayan açısından zapt sorumluluğunu doğurmayacaktır. Bu sebeple finansal kiralama sözleşmesine konu varlık ile amaçlanan yararı ortadan kaldıran veya sınırlandıran hak, üstün hak olup kiracı tarafın hakkı ile bağdaşmayacaktır¹⁶⁴.

Ayrıca üçüncü kişilerce sürülen bu hakkın kiracı tarafa dava yolu ile talep edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple noter kanalı veya posta yolu ile gönderilen ihbarname zapttan sorumluluğu doğurmamaktadır. Bununla birlikte bu davanın finansal kiralama

¹⁶¹ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 334 – 340.

¹⁶² Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 342. , Zapata, s. 239.

¹⁶³ Yılmazsoy, s. 72 – 74. , Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 361.

¹⁶⁴ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 418. , Zevkliler ve Gökyayla, s. 275.

sözleşmesi akdedilmesinden sonra açılması gerekmektedir. Yani uyumsuzluğun finansal kiralama sözleşmesinden sonra ortaya çıkması gerekmektedir¹⁶⁵.

Kiralayanın zapttan sorumluluğu için bir diğer koşul ise kiracı tarafın üçüncü kişiye açılan davayı kiralayan tarafa bildirmesi ile meydana gelmektedir. Bu bildirim davaya cevap ve delil sunma hakkı süresi içerisinde yapılması gerekmektedir. Kiracı tarafça kiralayana haber verilmemesi nedeni ile kiralayanın yargılama da hakkını savunamaması halinde kiralayan taraf, durumunda yargılama da daha iyi konumda olacağını ispatlaması halinde zapttan sorumlu o oranda sorumlu tutulmaz¹⁶⁶.

Son olarak ise kiracı tarafın finansal kiralama sözleşmesi gerçekleşirken üçüncü kişinin sözleşme konusu varlık üzerindeki üstün haktan sözleşme kurulmadan önce haberdar olmaması gerekmektedir¹⁶⁷.

Kiralayanın zapttan sorumlu olması halinde kiralayan taraf, üçüncü kişilerce açılan davayı üstlenme yükümlülüğü altındadır. Ancak kiralayan taraf davayı üstlenmez ise kiracı taraf üçüncü kişilerce açılan davayı kabul ederek yargılamayı sonlandırabilir. Kiracı yargılama sonunda aleyhine hükmolunan kararı kiralayan tarafa rücu hakkına haizdir¹⁶⁸.

Ayrıca kiracı taraf sözleşme konusu varlık üzerinde üçüncü kişilerin hak iddia etmesi nedeniyle finansal kiralama sözleşmesi ile amaçladığı yararı elde edememesi ve kullanmamasından kaynaklı her türlü zararın tazminini kiralayan taraftan talep edebilir¹⁶⁹.

2.2.1.4.Kiracının Kullanım ve Yararlanmasına Katlanma Yükümlülüğü

FFFK md. 24 hükmüne göre, finansal kiralama sözleşmesinde, sözleşme konusu varlığın zilyedi olarak kiracı taraf, sözleşme boyunca sözleşmede düzenlenen amaçlara uygun bir şekilde varlıktan her türlü faydayı elde etmek hakkına haizdir. Bu sebeple, sözleşme yürürlükte kaldığı süre boyunca kiralayan tarafın, kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı yararlanmasına engel veya sınırlayacak davranışlarda kaçınma yükümlülüğü şeklinde bir katlanma yükümlülüğü söz konusudur. Dolayısıyla, kiralayan taraf kiracı tarafın sözleşme konusu varlığın zilyetliğini eline aldıktan onu

¹⁶⁵ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 365. , Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 418.

¹⁶⁶ Tuncay ve Deynekli, s. 337. , Yargıtay 8. HD, T. 26/11/2019 E. 2016/17394 K. 2019/10561, **Kaynak: www.kazanci.com.tr, e.t.:24/04/2022**

¹⁶⁷ Acar, **Kira Hukuku Şerhi**, s. 137.

¹⁶⁸ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 344 -345.

¹⁶⁹ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 345. , Acar, **Kira Hukuku Şerhi**, s. 139.

kullanmasına, katlanma yükümlülüğü altındadır¹⁷⁰.

Kiralayan tarafın katlanma yükümlülüğü, sözleşme konusu varlığın devri esnasında mevcut olduğu gibi, sözleşme süresi boyunca da devam etmektedir. Kiralayan tarafın, kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı kullanma ve ondan faydalanmasına katlanma yükümlülüğü dışında, ayrıca sözleşme boyunca da sözleşme amacına uygun varlığın özgülmesine imkan sağlamalı ve bunun için gerekli bakım ve koruma yükümlülüğü yerine getirmelidir¹⁷¹.

2.2.1.5. Kiralayan Tarafın Vergi ve Benzeri Borçlara Katlanma Yükümlülüğü

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda kiralayan tarafın, sözleşme konusu varlığa dayalı vergi vb. borçlara katlanma yükümlülüğünün olup olmadığına dair bir düzenleme mevcut değildir. Bu halde, Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde Türk Borçlar Kanununun kira sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerekmektedir. TBK md. 302 hükmüne göre ise finansal kiralama sözleşmesinde aksine bir hüküm yok ise sözleşme konusu varlıkla ilgili vergi vb. borçlara kiralayan tarafın katlanma yükümlülüğü söz konusudur¹⁷².

TBK md. 302 hükmü bu düzenleme kiralayan tarafın mülkiyet hakkına haiz olmasından kaynaklıdır. Türk Borçlar Kanundaki düzenleme kiralama konusu varlığın mülkiyetine dayanan borçlardan kiralayan tarafı sorumlu tutmaktadır. Bu sebeple finansal kiralama sözleşmesinde emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, zorunlu deprem sigortası vb. borçlardan kiralayan taraf yükümlüdür¹⁷³.

Ancak bu yükümlülüğün aksini öngören hallerde mevcuttur. Örneğin Belediye Gelirleri Kanunu md.44/2 hükmüne göre, “Çevre temizlik vergisinin mükellefi, her ne şekilde olursa olsun binaları kullananlardır. Boş bulunan binalarda bu verginin mükellefi, binaların malikleri veya malik gibi tasarruf edenleridir” şeklindedir. Söz konusu hükme göre, çevre temizlik vergisinden kiracı taraf yükümlü olup, kiralayan tarafın bu vergiden herhangi bir yükümlülüğü mevcut değildir¹⁷⁴.

FFFK md. 24/4'e hükmüne göre ise, “Kiralama konusu malın sigorta ettirilmesi

¹⁷⁰ Tuncay ve Deynekli, s. 173. , Kocaağa, s.118.

¹⁷¹ Yılmazsoy, s. 83 -84.

¹⁷² Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 203. , Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 380.

¹⁷³ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 427 – 428.

¹⁷⁴ Hacer Yaldız, “Finansal Kiralama Sözleşmesinde Kiraya Veren Sorumluluğu”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2019, s. 28.

zorunludur. Malın kimin tarafından sigorta ettirileceği sözleşmede gösterilir. Sigorta primleri kiracı tarafından ödenir” şeklindedir. Söz konusu hüküm kapsamında tarafların finansal kiralama sözleşmesinde sözleşmeye konu varlığın hangi tarafça sigorta ettirileceği düzenlenmesi zorunludur¹⁷⁵.

Finansal kiralama sözleşmesinde taraflarca bir belirlenme olmaması halinde varlığın sigortasının kullanıma dayalı bir borç olması nedeni ile kiracı tarafça karşılanması gerektiği kanaatindeyiz.

2.2.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Kiracının Yükümlülükleri

2.2.2.1. Finansal Kiralama Bedelini Ödeme Yükümlülüğü

FFFK md. 20 hükmünde finansal kiralama sözleşmesinin kiracı tarafının kira bedelini ödeme yükümlülüğü açıkça belirtilmiştir. Finansal kiralama sözleşmesi, her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmasından kaynaklı kiralayan tarafın zilyetliğin devir yükümlülüğüne karşılık kiracı tarafın, kiralama bedelini ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu nedenle, kira bedelini ödeme yükümlülüğü kiracı tarafın aslî, esas yükümlülüğünü ortaya koymaktadır¹⁷⁶.

Kira bedeli, kiracı tarafın temel yükümlülüğünü olması sebebi ile tarafların finansal kiralama sözleşmesi ile serbestçe belirledikleri bu bedel üzerine anlaşmaları gereklidir. Aksi halde, finansal kiralama sözleşmesi hüküm doğurmaz. Taraflar finansal kiralama sözleşmesinin bedeli serbestçe belirlemektedir. Ancak bu bedel yalnızca para olmalıdır. Para dışında belirlenen bir durum üzerine finansal kiralama sözleşmesi kurulamaz, kurulması halinde sözleşme hükümsüz kalır¹⁷⁷.

FFFK md.20 hükmü gereğince finansal kiralama sözleşmesinde kira bedelleri ve ödeme zamanlarında serbestlik söz konusudur. Bu kira bedeli konusunda yurt dışı finansal kiralama sözleşmeleri de serbestlik mevcuttur. Ancak yurt dışı finansal kiralama sözleşmeleri FKŞB tarafından tescil edilmesi zorunludur. Bu zorunluluğun nedeni ise, yurt dışı finansal kiralama sözleşmelerinin kiralamalara ilişkin usul ve esasların FKŞB tarafından yürütülerek denetlenmektedir¹⁷⁸.

Kira bedeli yükümlülüğü, bir para borcu olduğu için kural olarak kiralayan tarafın yerleşim yeri veya iş yerinde ödenmesi gerekir. Fakat taraflar sözleşmeyle bu kuralın

¹⁷⁵ Zevkliler ve Gökyayla, s. 281 – 282.

¹⁷⁶ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 474. , Acar, **Kira Hukuku Şerhi**, s. 332. ,

¹⁷⁷ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 474. , Tuncay ve Deyneki, s. 278 , Acar, **Kira Hukuku Şerhi**, s. 332 – 333.

¹⁷⁸ Zevkliler ve Gökyayla, s. 292. , Zapata, s. 251.

aksine düzenleme yapabilir. Kira bedeli, kiralayan tarafa ödenebileceği gibi kiralayanın yetkili kıldığı bir kişiye de ödenmesi mümkündür. Bununla birlikte kiracı taraf, kira bedelini, kiralayan tarafa yerleşim veya iş yerinde ödemeli olarak posta havalesi veya çekiyle de ödeme yapabilir. Fakat dikkat edilmesi gereken bir durum var ki, yerleşim veya iş yerinde ödemeli posta havalesiyle gerçekleştirilecek olan ödemeler de kira bedeli, paranın postaneye yatırıldığı gün değil, yerleşim veya iş yerinde ödendiği gün yerine getirilmiş sayılır. Aynı şekilde banka kanalıyla yapılan kira bedeli ödemelerinde, kiralayanın banka hesabına paranın geçtiği gün ödeme gerçekleştirilmiş sayılır¹⁷⁹.

Finansal kiralama sözleşmesinin kiracısı, kira bedelini ödemede temerrüde düşebilir. Bu halde kiralayan tarafın kiracı tarafa ödemeyi gerçekleştirilmesi için verdiği süre sonuna kadar bedelin kiralayan tarafa ödenmemesi durumunda kiralayan sözleşmeyi feshedebilir¹⁸⁰.

FFFK md. 31/1 hükmüne göre, Bir yıl içerisinde üç kere veya arka arkaya iki kere sözleşme kapsamında belirlenen kira bedelinin yapılmaması durumunda ihtara muhatap olan kiracılarla yapılan sözleşmelerin, kiralayan tarafından fesih edilme hakkı vardır. Bu hükmün uygulanması için öncelikle kiracı tarafın temerrüde düşürülmüş olması gereklidir. Kiracı tarafın temerrütte düşmesinden itibaren, kira bedelini ödemesi için kiracı tarafa otuz günlük süre verilmesi kanuni zorunluluktur. Ayrıca, sözleşme bitiminde kiralananın mülkiyetinin kiracıya devredilmesi kararlaştırılmış ise tanınan bu süre, altmış günden az olmamalıdır¹⁸¹.

Finansal kiralama sözleşmesinde tarafların serbestçe belirlediği düzenlemeye aykırı olarak kiracı taraf, kira bedelini zamanında ödemez ise ve aksine bir hüküm bulunmuyorsa, kiralayan taraf temerrüde düşen kiracı tarafa karşı TBK md. 123 ve devamı hükümlerine göre seçimlik haklarını kullanabilir. Bu seçimlik hak kapsamında kiralayan taraf, kiracı taraftan aynen ifayı isteyebileceği gibi aynen ifa hakkından vazgeçerek müspet zararının giderilmesini ya da sözleşmeden dönmek suretiyle menfi zararının tazminini talep hakkına haizdir¹⁸².

Finansal kiralama sözleşmesi ile tarafların serbestçe belirlediği kira bedeli, sözleşmenin akdedilmesinden sonra ortaya çıkan ve öngörülmesi beklenmeyen veya öngörülmekle birlikte dikkate alınması mümkün olmayan olağanüstü durumlar neticesinde ifa edememesi sözleşmenin devamını önemli ölçüde engelleyen veya

¹⁷⁹ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 352 - 353. , Zevkliler ve Gökyayla, s. 294.

¹⁸⁰ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 473.

¹⁸¹ Acar, **Kira Hukuku Şerhi**, s. 335. , Yıldız, s.37.

¹⁸² Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 475.

zorlaştıran nitelikte ise sözleşme taraflarca feshedilebileceği gibi değişen koşullara göre uyarılma da yapılması mümkündür¹⁸³.

Ancak belirtmek gerekir ki, değişen koşullara göre uyarılma yapılabilmesi için taraf edimlerinin yerine getirilmemiş olması ve sözleşme hükümlerinin değişen koşullara bağlı uyarlanmasını isteyen tarafın kusurunun bulunmaması gerekmektedir. Bu halde tarafların yargı yoluna başvurusu ile Hakim tarafından sözleşmesinin uyarlanması mümkündür¹⁸⁴.

Finansal kiralama sözleşmesinde kira bedelinin değişen koşullara uyarlanabilmesi için öncelikle sözleşmenin akdedilmesinden sonra ortaya çıkan ve öngörülemez veya öngörülmesi mümkün olmayan olağanüstü bir durumun meydana gelmesi gerekmektedir. Bu durumda Hâkim, sözleşmeyi değişen koşulları dikkate alarak kendi belirlediği hukuk kuralı ile uyarlanmasını sağlar. Hâkim tarafından uyarılma yapılırken TMK md. 2 hükmü olan dürüstlük kuralını göz önünde bulundurmalıdır. Dürüstlük kuralı çerçevesinde, kiracı ve kiralayan tarafın finansal kiralama sözleşmesini gerçekleştirmekteki amaçlarını belirleyerek bu amaca göre değişen koşulları değerlendirmeli ve hüküm ortaya koymalıdır. Aksi halde taraf iradeleri sakatlanacağından hakkaniyet ile bağdaşmayacaktır¹⁸⁵.

2.2.2.2. Kiracı Tarafın Sözleşme Konusu Varlığı Özenli ve Sözleşmede Özgülenen Amaca Uygun Olarak Kullanma Yükümlülüğü

FFFK md. 24/1 hükmüne göre, finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın zilyet hakkına haiz olan kiracı taraf, söz konusu varlıktan sözleşme ile özgülenen amaca uygun olarak yarar sağlayacak şekilde kullanmak ve faydalanmak hakkına sahiptir. Ancak kiracı taraf bu yararlanma hakkından faydalanırken FFFK md. 24/2 hükmü gereğince sözleşme konusu varlığı sözleşmede düzenlenen kurallara göre ve özenli bir biçimde kullanmak yükümlülüğü altındadır¹⁸⁶.

Kiracı tarafın finansal kiralama sözleşme kapsamında kiraladığı varlığı sözleşmede belirlenen koşullara uygun bir biçimde yararlanma yükümlülüğünün yanı sıra özenle

¹⁸³ Kılıçoğlu, s. 260. , Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 475.

¹⁸⁴ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 475. , Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 398.

¹⁸⁵ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 408.

¹⁸⁶ Zevkliler ve Gökyayla, s. 427. , Onurcan Gökçen, **Konkordatoda Rehinli ve Finansal Kiralamaya Konu ve Mal ve Alacakların Hukuki Durumu**, 1. Baskı, Platon Hukuk Yayınevi, Ankara 2021, s. 59.

kullanma yükümlülüğü altındadır. Öyle ki, özenle kullanma yükümlülüğü sözleşmeye uygun kullanmanın bir parçası olarak da nitelendirilebilir. Kiracı taraf, sözleşme konusu varlığa zarar verici davranışlarda kaçınmalıdır. Kiracı taraf, sözleşme ile kiralanan varlığın özünü etkileyecek, zarar meydana getirecek, bütünlüğünü tehlikeye sokacak ya da kıymetini düşürecek olağan yararlanma dışındaki fiil ve hareketlerden kaçınma yükümlülüğü altındadır. Bununla birlikte kiracı taraf, sözleşme konusu varlığın etkilerini kiralamanın sonrasında meydana gelecek düzenlemeleri yapmaması gerekmektedir¹⁸⁷.

Kiracı tarafın, sözleşme konusu varlığın sözleşme ile özgülenme amacını değiştiren ve olağan yararlanma süresinden daha önce yıpranmasına sebep olacak davranışlar da bulunmamalıdır. Yani kiracı taraftan beklenen imtina bir kimsenin kendi malını korumak için göstereceği makul özeni göstermesi beklenmektedir. Öyle ki birçok Yargıtay kararında kiracı tarafın özenli kullanım borcuna aykırı davranıştan ve sözleşme konusu varlıkta meydana gelen zararın tazmininden kiracı tarafı sorumlu tutmuştur¹⁸⁸.

Finansal kiralamaya konu varlığın kullanım biçimini veya özgülenme amacını, taraflar sözleşmede karşılıklı olarak belirleyebilirler. Sözleşme de varlığın özgülenme amacı düzenlenmemiş ise, alışılmış kullanım şekline göre kullanılması gerekir. Yani, kiracı taraf kiralama konusu varlığı niteliğine ve alışılmış kullanım şekline uygun yararlanması beklenmektedir. Bu durum bir yandan kiracı tarafın yararlanma hakkının sınırını, diğer yandan da borcunun içeriğini belirlemektedir¹⁸⁹.

Kiracı tarafın, sözleşme konusu varlığı kötü bir isim veya üne sahip olabilecek biçimde ahlâka aykırı şekilde kullanması da, özenli ve sözleşmede özgülenen amaca uygun olarak kullanma yükümlülüğü aykırılığa sebep olmaktadır¹⁹⁰.

Kiracı tarafın kiralama konusu varlığı özenle ve sözleşmede özgülenen amaca uygun kullanma borcunu ihlâl etmesi halinde kiralayan taraf, FFFK md. 31/2 hükmüne göre sözleşmeye aykırılığa dayanarak finansal kiralama sözleşmesini feshedebilir. FFFK md. 33/1'e göre, sözleşmenin kiralayan tarafından feshi durumunda kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı iade etme borcu altındadır. Ayrıca, muaccel olmayan kira bedelleri,

¹⁸⁷ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 433. , Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 557. , Gökçen, s. 59 – 60.

¹⁸⁸ Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 225. , Tuncay ve Deynekli, s. 305. , Gümüş, s. 604. Yargıtay 1. HD, T. 2/11/2021 E. 2020/1728 K. 2021/6325, **Kaynak: www.kazanci.com.tr, e.t.:12/03/2022**

¹⁸⁹ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 432 - 433.

¹⁹⁰ Gümüş, s. 604 – 605.

kiralayan tarafta meydana gelen zararı karşılamaz ise aşan zararın kiracı tarafından kiralayana ödenmesi gerekir¹⁹¹.

Bununla birlikte sözleşme konusu varlığın özenle kullanılmaması varlığın olağan yararlanma süresinden önce yıpranmasına yol açacağından böyle bir durum da kiracı tarafın finansal kiralama ile elde etmeyi hedeflediği kazancı düşürecektir. Bu durumda kiracı taraf yeterince kazanç sağlayamamasına bağlı olarak kira bedelini ödemede güçlük çekmesi sonucu doğması muhtemeldir. Bu nedendir ki kiracının özen yükümlülüğü yalnızca kiralayan taraf adına değil kendi adına da yarar sağlamaktadır¹⁹².

2.2.2.3. Sözleşme Konusu Varlığın Bakım ve Masraflarına Katlanma Yükümlülüğü

Finansal kiralama sözleşmesinin kiracı tarafı, sözleşme konusu varlığı özenle kullanma yükümlülüğü aynı zamanda varlığın korunma yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir. Bu koruma yükümlülüğü varlıktan yararlanırken özeni ifade ettiği gibi üçüncü kişilerin çalmasına ve saldırmasına karşı koruma yükümlülüğünü de ifade etmektedir¹⁹³.

FFFK md. 24/3 hükmüne göre, finansal kiralama sözleşmesinde aksine bir düzenleme mevcut değil ise kiracı taraf, sözleşme kapsamında kiraladığı varlıkla ilgili her türlü bakım, onarım ve koruma tedbirlerinden yükümlü tutulmakta, bunlarla ilgili masraflara katlanma borcu altındadır. Ancak sözleşme ile taraflar aksine düzenleme yapması halinde kiracı taraf bu yükümlülükten sorumlu tutulamaz¹⁹⁴.

Benzer bir durum olan TBK md. 317 hükmü ürün kirasında kiracı tarafın bakım ve onarım yükümlülüğü malın olağan kullanımlarından kaynaklı bakım ve onarımları ile sınırlıdır. FFFK md.24/3 hükmünde ise Türk Borçlar Kanun'dan ayrı bir düzenlemeye giderek finansal kiralama sözleşmesinde taraflarca aksine bir hüküm bulunmaması halinde kiracı tarafın her türlü bakım ve onarım masraflarına katlanma yükümlülüğü altında olduğunu öngörmüştür¹⁹⁵.

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda finansal kiralama

¹⁹¹ Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 226. , Kocaağa, s. 271.

¹⁹² Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 226. , Kocaağa, s. 276.

¹⁹³ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 437. , Gümüş, s. 607.

¹⁹⁴ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 787. , Zevkliler ve Gökyayla, s. 427. , Tuncay ve Deynekli, s.512-514.

¹⁹⁵ Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 444 – 445. , Kocaağa, s. 292.

sözleşmesine konu varlığın bakım ve onarım eksiklikleri nedeniyle üçüncü kişilerin uğradığı zararlardan kimin sorumlu olacağına ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Doktrinde finansal kiralama sözleşmesinde sözleşmeye konu varlığın kiracı tarafın seçim ve talebi doğrultusunda satın alınması, varlığın ekonomik kullanım zamanının tamamına yakın bir bölümünün kiracının hâkimiyeti altında geçmesi ve kiralamaya konu varlığın sözleşme boyunca her türlü bakım ve onarımından kiracının sorumlu olması durumlarını gerekçe göstererek bakım ve onarımındaki eksikliklerden kaynaklı zararlardan kiracı tarafın yükümlü olmasını gerektiğini görüşünü belirtmişlerdir¹⁹⁶.

2.2.2.4. Sözleşme Konusu Varlığın Hasar ve Ziyanına Katlanma Yükümlülüğü

FFFK md. 24/5 hükmüne göre kiralama konusu malın sözleşme süresi içinde hasar ve ziyan sorumluluğu kiracıya ait olduğu düzenlenmiştir. Yasadaki düzenleme dikkate alındığında hasardan sorumluluğu sözleşme süresi ile sınırlandırmıştır.

Ancak bu durumda sözleşme kurulmak ile birlikte sözleşme konusu varlığın devri yapılmadığı aşamada hasar ve ziyanda sorumluluk ayrıca kanunda ele alınmalıdır. FFFK md. 20 hükmündeki düzenleme, finansal kiralama sözleşmesi akdedilmiş olmasına rağmen sözleşme konusu varlığın kiracı tarafın zilyetliğine geçmediği durumda kiracı tarafın hasar ve ziyana katlanmasını beklemek hakkaniyet ile bağdaşmayacağı belirtilmiştir. Çünkü zilyetliği kiracı tarafa devredildikten sonra sözleşme konusu varlıkta meydana gelen hasar ve ziyandan kiracı sorumlu tutulabilir. Ancak, örneğin sözleşme konusu varlık, kiracı tarafa teslimden önce herhangi bir sebeple kiralayan tarafın mülkiyetinde bulunup ardından kiracı tarafın zilyetliğine devredilmesi esnasında zarar görerek hasara uğramışsa, kiracının zilyetliğine henüz geçmediği için hasar kiralayan tarafın yükümlü olması gerekmektedir¹⁹⁷.

Kiralayan taraf, sözleşme konusu varlığı finansal kiralama sözleşmesini akdetmeden önce satın almış ve bu esnada hasar gerçekleşmiş ise bu hasardan hangi tarafın yükümlü olacağı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda hükme bağlanmamıştır. Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde genel hükümlerin kıyasen uygulanması sebebi ile söz konusu durum için TBK md. 208'deki satış sözleşmesinde hasar ve yararın geçişi hükmü yol gösterici olacaktır. TBK md. 208 hükmüne göre

¹⁹⁶ Tuncay ve Deyneklî, s. 298 – 302. , Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 228. , Kocaağa, s.131 – 132. , Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 409.

¹⁹⁷ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 310 – 311.

sözleşmeye konu varlık taşınır mal ise satış sözleşmesiyle birlikte malın zilyetliği kiralayana devredileceğinden yarar ve hasar alıcıya, yani kiralayana aittir. Zilyetliğinin devrinden evvel malda meydana gelen hasardan ise satıcı sorumlu tutulmaktadır. Yani, kiralayan taraf malın zilyetliğini devralmada temerrüde düşmüşse, temerrüde düştüğü andan itibaren hasardan sorumlu tutulmaktadır. Buna karşılık sözleşme konusu varlık taşınmaz bir mal ise taşınmazın alıcı adına tapuya tescil edilene kadar meydana gelen hasardan satıcı sorumlu tutulmaktadır¹⁹⁸.

Özetle finansal kiralama sözleşmesinde sözleşmenin akdedilmesine karşılık sözleşme konusu varlığın kiracı tarafa devredilmemesi halinde hasar ve ziyandan sorumluluk varlığın niteliğine göre şekillenmektedir. Sözleşme konusu varlık taşınır nitelikte bir mal ise kural olarak sözleşmenin akdedilmesi ile birlikte varlığın devri gerçekleşmektedir. Çünkü sözleşme konusu varlığın devrinden imtina söz konusu değildir. Böylece taşınır mallar için sözleşmenin akdedilmesi ile birlikte hasar ve ziyadan sorumluluk kiracı üzerindedir. Sözleşme konusu varlık taşınmaz nitelikte bir mal ise sözleşmenin akdedilmesi doğrudan kiracı tarafın hasar ve ziyandan sorumluluğunu doğurmamaktadır. Sözleşmenin akdedilmesi ile birlikte devrin tescil edilmesi koşulu aranarak sorumluluk anı belirlenmektedir¹⁹⁹.

2.2.2.5. Devir Yasağı Yükümlülüğü

Bir sözleşme de taraflar ortak irade ile anlaşmaya vardıkları yükümlülük ve şartlar dairesinde gerçekleşmektedir. Bu nedenle kural olarak işin gereği izin vermeyen hallerde tarafların sözleşmede tanımlanan hak ve yükümlülüklerini devretmeme borcu vardır. Ancak yine sözleşme tarafları ortak iradeleri ile aksine düzenleme yapma hakkına sahiptirler. Finansal kiralama sözleşmesinde ise kural olarak devir yasağı vardır. Buna karşılık FFFK md. 26 hükmüne göre kiracı taraf, kiralayan taraftan yazılı izin almak suretiyle sözleşme konusu varlığın zilyetliğini ve kullanım hakkını üçüncü kişilere devredebilir²⁰⁰.

FFFK md. 26' da düzenlenen bu hüküm ile hukukumuzda alt finansal kiralamaya olanaklandırılmaktadır. Böylece yurt içinde faaliyet gösteren finansal kiralama

¹⁹⁸ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 318 – 319. , Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 476.

¹⁹⁹ Yargıtay HGK, T. 09/05/2019 E. 2017/983 K. 2019/543, **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:02/03/2022

²⁰⁰ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 476.

kuruluşlarına ilave finansman olanağına sahip olmuştur²⁰¹.

2.2.2.6. Sözleşme Konusu Varlığın Sigorta Primlerini Ödeme Yükümlülüğü

Finansal kiralama sözleşmesinde sözleşme konusu varlığın sigorta ettirilmesi yasal olarak düzenlenen mecburi bir yükümlülüktür²⁰².

Finansal kiralama sözleşmesinde, sözleşme konusu varlığın sigorta ettirilmesindeki amaçlanan, varlığın kiralaayan için bir teminat oluşturmasıdır. Yani, sözleşme konusu varlık telef olduğu veya hasara uğradığı takdirde kiralaayanın bunun sağlanması için ödediği bedel karşılıksız kalacaktır²⁰³.

FFFK, sözleşme konusu varlığın hangi tarafça sigorta ettirilmesi gerektiğini hükme bağlamamış olmakla birlikte, bu konuda taraflara serbesti tanımıştır. Ancak buna karşılık sigorta primlerinin ödenmesi yükümlülüğünü ise kiracı taraf üzerine bırakmıştır²⁰⁴.

Sigorta primlerini ödeme borcu kiracıya aittir. FKFFŞK' da sigorta primlerini ödeme yükümlülüğün kiracı taraf üzerine bırakılmasının nedeni, sözleşme konusu varlığın zilyetliğinin kiracıda bulunması ve kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı özenle kullanmak yükümlülüğü altında bulunmasından kaynaklıdır²⁰⁵.

Kiracı tarafın bu yükümlülüğe aykırı davranarak ödemez ise ya da kiracı taraf sigorta primlerini ödemekte temerrüde düşer ise kiralaayan taraf sigorta şirketine ödeme yaparak sigortanın devamını sağlayabilir. Buna karşılık ise kiracı taraftan yapmış olduğu ödemeleri faizi ile birlikte rücu etme hakkına haizdir²⁰⁶.

2.2.2.7. Sözleşme Konusu Varlığı İade Yükümlülüğü

FFFK md. 32 hükmüne göre, finansal kiralama sözleşmesinin sonlanması ile birlikte sözleşme ile kiracı tarafın satın alma hakkına haiz ancak bu hakkı kullanmak istemez

²⁰¹ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 425. , Yılmazsoy, s. 105.

²⁰² Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 476.

²⁰³ Aslı Aykutaalp, "2004 Sayılı İcra Ve İflâs Kanunu Kapsamında Kiracının İflâsının Finansal Kiralama Sözleşmesine Etkisi", **Legal Hukuk Dergisi**, İzmir 2021, C. 19, S. 225, s. 4051.

²⁰⁴ Aykutaalp, s. 4051 - 4052.

²⁰⁵ Yargıtay HGK, T. 31.01.2001, E. 10-1789, K. 2001/6; "Malik sözcüğünden malın ekonomik tahsis amacına göre kimin fiili hâkimiyetinde bulunduğu ve tüm bakım ve onarımın kime ait olduğu olguları dayanak alınmalı, bunlar araştırılarak buna göre sorumluluk belirlenmelidir '...finansal kiralamaya konu malda kiralaayanın malın fiziki varlığı ile hiçbir ilgisi' yoktur. Mülkiyet teminat amaçlı olup, ekonomik verim kiracıya aittir. Hâl böyle olunca kiracı bakım ve onarım masraflarından, vergi, sigorta giderlerinden, üçüncü şahıslara karşı göstereceği özenden, borca aykırılıktan doğan zarardan sorumlu olacağına kuşku ve duraksamamaya yer olmamalıdır",

²⁰⁶ Tuncay ve Deyneki, s.310– 315.

veya sözleşmede böyle bir satın alma hakka haiz olmayan kiracı tarafın, finansal kiralama sözleşmesi ile kiraladığı varlığı bir an önce kiralayan tarafa iade etme yükümlülüğü altındadır²⁰⁷.

Sözleşmenin sonlanması ile birlikte sözleşmeye konu varlığı satın alma hakkını kullanma kiracı ile kiralayan arasında bir satış sözleşmesi oluşarak varlığın zilyedi olan kiracı artık varlığın maliki sıfatını kazanır²⁰⁸.

2.2.2.8. Kiracının Ayıptan Doğan Yükümlülüğü

Kiracı taraf kural olarak ayıptan sorumlu değildir. Kira sözleşmelerinde Türk Borçlar Hukuku hükümlerine göre kiralama konusu varlıktaki ayıptan kiralayan taraf sorumludur. Buna karşılık kiracı, kendisinin gidermekle yükümlü olmadığı ayıpları kiralayan tarafa gecikmeksizin bildirmekle yükümlüdür; aksi takdirde bundan doğan zarardan sorumludur. Kiracı, kiralananın ayıplarının giderilmesine ya da zararların önlenmesine yönelik çalışmalara katlanmakla yükümlüdür²⁰⁹.

Finansal kiralama sözleşmesinde tarafların yükümlülüklerine aykırı davranması nedeni ile sözleşme taraflarca feshedilebilir. Yani sözleşme ile taraflara tanımlanan yükümlülükler sözleşme borcu olması nedeni ile aykırılığı sözleşmenin sonlandırılmasına neden olabilmektedir. Sözleşmenin yükümlülüklerine aykırılık ya da başkaca sebeplerden son bulma hali ve bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

²⁰⁷ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 478.

²⁰⁸ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 439 – 440.

²⁰⁹ Acar, s. 136 – 138.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. FİNANSAL KİRALAMANIN SÖZLEŞMESİNİN SONA ERME HALLERİ İLE SONUÇLARI VE SORUMSUZLUK HALİ

3.1. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Erme Halleri ve Sonuçları

Finansal kiralama sözleşmesinin sonlanmasına ilişkin yasal mevzuat FFFK md.30 ve devamı hükümlerinde yer verilmiştir. İşbu maddenin lafzi yorumundan anlaşılacağı üzere sona erme hallerinin iki ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlardan ilki finansal kiralama sözleşmesinin olağan yani kendiliğinden sona erme halleri diğeri ise finansal kiralama sözleşmesinin olağanüstü sona erme halleridir.

Finansal kiralama sözleşmesinin sonlanma hallerini bu iki ana başlık altında ele almak kanunun sistematığı dikkate alındığında yerinde olacağı kanısındayız.

3.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Sona Erme Halleri

FFFK md. 30'da belirlenen finansal kiralama sözleşmesinin sona erme halleri sözleşmelerde taraflarca ayrıca belirlenen bir hüküm bulunmayan hallerde başlıca sözleşme ile belirlenen süresin sona ermesi, kiracı tarafın iflas etmesi, kiracı tarafın vefat etmesi veyahut kiracı tarafın temyiz kudretini kaybetmesi olağan sona erme halleri olarak sayılmıştır²¹⁰.

İşbu maddenin ikinci fıkrasında ise bir diğer olağan sona erme hali ele alınmıştır. Bu hükme göre finansal kiralama sözleşmesinde kiracı tarafın likidasyon yani tasfiye haline geçmesi durumunda veya kiracı tarafın likidasyon haline geçmeksizin sözleşme konusu varlığın kendisi adına ayrılan işyerinin tasfiye sürecine girmesi ile kiracı tarafın isteği neticesinde sözleşmesinin belirlenen süre öncesinde sona ereceği yasa ile belirlenmiştir. Ancak bu hükmün aksine taraflar düzenleme yapabilir.²¹¹.

3.2.1. Finansal Kiralama Sözleşmesi İçin Belirlenen Sürenin Sona Erme Hali

Finansal kiralama sözleşmelerinin uygulamasına bakıldığında çoğunlukla belirli bir süre için akdedilmektedir. Bu nedenle finansal kiralama sözleşmesi için belirlenen sürenin son bulması ile sözleşmenin kendiliğinden son bulması olağan bir sonuçtur. Bu

²¹⁰ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 421.

²¹¹ Kocaağa, s. 148 - 150.

şekilde son bulması durumunda sözleşme taraflarının herhangi fesih bildiriminde bulunma zorunluluğu yoktur. FFFK md. 30'da sözleşmenin, sözleşme taraflarınca belirlenen sürenin son bulması durumunda sözleşmenin sona ereceği hükme bağlanmıştır. Ancak açıklamak gerekir ise, bu hüküm kanunun emredici hükmü değildir. Bu nedenle taraflar akdettikleri finansal kiralama sözleşmesi ile aksine düzenleme yaparak sözleşme süresini uzatılmasını sağlamaları mümkündür²¹².

FFFŞ md. 30/3 hükmünde belirtilen şartların taraflarca yerine getirilmesi halinde sözleşme süresinin uzatılması durumu mümkündür. Maddeye göre taraflardan her biri sözleşme ile belirlenen sürenin son bulmasından en az üç ay evvel sözleşmenin uzatılması yönündeki talebini ifade etmesi ve karşı tarafın da açıklanan irade bildiriminde ile uyuşan kabul bildiriminde bulunması halinde ortak irade ile var olan koşullar dahilinde ya da yeni koşullar düzenlenerek sözleşme süresi uzatılabilir²¹³.

Finansal kiralama sözleşmesinin bu şekilde uzatılması doktrinde hukuk açısından sakıncalı bulunmaktadır. Şöyle ki, kanun hükmü ile hem sözleşmenin bitiminden üç ay öncesinde taraflara irade bildirim zorunluluğu yüklenmiştir. Bunun yanı sıra bu bildirim hukuken sonuç doğurması için ise tarafların mutabakatı aranmıştır. Sözleşme serbestisi ilkesi gereğince tarafların üç aylık süre şartına aykırı olarak bildirdiği sürenin uzatılması yönünde iradelerinin örtüşmesi halinde sözleşmenin süresinin uzatılması için yeterli olacağı savunulmuştur²¹⁴.

Bizim görüşümüze göre doktrindeki bu yaklaşım hukukun temel ilkeleri dikkate alındığında yerinde bir görüş olmakla birlikte düzenleyici bir kanun hükmü bulunması nedeni ile sözleşmenin sonra ermesinden üç ay evvel yapılmayan bildirim hukuken sonuç doğurmaya elverişli olmadığı yönündedir. Buna karşılık öğretide taraflar sözleşme süresinin uzatılmasında mutabık kalması durumunda yasadaki üç aylık düzenlemenin bağlayıcı olmadığını benimsemektedir. Bu düzenleyici süreye aykırı bildirim yapılması halinde ortak irade ile sözleşme süresinin arttırılabileceği görüşü ileri sürülmektedir²¹⁵.

Sözleşmenin uzatılması durumunda öncelikle üzerinde durulması gereken nokta, sözleşmenin niteliğinin belirlenmesidir. Yani bu uzatma ile renewal agreement (yenileme anlaşması) mı yoksa süre Türk Borçlar Kanununa dayalı adi kira sözleşmesi

²¹² Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.479.

²¹³ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.476.

²¹⁴ Tuncay ve Deynekli, s. 356. , Kocaağa, s. 148. , Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 478. , Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 253.

²¹⁵ Bu hususta karşı görüş için bkz. Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 823.

mi dönüşmüş olduğu belirlenmelidir²¹⁶.

Belirtmek gerekir ki, sözleşme dolayısı ile yapılan ödemeler finansal kiralama ilişkilerindeki gibi yıpranma payı, masraf ve faiz üçlemesi şekli ile değil benzer kira tutarları baz alınarak yeni sözleşmenin hukuki niteliği belirlenmelidir²¹⁷.

Sözleşme ile belirlenen sürenin sona ermesinden sonra taraf iradeleri ile uzatılan sözleşmenin artık adi kira sözleşmesine niteliği taşıdığı benimsenen ilk görüştür. Bu görüşü benimseyen yazarlara göre, finansal kiralama sözleşmesinin uzatma talebi ile Türk Borçlar Kanunu hükümleri çerçevesinde adi kira sözleşmesi olarak nitelendirilmesi gerektiğini bildirmektedir²¹⁸.

Bu görüşü dayanak olarak ise, finansal kiralama sözleşmesinin başlangıçta düzenlenen süre içerisinde sözleşme konusu varlığın anaparasının büyük bir kısmının ödendiğini ve uzatma talebi sonucunda geçen sürede varlıktan yararlanımın bedeli emsal kira bedelleri göz önüne alınarak ve kredi ilişkisinin bulunmaması durumu öne sürmektedir. Dolayısıyla finansal kiralama sözleşmesinin esaslı unsurlarını içermediği için finansal kiralama sözleşmesi niteliğinden ziyade adi kira sözleşmesi niteliği taşıdığını savunmaktadır²¹⁹.

Bu düşüncenin aksi görüşünde olan yazarlar ise, sözleşme süresinin taraf iradesi ile uzatılması ile birlikte finansal kiralama sözleşmesinin yenilenecek devam ettiğini benimsenmektedir. Bu görüşü benimseyen yazarlara göre, süreli bir kira sözleşmesinin sürenin son bulması halinde tarafların zımni kabulü ile sözleşmenin yenilenecek devam etmesinin mümkün olması nedeni ile kıyasen finansal kiralama sözleşmesinin de sürenin sona ermesinin ardından taraflarca bedel ile ilgili hususta anlaşmaya varılarak yenilenecek devam etmesinin mümkün olduğunu savunmaktadır²²⁰.

Ancak bu durumda kiracı taraf, finansal kiralama konusu varlığın yatırım sağlanması için ödenen anaparanın büyük bir kısmını ödemesi nedeni ile öyle ki bazı finansal kiralama türlerinde tamamını ödemek şartıyla gerçekleştiğinden sözleşmenin kredi özelliği de ortadan kalkmaktadır. Bu sebeple, finansal kiralama sözleşmesinin diğer kira

²¹⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 478.

²¹⁷ Mehmet Çelebi Yozgat ve Okşan Kibriççi Artar “Financial Leasing in Manufacturing and Production Sector: The Case of Turkey”, **Journal of International Trade Logistics and Law**, C.5, S.1, 2019 İstanbul, s.48.

²¹⁸ Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 253. , Yusuf Özdoğru, **Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Erme Nedenleri ve Sonuçları**, 1. Basım, Seçkin Yayınevi, 2018 Ankara, s. 326. , Ezgi Ulga, “Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, <https://www.jurix.com.tr/dergi/terazi-hukuk-dergisi>, 2015, C. 10, S. 109, s. 93 - 95.

²¹⁹ Dinç ve Bakacak, s. 91.

²²⁰ Tuncay ve Deynekli, s.400– 409.. , Kocaağa, s. 149.

sözleşmelerinden ayırt edici noktasının devam eden sözleşmede görme olanağı söz konusu değildir. Bununla birlikte, sözleşme taraflarında üzerinde mutabakata varılan yeni sözleşme belirsiz süreli olarak düzenlenebileceği gibi, yeniden bir süre belirlenmesi ile de düzenlenebilir. Bu hal, görüleceği üzere finansal kiralama sözleşmesinin niteliği ile uygunluk sağlamaktadır. Bütün bu haller nazarı dikkate alındığında ise yeni sözleşmenin var olan sözleşmenin devamı niteliğinde değil hatta yenileme vasfında dahi olmadığı görülmektedir²²¹.

Tüm bunların yanı sıra, FFFK md. 30 hükmünde finansal kiralama sözleşmesinin uzatılmasının tarafların irade bildirimini sonucunda anlaşmış olmasına bağlanmıştır. Buna karşılık TBK md. 327 hükmünde ise kira sözleşmesi ile düzenlenen sürenin son bulması halinde taraflar sözleşmeyi kendiliğinden mutabakat olmaksızın kira ilişkisini sürdürmeleri durumunda belirli süreli kira sözleşmesini belirsiz süreli sözleşmesine dönüşerek devam ettirmektedir. Finansal kiralama sözleşmesinde açıkça irade bildirim şartı aranırken adi kira ilişkisinde zımnî irade bildirim yeterli görülmektedir. Bu nedenle sözleşme süresinin uzatılması niteliğinde olmadığı yeni bir nitelikte sözleşme kurulduğu görüşü daha yaygın kabul edilmektedir²²².

Ayrıca finansal kiralama ile ilgili mevzuatta susma ile zımnî bir kabul, sözleşmenin devam ettiği düzenlenmediğinden adi kira sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen finansal kiralama sözleşmesine bu durum için uygulanması mümkün değildir. FFFŞ md.30 hükmünde aksine finansal kiralama sözleşmesinin uzatılması tarafların ortak iradesine dayanmaktadır. Buna göre, finansal kiralamaya konu varlığın kiracı tarafından sözleşmenin uzatılması yönünden bildirim ile anlaşmaya varmamaları halinde kiralayan bilgisi dahilinde olsa dahi Türk Borçlar Kanunu kapsamında belirsiz süreli sözleşme şeklinde nitelendirilmesi mümkün değildir²²³.

Kanaatimizce finansal kiralama sözleşmesinin varlığın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden az olmayan kısmı için gerçekleştirildiğinden, finansal kiralama sözleşmesinin sürenin sona ermesi halinde taraflarca yapılan bildirim ile sözleşmenin devamına değil yeni nitelikte bir kiralama sözleşmesinin oluşturmak adına hükmü doğurduğu yönündedir²²⁴.

Buna karşılık finansal kiralama sözleşmesinin yaygın olarak uygulandığı ABD ve

²²¹Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 254.

²²² Gümüş, s. 315. , Zevkliler ve Gökyayla, s. 337.

²²³ Kocaağa, s. 149. , Topuz, **Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 480.

²²⁴ Yargıtay 11. HD, T: 1/2/2021, E.2020/3469 K.2021/683 **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:10.12.2021.

Kanada gibi ülkelerde tüketicilerin ve tüketim amaçlı varlıkların dahi finansal kiralamaya konu edilmesi dikkate alındığında sözleşmenin uzatılmasının ve niteliğinin değişmediğinin finansal kiralama sözleşmesinin kurulmasına engel olmadığı görüldüğünden taraf iradelerinin sözleşmenin devamı olarak kabulü mümkündür²²⁵.

3.2.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Kiracı Tarafın İflas Etmesi Nedeni İle Son Bulma Hali

Türk Borçlar Kanunun'da mevcut olan kira sözleşmesine ilişkin mevzuata dair hükümlerden farklı olarak Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda kiracı tarafın iflas etme halini de sözleşmesinin son bulma hali olarak düzenlenmiştir. Bu yasal düzenlemenin gerekçesi ise sözleşmesinde kiralayan tarafın yatırıma dayalı yani finansal niteliği önem ifade etmektedir. Bu nedenle, finansal kiralama sözleşmesi taraflarından olan kiracı tarafın iflas etmesi halinde finansal kiralama sözleşmesi kendiliğinden son bulur²²⁶.

Ancak belirtmek gerekir ki, ilgili mevzuattaki düzenleme emredici hukuk kuralı niteliğinde olmadığı için taraflarca aksine düzenleme yapılması mümkündür²²⁷.

Yasada düzenlenen bu son bulma halleri ile korunmak istenen durum, sözleşmesinin taraflar açısından var olan güven, inanç ilişkine dayanmasıdır. Finansal kiralama ilişkisinde yatırıma dayalı niteliği ile finansal kiralama sözleşmesi bakımından kiracı tarafın kişiliğine oldukça önem atfedilmektedir²²⁸.

Bu sebeptir ki, finansal kiralama şirketlerinin sözleşmeyi kiracı tarafın kişilik durumundaki sayılan haller sebebi ile kanuni temsilci ile ya da mirasçıları ile devam ettirmeme yönündeki iradesi olağan ve yasal olarak yerinde bulunmaktadır²²⁹.

Bir başka deyişle finansal kira sözleşmesinin kiralayan tarafının iflas etmesi hali sözleşmenin kendiliğinden son bulma hali olarak düzenlenmemiştir. Çünkü sözleşme konusu varlığın kira bedellerinin ödenmemesi tehlikesi ile karşı karşıya olan kiralayan taraf korunmak istenmiştir. Bu nedenle kiralayan tarafın kira bedeli alacağına teminatı

²²⁵ Münyas, s. 120.

²²⁶ Dinç ve Bakacak, s.91

²²⁷ FFFK md. 29 hükmünün gerekçesi; “*Madde ile, finansal kiralama şirketinin iflası veya icra takibine uğraması halinde, kiracının ekonomik mülkiyete dayalı menfaatlerini koruyabilmek amacıyla finansal kiralama şirketinin iflasına rağmen sözleşmenin süresi sonuna kadar devam edeceği kabul edilmiştir. Ayrıca, kiralayanın borcundan dolayı bu süre zarfında finansal kiralamaya konu malın haczedilemeyeceği öngörülmüştür.*”

²²⁸ Yıldız, s.58.

²²⁹ Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 257.

niteliğinde olan varlığın tehlikeye girmesi halinde derhal kiralayana dönmesinin amaçlandığı görülmektedir²³⁰.

İlgili mevzuattaki düzenleme emredici hukuk kuralı niteliğinde olmadığı için taraflarca aksine düzenleme yapılması mümkün olduğu belirtilmişti. Taraflar finansal kiralama sözleşmesine kiracının iflasının sözleşmeyi sonlandırmayacağını düzenleyebilir²³¹.

Tarafların ortak irade ile kiracının iflasının sözleşmeyi sonlandırmayacağına yönelik düzenleme yapmasına karşılık kiracının iflası nedeni iflas idaresinin sözleşmeyi sonlandırma hakkı saklıdır²³².

Bu durumda iflas idaresinin sözleşmeyi sonlandırmaya karar verme seçimlik hakkı ile kiralayan tarafın TBK hükümlerine göre adi kira sözleşmeyi fesih etme hakkı çakışmaktadır. Hangi hakkın öncelikli olduğu konusunda ise iflas idaresinin seçimlik hakkını kullanmasının kiralayan tarafın seçimlik hakkının kullanılmasından öncelikli olduğu kabul edilmektedir²³³.

Kiralayan tarafın finansal kiralama sözleşmesinin uzaması yönünde karar verebilmesinin iflas idaresinin belirleyeceği teminata dayalı olduğundan iflas idaresinin öncelikli hakka haiz olması yerinde görülmektedir²³⁴.

İflas idaresi tarafından düzenlenecek olan iflas erteleme kararı aynı zamanda kiralayanın sözleşmeyi fesih hakkını da etkilemektedir. Şöyle ki, iflas erteleme kararı kapsamında kiralayan tarafın finansal kiralama sözleşmesinin sona ermesi hususunda herhangi açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte iflasın ertelenmesi kararı üzerine sözleşme ilişkisini kiralayan tarafça feshedilmesine olanak bulunmamaktadır. Çünkü finansal kiralama sözleşmesinin devamı ile kiracı tarafın finansal yatırım imkanı bularak iflas halini sonlandırma olanağı bulunmaktadır²³⁵.

3.2.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Kiracı Tarafın Ölümü veya Temyiz Kudretini Kaybetmesi Nedeni İle Son Bulma Hali

6361 Sayılı Kanunun FFFK md. 30 hükmü gereğince kiracı tarafın vefatı halinde ya

²³⁰ Dinç ve Bakacak, s. 95. , Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 482.

²³¹ Tuncay ve Deynekli, s. 339 – 340.

²³² Kocaağa, s. 141.

²³³ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 482. , Yaldız, s.64.

²³⁴ Özdoğru, s. 294.

²³⁵ Müge Yazgan, **Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Ermesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, İstanbul 2017, s. 54 – 56.

da temyiz kudretini kaybetmesi durumunda finansal kiralama sözleşmesi doğrudan son bulmasına neden bir hal olduğu ifade edilmiştir. İlgili kanunun bu yönde bir düzenlemeye ihtiyaç duymasının sebebi finansal kiralama ilişkisinin yatırım (finansman) sağlamaya yönelik amaç taşıması ve sözleşme konusu varlıktan yararlanarak fayda elde edecek olan kiracının kişiliği ile sözleşmenin devamlılığının sıkı ilişki içinde olmasından kaynaklıdır²³⁶.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiralayan taraf açısından kiracı tarafın kişiliği önem taşımaktadır. Kiralayan taraf, kiracının vefatının ardından kiracının mirasçılara güven duymaması halinde sözleşmeyi devama zorlanması beklenemez. Bu nedenle böyle bir durumda kiralayan taraf tazminatsız ve derhal finansal kiralama sözleşmesini fesih hakkına haizdir²³⁷.

Ancak bunun doktrinde, tarafların sözleşme ile FFFK md. 30 hükmünün aksine düzenleme yapabileceği belirtilmiştir. Buna göre taraflarca serbestçe kiracı tarafın temyiz kudretini kaybetmesi durumunun ya da kiracı tarafın vefatının sözleşmeyi sonlandırmayacağı düzenlenir ise kiralayan tarafın kiracı tarafın kanuni temsilcisi ya da yasal mirasçuları ile finansal kiralama sözleşmesinin devamına karar vermesinin mümkün olduğu görüşü kabul edilmektedir²³⁸.

3.2.4. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Sona Ermesinin Sonuçları

Finansal kiralama sözleşmesinin olağan son bulmasının sonucu FFFK md. 32'de "Sözleşme sona erdiğinde, sözleşmeden doğan satın alma hakkını kullanmayan veya bu hakkı bulunmayan kiracı finansal kiralama konusu malı derhal geri vermekle yükümlüdür." şeklinde yasal olarak düzenlenmiştir.

İlgili hükme göre, taraflar arasındaki sözleşme ile belirlenen sürenin son bulması durumunda kiracı tarafa sözleşme konusu varlığın mülkiyetinin devri hakkı sunulmuş ise, kiracı taraf bu hakkı kullanmak isteyebilir. Sözleşmeden kaynaklı mülkiyet hakkına haiz olma durumu mevcut olmayan veya mülkiyete haiz olma hakkı mevcut olmakla birlikte bu haktan faydalanmak istemeyen kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı sözleşmenin son bulması ile derhal kiralayana teslim ile yükümlüdür²³⁹.

²³⁶ Köteli, **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, s. 257.

²³⁷ Tuncay ve Deyneki, s. 458. , Kocaağa, s. 153

²³⁸ Tuncay ve Deyneki, s. 459. , Kocaağa, s. 153.

²³⁹ Yargıtay 19. HD, T: 03/04/2019, E.2018/1674 K.2019/2223 **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:10.12.2021.

Sözleşme konusu varlığın iade edilmemesi hallerinden olan kiracı tarafın haiz olduğu mülkiyetin devri hakkını kullanabilmesi için sözleşme ile belirlenen sürenin son ermesi ile birlikte sözleşme ile belirlenen bütün kira bedellerinin ödenmesi koşullarının gerçekleşmesine bağlıdır²⁴⁰.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiralanan varlığın iadesi yükümlülüğüne karşılık varlığın iade edildiğine dair ispat yükü de söz konusudur. Finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın teslimine ilişkin ispat sorumluluğu ise kiralama konusu varlığın zilyetliğini elinde bulunduran kiracı taraf üzerine bırakılmıştır²⁴¹.

Bununla birlikte finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın derhal iade edilmekle birlikte nasıl teslim edileceğine ilişkin Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda hüküm mevcut değildir. Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda hüküm bulunmayan bu halde Türk Borçlar Kanunu hükümleri yol gösterici olacaktır. Buna göre, finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın sözleşme boyunca kullanılması nedeni ile oluşabilecek olağan yıpranmalar ayrı değerlendirilerek, hangi koşul ve imkanlar ile teslim alınmış ise o koşul ve imkanlar ile geri teslim edilmesi borcunun varlığı kabul edilmektedir²⁴².

Kiracı sözleşme süresinin sonunda olağan yıpranmalar dışında kalan sözleşmeye aykırı yararlanma sebebi ile oluşan zararları tazmin etmekle yükümlüdür²⁴³.

Kiracı tarafın finansal kiralama konusu varlığın iyileştirilmesi adına yapmış olduğu masrafları, sözleşme sonunda sözleşme konusu varlığı iade etme yükümlülüğü altında olmadığı halde, yani mülkiyet hakkına haiz olacağı durumda kiralayan taraftan talep hakkına haizdir. Bu durumun tersinden kiracı tarafın finansal kiralama sözleşmesinin sonunda varlığın mülkiyet hakkına haiz olmaması halinde, kiralama konusu varlık adına yapmış olduğu masraf ve katkıları talep hakkı yoktur²⁴⁴.

Bu durum kiracı tarafın finansal kiralama sözleşmesine konu varlığa sunduğu katkı ve masraf ile aslında kendi yatırım imkanını artırdığı dikkate alındığında hakkaniyetle uyusmaktadır. Kiracı tarafça yapılan bu iyileştirmeden kiracı taraf büyük ölçüde faydalanması nedeni ile yerinde olduğu kanısındayız.

Kiracı taraf finansal kiralama sözleşmesinin son bulmasının ardından sözleşme konusu varlığı iade etme yükümlülüğünü yerine getirmez ise kiralayan taraf TMK md.

²⁴⁰ Kocaağa s.155.

²⁴¹ Zapata, s. 325.

²⁴² Gündoğdu Kırmızıtaş, s.129.

²⁴³ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 492.

²⁴⁴ Zevkliler ve Gökyayla, s. 337. , Gündoğdu Kırmızıtaş, s. 447.

683 hükmüne dayanarak istihkak davası ile varlığın iadesini talep hakkı saklıdır²⁴⁵.

Sözleşmenin sonlanması ardından sözleşme konusu varlığın kiracı tarafça kiralayan tarafa iade edilmemesi nedeni ile kiralayan taraf geçen süredeki kira bedelini kiracı taraftan tazmin hakkına sahiptir²⁴⁶.

Finansal kiralama sözleşmesi sonlanması ardından kiracı tarafa kiralama konusu varlığın kiracının mülkiyetine geçeceği kararlaştırılmış ise kiracının bu hakkı kullanabilmesi için, sözleşmenin son bulması ve tüm kira bedellerinin ödemesinin yapılmış olması gerekmektedir. Bu halde kiracı tarafın sözleşmenin sonunda sözleşme konusu varlığı geri verme yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır²⁴⁷.

Kiracı tarafın iflas etmesi nedeniyle sözleşmenin sonlandırılması halinde muaccel kira bedelleri talep edebilmektedir. Buna karşılık henüz vadesi gelmeyen alacakları için finansal kiralama sözleşmesinin özünde bir kira ilişkisi barındırması sebebiyle ve kiracı tarafın kullanarak kendi adına gelir oluşturma kaynağı olan varlığın iadesi gerçekleşeceğinden, muaccel borçlar ayrı tutularak vadesi gelmeyen alacakların talep edilememektedir²⁴⁸.

Kiracı tarafın vefat etmesi veya temyiz kudretini kaybetmesi nedeni ile sözleşmenin son bulması halinde kiralayan taraf, kiracı tarafın kanuni temsilcisi ile sözleşmeyi devam ettirmeyecek ise kiralama konusu varlığın derhal iadesi gerekmektedir. Bununla birlikte kiralayan taraf sözleşmede aksine hüküm olmadığı sürece sözleşmenin öngörülemeyen bu hal nedeni ile erken sonuçlanması nedeni ile tazminat talep edemez²⁴⁹.

Sözleşme süresinin son bulması halinde kiracı tarafın sözleşme konusu varlıkta yapmış olduğu iyileştirmeleri talep hakkına haiz olmadığı belirtilmiştir. Buna karşılık kiracı tarafın sözleşmeye konu varlık için yapmış olduğu iyileştirmesi talep hakkı saklıdır. Bu hak sebepsiz zenginleşme hükümlerince sözleşmenin son bulması ile talep edilebilir. Bu durumda finansal kiralama ile belirlenen süre öncesinde kiracı kiralama konusu devretmekte ve faydalanması sınırlanmaktadır. Bu nedenle kiracı tarafça yatırım sağlamak amacı ile sunulan iyileştirmeden kiracının faydalanmaması nedeni bu uygulama hakkaniyet gereğidir²⁵⁰.

²⁴⁵ Tuncay ve Deynekli, s. 369.

²⁴⁶ Kocaağa, s. 155.

²⁴⁷ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 493 – 494. Dinç ve Bakacak, s. 98 – 99. , Tuncay ve Deynekli, s. 370.

²⁴⁸ Dinç ve Bakacak, s. 95 – 96.

²⁴⁹ Kocaağa, s.155.

²⁵⁰ Tuncay ve Deynekli, s. 592 – 593. ,

3.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Dışı Sona Erme Halleri ve Sonuçları

Finansal kiralama sözleşmesinin yasal olarak belirtilen kendiliğinden son bulma halleri yani olağan son bulma halleri dışında kalan son bulma nedenleri FFFK md.31'de ele alınmıştır. Yasa hükmüne göre, doktrinde olağan dışı son bulma nedenleri olarak değerlendirilen son bulma hallerini, sözleşmeye aykırı davranma sebebiyle son bulma hali ve sözleşmenin önemli sebepler nedeni ile son bulma hali şeklinde iki ana başlık altında toplanmaktadır²⁵¹.

Her ne kadar tarafların ortak iradesi ile kurulan finansal kiralama sözleşmesi zaman içerisinde taraflar açısından sürdürülmesi çekilmez hal olarak değerlendirilen haller ebebi ile sözleşmenin olağan dışı son bulmasında önemli sebepler olarak nitelendirilmektedir. Finansal kiralama sözleşmesinin iki taraflı borç doğuran hukuki ilişki barındıran sözleşme olması nedeni ile önemli sebeplerin bulunması durumunda sözleşme her iki tarafça fesih ile sonlandırılması mümkündür²⁵².

Sözleşmenin son bulmasına sebep olan bu neden, sözleşmeye aykırı davranılmasından kaynaklı olabilir. Öyle ki, finansal kiralama sözleşmesine aykırı davranmak nedeni ile taraflar arasındaki finansal kiralama sözleşmesinin feshedilebileceği FFFK md. 31/2 ile düzenlenmiştir. Bahse konu Kanun maddesinde, sözleşme taraflarından birinin sözleşmeye aykırı davranması halinde, meydana gelen aykırılık nedeni ile karşı tarafın sözleşmesi sürdürmesinin mümkün olmadığı ya da sürdürmesinin beklenmesinin hakkaniyet ile bağdaşmaması halinde taraflara akdetmiş olduğu finansal kiralama sözleşmesinin fesih ile son bulma imkanı sunulmuştur²⁵³.

Kanun maddesinin lafzi yorumundan sözleşmeye aykırı davranma hallerinden hangilerinin önemli sebep olarak değerlendirileceği konusu yorumlanmaya muhtaçtır. Fakat kiracı tarafın yükümlülüklerini ifa etmesine aykırılık gerek hakkaniyet gerekse yerleşik uygulama ile önemli sebep olduğu ve haklı fesih olarak değerlendirileceği açıktır. Bu hususta Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda yer verilmeyen hususlar için ve sözleşmeye aykırı davranma hallerinden hangilerinin önemli sebep olarak değerlendirileceği konusu TBK md.138 hükmü gereğince değerlendirme yapılması uygun olacaktır. TBK md.138 hükmüne göre öncelikle öngörülmeyen bir halin varlığı ve bu halin borçlu kusuruna dayanmaması şartı

²⁵¹ Yargıtay 19. HD, T: 04/10/2016, E.2016/2407 K.2016/12979 **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:03.03.2021.

²⁵² Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.481.

²⁵³ Yılmaz, s.73-74.

bulunmaktadır. Böyle bir durumun varlığı halinde esas olan tarafların zarar görmesini engelleyecek dürüstlük kuralları uyarında hareket etmelidir. Yani finansal kiralama sözleşmesine aykırılık öncelikle öngörülme­yen bir hal olması ve tarafların kusuruna dayanmayan bir aykırılık olmalıdır. Ancak tarafların kusuruna dayanan aykırılık haller önemli sebeplerden sayılmaktadır²⁵⁴.

Ayrıca finansal kiralama ortaklığı açısından ise, finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın kiracı tarafa teslim etme yükümlülüğü ile sözleşmesinin akabinde ise finansal kiralama sözleşmesine konu varlığın kiracı tarafça kullanılmasına özen yükümlülüğü dışında başkaca yükümlülüğü bulunmamaktadır. Sözleşmede ayrıca belirlenen asli yükümlülükler hariç, sayılı yükümlülük­lere aykırı davranılması hali dışında kiracı tarafın sözleşmeyi haklı olarak feshetmesi imkanı sunacak bir durum bulunmadığı düşünülmektedir²⁵⁵.

3.3.1. Sözleşmeye Aykırı Davranma Sebebi İle Sona Erme Hali

Finansal kiralama sözleşmesinin taraflarından herhangi birinin, özellikle ve öncelikle borç yükümlülüğünü ifa etmemesi sebebi yani sözleşmeye aykırı davranması halinde yasal düzenleme gereğince karşı taraf adına haklı fesih sebebi olduğu kabul edilmektedir. Sözleşmeye aykırı davranılması hallerine ilişkin düzenlemeleri içeren FFFK md. 31 hükmüne göre, sözleşmenin feshedilmesi için sözleşmede aykırılığa nedenin karşı taraf açısından sözleşmeyi devam ettirmesi beklenemeyecek ağırlıkta olması gerekmektedir²⁵⁶.

Sözleşmeyi sonlandırmak için haklı nedenin var olması sözleşmeyi doğrudan sonlandırmak için yeterli değildir. Finansal kiralama sözleşmesinin feshedilmesine sebep olan durumun ağır nitelikte olması beklenmektedir. Ne tür ihlallerin ağır değerlendirilip değerlendirilemeyeceği meydana getirdiği sonuçları göz önüne alınarak her somut olayı kendi içinde değerlendirilmelidir. Bu hususta uyuşmazlık olması halinde TMK md. 2 gereğince hakim tarafından belirlenir²⁵⁷.

Finansal kiralama sözleşmesinde, finansal kiralama sözleşmesi ile belirlenen bedeli ödemekte temerrüde düşmesi halinde kiracı tarafa otuz günlük süre tanınmalıdır. Kiracı tarafa tanınan bu sürenin sonuna kadar geçen süreçte sözleşme ile belirlenen bedelin

²⁵⁴ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.481-483.

²⁵⁵ Köteli, s.258.

²⁵⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 524.

²⁵⁷ Tuncay ve Deyekli, s.592– 593.

ödenmemesi koşuluyla karşı tarafın sözleşmesi haklı fesih ile sonlandırma hakkı yasa gereğidir²⁵⁸.

Ayrıca sözleşmeden kaynaklanan borcun ifa edilmemesi nedeni ile kiralayan tarafta oluşan güvensizlik nedeni ile sözleşmenin devam ettirilmesi istenmeyecek ağırlıkta ihlal olduğu mevzuatta yer alması nedeni ile şüphesiz derhal fesih edilmesi mümkün kılınmıştır²⁵⁹.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiracı taraf, kira bedelini ödeme yükümlülüğü, sözleşme konusu varlığı özenli ve özgülenen amaca dayalı kullanma, sigorta primlerini ödeme borcu, sözleşme hükümlerine uygun olarak davranma, bakım ve onarım külfetine katlanma yükümlülüğü ve sözleşmenin son bulması ile kiralama konusu varlığı teslim yükümlülüğü altındadır. Kiracı taraf bu yükümlülükler aykırı davranması halinde somut olayın sonuçları da dikkate alınarak kiralayan taraf sözleşmeye aykırılık nedeni ile finansal kiralama sözleşmesini haklı nedenlerle feshedebilir²⁶⁰.

Buna karşılık finansal kiralama sözleşmesinin devredilmesi bu durumdan ayrı tutulmuş, sadece bu ihlal nedeni ile doğrudan haklı fesih öngörülmemiştir. Bu ihlal ile birlikte ayrıca sözleşmenin devamının kiralayan adına çekilmez olması şartı aranmaktadır. Kiracı tarafın ihlali nedeni ile ortaya çıkan somut durumlar göz önüne alınarak finansal kiralamaya konu varlığın üçüncü kişinin himayesinde olmasının sözleşmenin devam ettirilmesini katlanılmaz kılması halinde kiralayan taraf sözleşmeyi derhal haklı nedenlerle feshedebilir²⁶¹.

Fakat bu durumda dikkat edilmesi gereken husus, tarafların finansal kiralama sözleşmesinin son bulduğu zaman finansal kiralama sözleşmesi konusu varlığın kiracı tarafa devredileceği konusunda mutabakata varılmış ise, finansal kiralama ortaklığınca kiracı tarafa tanınan süre altmış günün altında olamaz. Sürenin asgari altmış gün olarak belirlenmesinin hukuki dayanağı ise finansal kiralama sözleşmesi konusu varlığın devrinin sözleşme için belirlenen sürenin son bulması ile kiracı tarafa intikal edeceği hallerde, kiracı tarafın bu menfaat için oldukça masraf ve yatırım elde etme amacı ile hareketi göz önüne alınmaktadır. Bahse konu yasal hüküm gereğince, bir yıllık süreçte, sözleşme da bulunan finansal kiralama için belirlenen bedelin art arda iki ödemenin ya da toplam üç ödemenin zamanında gerçekleştirilmemesi neticesinde kiracı tarafa ihtar edilmek şartı ile akdedilen finansal kiralama sözleşmesi, karşı tarafça feshedilmesi

²⁵⁸ Yılmaz, **Finansal Kiralama Sözleşmesi**, s.70.

²⁵⁹ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 495.

²⁶⁰ Kocaağa, s.205

²⁶¹ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 495. , Yılmaz, s. 74.

mümkündür²⁶².

Kiracı tarafın temerrüde düşmesi sebebi ile finansal kiralama sözleşmesinin feshedilmesi Türk Borçlar Kanunu'nda yer alan kiracının temerrüdü konusuna ilişkin hükümleri ile yürütülmektedir²⁶³.

Ayrıca belirtmek gerekir ki finansal kiralama sözleşmesinin feshedilmesi yenilik doğurucu haklardan olması nedeni ile geleceğe yönelik etkisi olacak haller oluşturacaktır. Şöyle ki finansal kiralama ilişkisi ile taraflar arasında bir sürekli borç ilişkisi doğmuş bulunmaktadır. Bu nedenle fesih bu borç ilişkisini doğrudan etkilemektedir²⁶⁴.

Kiralayan finansal kiralama sözleşmesi ile en temel yükümlülüğü, sözleşme konusu varlığı kiracı tarafın her türlü yararlanmasına olanak sunacak şekilde zilyetliğine sunmaktır. Ayrıca kiralama konusu varlık için satıcı veya imalatçı taraf ile satış sözleşmesi düzenleme, sözleşme konusu varlığın sigortalanmasını sağlama, üçüncü kişi yararına devir ettirmeme ve ayıptan kaynaklı yükümlülüğü bulunmaktadır. Kiralayan tarafın yasadan kaynaklı bu yükümlülüklerini ihlal etmesi halinde kiracı taraf derhal haklı nedenlerle finansal kiralama sözleşmesini feshedebilir²⁶⁵.

Ancak burada bir hususa dikkat etmek gerekir. Mülga Finansal Kiralama Kanunu ile sözleşme konusu varlığı kiralayan üzerine bırakılmış olsa da güncel mevzuatta tarafların sözleşme ile serbestçe belirleme olanağı mümkündür. Bu nedenle kiracı taraf, kiralayan tarafın sözleşme konusu varlığı sigortalamadığı gerekçesi ile haklı nedenlerle feshedebilmesi için finansal kiralama sözleşmesi ile bu yükümlülüğün kiralayan üzerine bırakılmış olması gereklidir²⁶⁶.

3.3.2. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Önemli Sebepler Nedeni İle Sona Erme

Hali

3.3.2.1. Kira Bedelinin Ödenmesinde Temerrüde Düşülmesi İle Sona Erme

Finansal kiralama sözleşmesi her iki taraflı borç yükleyen ivazlı bir sözleşme şeklindedir. Kiracı tarafın asıl yükümlülüğü kira bedelini sözleşmede belirlenen şartlara bağlı olarak ifa etmektir. Kiracı tarafın bu yükümlülüğü finansal kiralama

²⁶² Dinç ve Bakacak, s.124.

²⁶³ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 524 – 525.

²⁶⁴ Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s.480.

²⁶⁵ Zevkliler ve Gökyayla, s. 440 - 441. , Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 818.

²⁶⁶ Yılmazsoy, s. 106 – 108.

sözleşmesince tarafların ortak iradeleri ile birlikte düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye yer vermeyen yazılı metin finansal kiralama sözleşmesi olarak kabul etmek mümkün değildir²⁶⁷.

Finansal kiralama sözleşmesi ile belirlenen kira bedellerinin zamanında ifa edilmemesi ya da eksik ifa edilmesi, kiralayan taraf için haklı fesih sonucunu doğurduğundan kira bedeli ve ödeme yer ve koşulların sözleşme ile açıkça belirlenmesi önem arz etmektedir²⁶⁸.

FFFK md. 20 hükmü gereğince Finansal kiralama bedeli ve ödeme dönemleri taraflarca belirlenir. Kanun koyucu, sözleşme serbestisi ilkesinin dikkate alarak kira bedeli ile ödeme zamanının tespit edilmesinde taraf iradelerine serbestlik ve öncelik göstermiştir²⁶⁹.

Finansal kiralama sözleşmesi ile taraflarca kira bedelinin ödeme zamanının belirlenmiş olmasına karşılık kiracı tarafça aykırı ve süregelen bir şekilde değişik zamanlarda borcunu ifa etmesi halinde sözleşmede örtülü bir şekilde yapılan bu değişikliğin kabul edilme olanağı ele alınmalıdır. Kimi Yargıtay kararlarında benzer olan adi kira sözleşmeleri için süre gelen bu durumun benimsendiği gerekçe göstererek kabul etmiştir²⁷⁰.

Kimi kararlarında ise, kiracı tarafın düzensiz dönemlerde ifa ettiği ödemelerin kiralayan tarafça kabul edilmesi finansal kiralama sözleşmesindeki hükümlerin değiştirildiği anlamı taşımadığını, kira bedelini ifa etme döneminin değiştirildiği anlamı taşıması için sözleşmede düzenlenen zamanın dışında uzun bir süre kira bedelinin ifa edilmiş olma koşuluna bağlamıştır²⁷¹.

Yargıtay'ın adi kira sözleşmeleri ile ilgili kararlarının finansal kiralama sözleşmelerine kıyasen uygulanmasının yerinde olmadığı görüşündeyiz. Finansal kiralama tarafların ortak iradesi ile kurulmuş olması nedeni ile tek taraflı sözleşmeye aykırı olarak değişiklik yoluna gidilmesinin karşı tarafça kabulü şeklinde yorumlanmasının hakkaniyetle bağdaşmadığı kanısındayız²⁷².

Hukuka uygun akdedilmiş bir sözleşmede borçlu muaccel olan kira bedelini ödememesi halinde genel hükümlere göre temerrüde düştüğü kabul edilmektedir. Ancak

²⁶⁷ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 524 – 525.

²⁶⁸ Özdoğru, s. 278.

²⁶⁹ Tuncay ve Deynekli, s. 369.

²⁷⁰ Kocaağa, s.122.

²⁷¹ Tandoğan, s. 167 – 168.

²⁷² Yargıtay HGK, T: 06/02/2020, E.2017/19 K.2020/88 **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:14.03.2021.

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda kiracı tarafın temerrüdü bir takım şartta bağlanmıştır. Buna göre temerrüdünden bahsedebilmek için dört temel koşulun meydana gelmesi gerekmektedir. Bunlar borcun ifasının mümkün olması, borcun muaccel olması, borçluya temerrüdün ihtar edilmiş olması ve temerrüdün oluşmasına engel durumun bulunmaması şeklindedir²⁷³.

Kiracının temerrüdünden bahsedebilmek için kural olarak usulüne uygun ihtar gerekli ise de istisnai olarak ihtar gerek kalmaksızın kiracı tarafın temerrüde düştüğü kabul edilen haller mevcuttur. TBK md. 117 hükmünde belirtilmiştir. Buna göre “borcun ifa edileceği gün birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle borçlu temerrüde düşmüş olur.” şeklinde belirtilmiş

Bu doğrultu da, finansal kiralama sözleşmesinde taraflar kira bedellerinin ifa zamanını açıkça belirlemesinden kaynaklı kiracı taraf zamanında ödeme yapmaması halinde ayrıca ihtar olmaksızın temerrüde düşecektir²⁷⁴.

Ancak bu hüküm ilk kira bedeli açısından uygulanması mümkün değildir. Şöyle ki, finansal kiralama sözleşmesinde sözleşme ile ilk ödemenin ifa edilmiş olduğu düzenlense de dahi uygulama da genellikle ilk ödeme sözleşme konusu varlığın teslimi anında gerçekleştiğinden bu istisna hükümden ayrı tutulmaktadır²⁷⁵.

3.3.2.2. Sözleşme Bedelinin Ödenmemesi Halinde Sona Erme

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda kiracı tarafın sürekli olarak temerrüt halinde olmasını taraflar arasındaki güven ilişkisini sarstığı ve sözleşme ile kurulan hukuki ilişkinin düzenli bir şekilde sürdürülme imkanı olmadığını belirterek haklı fesih sebebi olarak değerlendirmiştir²⁷⁶.

FKFŞK md. 31 hükmüne göre kiracı bir yıl içinde üç kez ya da üst üste iki kira bedelini zamanında ifa etmez ve kiralayan tarafça kiracı tarafa usulüne uygun ihtar kiralayan taraf finansal kiralama sözleşmesini haklı nedenlerle feshedebilir²⁷⁷.

Kanun koyucu bu hüküm ile finansal kiralama sözleşmenin devamının katlanılmaz olması durumunu göz önüne alarak kiralayan tarafın ihtarların bir yıllık süre içerisinde

²⁷³ Kılıçoğlu, s. 510. , Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, s. 119.

²⁷⁴ Tuncay ve Deyneklı, s. 412. , Kocaağa, s. 124. , Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1123.

²⁷⁵ Kocaağa, s. 124.

²⁷⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 519.

²⁷⁷ Yazgan, s. 88.

gönderilmesini dayalı sözleşmenin derhal feshedilebilmesine olanak sağlamıştır²⁷⁸.

3.3.3. Finansal Kiralama Sözleşmesinin Olağan Dışı Sona Ermesinin Sonuçları

Finansal kiralama sözleşmesi iki taraflı borç doğuran sözleşmedir. Taraflarca ortak irade ile belirlenen şartların aksinde gelişen durumlar nedeni ile sözleşme sonlandırılabilir. Finansal kiralama sözleşmesinin sayılan haklı nedenlerin bulunması durumunda olağan dışı olarak sonlandırılması mümkündür. Haklı nedenler ile finansal kiralama sözleşmesini sonlandırmak isteyen tarafın biran evvel bu haklı nedeni karşı tarafa bildirmesi beklenmektedir. Derhal bildirilmemesi halinde, söz konusu nedenin taraflar arasındaki inanç, güven ilişkisine zarar vermediği, hatta geçen süre baz alındığında söz konusu nedenin haklı neden olarak değerlendirilemeyebileceği bu nedenle haklı sebep sürerek sözleşmenin feshedilmesi hakkından feragat edildiği kanaati oluşturabilir.²⁷⁹

Önemli sebeplerin bulunması nedeni ile haklı fesih ile sözleşmeyi sonlandıran tarafın, feshе sebep olan taraftan, koşulların gerçekleşmesi durumunda, tazminat isteme hakkı bulunmaktadır²⁸⁰.

FFFK md. 33'e göre finansal kiralama sözleşmesinin kiralayıcı taraf veya kiracı tarafça feshedilmesi durumunda, kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı kiralayıcı tarafa teslim etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca kiracı tarafın sözleşmeye konu varlığı teslim etmiş olması, teslimden sonra vadesi muaccel olacak borçların ifa sorumluluğundan kurtarmaz. Finansal kiralama sözleşmesine konu varlığı teslim eden kiracı taraf, sözleşmesinin son bulana dek vadesi henüz gelmemiş bütün finansal kiralama borçlarını ifa etmekle sorumludur²⁸¹.

Bunun yanı sıra kiracı taraf muaccel olmuş kira bedellerini kiralayıcı tarafa ödemek yükümlülüğünün yanında vadesi gelmemiş kiralama bedellerinin ödenmesinden ve kiralayıcının bunu aşan zararını tazmin etmekle yükümlüdür²⁸².

Sözleşmenin feshedilmesi durumunda kiracı tarafın sözleşme konusu varlığı iade etmesi üzerine kiralayıcı sözleşme konusu varlığın sözleşmeye uygun kullanılması sonucu meydana gelen olağan yıpranma nedeni ile tazminat talep edemez. Ancak kiracı tarafça sözleşmeye aykırı şekilde sözleşme konusu varlıktan yararlanılması halinde

²⁷⁸ Topuz, **Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 520.

²⁷⁹ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.139.

²⁸⁰ Özdoğru, s. 254.

²⁸¹ Yılmaz, s.76.

²⁸² Tuncay ve Deynekli, s. 369. , Kocağa, s. 161 - 162.

malda bir değer kaybı oluşmuş ise durumda kiralayanın zararını tazminini talep edebilir²⁸³.

Kiracının temerrüdü nedeni ile kiralayan tarafça kira sözleşmesinin feshedilmesi sonucunda temerrüt faizi ile ödenen kira bedelleri kiralayanın zararını karşılamadığı durum “aşkın zarar” olarak adlandırılmaktadır²⁸⁴.

Kiralayan aşkın zarara uğradığını iddia etmesi halinde bunu ispatlaması gerekmektedir. Kiralayanın kiracı taraftan aşkın zararını talep edebilmesi için yalnızca aşkın zararın varlığını ispatlaması yeterli değildir. Bununla birlikte kiracının temerrüde düşmesi ile meydana gelen aşkın zarar arasındaki illiyet bağını ortaya koymalı, ispat etmesine bağlıdır. Bu şartların gerçekleşmesi halinde kiralayan taraf kiracı taraftan aşkın zararını talep edebilir²⁸⁵.

Ancak kiracı taraf temerrüde düşmesinde kusuru olmadığını açıkça ispatlaması halinde aşkın zarardan sorumluluktan kurtulmaktadır²⁸⁶.

FFFK md. 33 hükmüne dayanarak kiralayan tarafça sözleşmenin feshedilmesi halinde kiracı taraf, finansal kiralamaya konu varlığı kiralayan tarafa geri vermekle yükümlüdür. Kiralayanın sözleşmeyi feshetmesi halinde kiracının kiralama konusu malı kiralayana geri verme borcu doğmaktadır²⁸⁷.

Kiralayan taraf ayrıca kiracının temerrüdü nedeniyle fesih halinde olduğu gibi kiracı taraftan ifa edilmeyen kira bedellerini temerrüt faizi ile ödenmesini talep edebilir. Bu bedelin yanında fesih tarihinde henüz vadesi gelmemiş kira bedellerinin de ödenmesini isteme hakkına haizdir²⁸⁸.

Sözleşmesinin kiracı tarafından feshedilmesi halinde ise, kiracı taraf sözleşme konusu varlığın teslim edilmesinin yanında fesih nedeniyle meydana gelen zararının tazmini talep edebilir. Ayrıca finansal kiralama ilişkisi süresince oluşan pozitif faydanın tazmin edilmesini kiralayan taraftan talep hakkına haizdir.²⁸⁹

3.4. Finansal Kiralama Sözleşmesinde Sorumsuzluk Anlaşması Ve Sonuçları

Finansal kiralama sözleşmesinin tarafların yükümlülüklerine kusuru olmaksızın aykırı davranmayışının sözleşmeyi sonlandırmak için tek başına yeterli olmadığını ifade

²⁸³ Ulğa, s. 100.

²⁸⁴ Dinç ve Bakacak, s. 100 – 101.

²⁸⁵ Kocaağa, s. 163. , Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 1136.

²⁸⁶ Kocaağa, s. 163.

²⁸⁷ Özdoğru, s.280.

²⁸⁸ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 519.

²⁸⁹ Gündoğdu Kırmızıtaş, s.141. , Dinç ve Bakacak, s.101.

edilmiştir. Bunun sebebi ise kanunda taraflara düzenlenen yükümlülüklerinin birçoğunun düzenleyici nitelikte olması ve sözleşme serbesti ilkesine dayanarak tarafların bu yükümlülükleri kanunun aksine düzenleme yapabilmesine dayanmaktadır.

Buna karşılık finansal kiralama sözleşmesinde kiralayan tarafın ayıptan sorumluluğu hususu ise bu durumun aksine kusur aranmaksızın finansal kiralama sözleşmesinin sonlandırılmasını sağlamaktadır. Çünkü finansal kiralama sözleşmesinde ayıptan kaynaklı yükümlülükler emredici niteliktedir. Bu husustaki hükümlerin aksine sorumsuzluk anlaşması yapmak mümkün değildir.

Ayıp kavramı hukukumuzda çeşitli yasalarda tanımlanmış olmakla birlikte TBK md. 219’ da satış sözleşmesi içinde tanımlanmış ve diğer sözleşmelerde bu tanımdan yararlanılarak oluşturulmuştur. TBK md. 219 hükmü “Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğe aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran ve önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından sorumlu olur.” şeklindedir.

Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nda finansal kiralama sözleşmesinden kaynaklanan ayıptan doğan sorumluluktan kiralayan tarafta olduğu belirtilmiştir. Ancak Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’nda kiralayan tarafın sorumluluğunun sınırı ya da sorumluluğun koşulları ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. Bu nedenle genel hükümlere yani Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

TBK md. 304 – 308 hükümlerine göre kira sözleşmesinde, kiraya verenin en önemli borçlarından birisi de ayıptan doğan sorumluluktur. Kira sözleşmesinin sürekli bir sözleşme olması nedeni ile kiraya veren, varlığın devrinden önceki ayıplardan olduğu gibi devrinden sonraki ayıplardan da sorumlu tutulmaktadır. Kiraya verenin ayıplardan sorumlu tutulabilmesi için sözleşme konusu varlığın ayıplı olması, kiracı tarafın varlıktaki ayıpları bilmemesi, sorumsuzluk anlaşmasının yapılmamış olması ve ayıpların kiracı tarafın kusur veya ihmalinden kaynaklanmıyor olması şartına bağlıdır. Yani kiraya verenin ayıptan sorumlu olması için kusurlu olmasına gerek yoktur.

Kiracı tarafın ayıp nedeni ile kiraya veren tarafa başvurabilmesinin bir diğer koşulu da taraflar arasında sorumluluğu sınırlandıran ya da ortadan kaldıran bir sorumsuzluk anlaşmasının bulunmamasıdır²⁹⁰.

²⁹⁰ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 337.

Taraflar her ne kadar sorumsuzluk anlaşması yapabilecek olsalar da bunun istisnaları Kanunda belirtilmiştir. TBK md. 301 hükmü “Kiraya veren, kiralananı kararlaştırılan tarihte, sözleşmede amaçlanan kullanıma elverişli bir durumda teslim etmek ve sözleşme süresince bu durumda bulundurmakla yükümlüdür. Bu hüküm, konut ve çatılı işyeri kiralarda kiracı aleyhine değiştirilemez; diğer kira sözleşmelerinde ise, kiracı aleyhine genel işlem koşulları yoluyla bu hükme aykırı düzenleme yapılamaz.” şeklindedir. Bu hükümden çıkan sonuç sorumsuzluk anlaşmasında istisnaların konut ve çatılı işyeri kiralaları ile diğer kira sözleşmeleri olarak ikiye ayrılarak incelenmesi gerektiridir. Kiraya verenin ayıptan sorumlu olmayacağı yönünde yapılacak sorumsuzluk anlaşması konut ve çatılı işyeri kiralarda kiracı aleyhine kararlaştırılmamaktadır. TBK md. 301 emredici olarak düzenlendiği için bu yönde yapılacak sorumsuzluk anlaşması kesin hükümsüz olacaktır²⁹¹.

Adi kira sözleşmelerinde, kiraya verenin ayıptan dolayı sorumluluğunu sınırlayan veya ortadan kaldıran sorumsuzluk anlaşması yapılabilecektir. Ancak bunun da istisnası sorumsuzluk hükmünün genel işlem koşulları içerisinde yer almamasıdır. Kiraya verenin ayıplardan doğan sorumluluğunu sınırlayan veya ortadan kaldıran sözleşme hükmü, kiraya veren tarafından genel işlem koşulu olarak müzakere edilmeksizin kiracıya sunuldu ise bu sözleşme hükmü geçersiz olacaktır²⁹².

Bununla birlikte adi kira sözleşmelerinde yapılabilecek sorumsuzluk anlaşmasının diğer sınırı da TBK md. 115’de düzenlenen borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşmaların kesin olarak hükümsüz olmasıdır²⁹³.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiralayanın ayıptan sorumlu olabilmesi için bir önceki bölümde uzunca açıklandığı üzere kiralayanın kendi bünyesindeki bir varlığı kiracı tarafa yatırım amaçlı olarak devrinde mümkündür. Buna göre kiralayan taraf kendi adına kayıtlı ya da himayesi altındaki bir varlığı kiracı tarafa yatırım sağlaması amacıyla devretmesi halinde sorumsuzluk anlaşması yaparak sorumluluğunu ortadan kaldıramaz.

Yani kiralayan taraf, finansal kiralama sözleşmesini yapmadan önce mülkiyetine geçirmiş olduğu malı kiracıya kiralamışsa, ayıptan doğan sorumluluk doğrudan doğruya kendisine ait olur ve bu durumda söz konusu dava ona karşı açılır²⁹⁴.

²⁹¹ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 345. , Zapata, s. 229.

²⁹² Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s. 395.

²⁹³ Yargıtay 9. HD, T: 07/06/2016, E.2016/12622 K.2016/13597 **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:24.02.2021.

²⁹⁴ Kocağa, s. 417.

Bunun aksi görüşünde ise kiralayan tarafın TBK md. 115 hükmü çerçevesinde yalnızca ağır kusurunun bulunduğu hallerde sorumsuzluk anlaşmasının kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. Kiralayan, ayıptan doğan sorumluluğunun kaldırılması veya sınırlandırılması amacıyla kiracı ile bir sorumsuzluk anlaşması yapabilir. Ne var ki, bu anlaşmalar Türk Borçlar hukuku açısından yalnız borçlunun hafif kusurlu olması halinde geçerlidir. Buna karşılık, borçlunun ağır kusurlu olması halinde akdedilen sorumsuzluk anlaşması geçersizdir. Nitekim TBK md.115, aynen şu hükmü içermektedir: “Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür”. Buradaki kesin hükümsüzlüğün yaptırım olarak anlamı, butlandır. Dolayısıyla, kiralanandaki ayıp kiralayanın ağır kusurundan ileri geliyorsa, kiracıyla önceden yapılmış olan ayıptan sorumsuzluk anlaşması batıldır²⁵⁸.

Bilindiği üzere kanunun emredici hükümlerin aksine sözleşme düzenlenemez, düzenlense dahi hüküm ifade etmemektedir. Buna karşılık finansal kiralama sözleşmesinin taraflara tanıdığı yükümlülüklerden tarafların aksine sözleşme yaparak ortadan kaldırması her yükümlülük açısından mümkün değildir. Bu nedenle taraflarca düzenlenecek sorumsuzluk sözleşmesi geçerli olmayacaktır.

Özetle kanunda düzenleyici nitelikte olan yükümlülükler açısından sorumsuzluk anlaşması yapmak mümkün iken emredici hükümler aleyhine ve ayıptan doğan sorumlulukta sorumsuzluk anlaşması mümkün değildir. Taraflarca ayıptan doğan sorumluluk ve emredici diğer yükümlülükler açısından sorumsuzluk anlaşmasının yapılmasa dahi hukuken hüküm ifade etmemektedir²⁹⁵.

²⁹⁵ Yargıtay 11. HD, T: 24/05/2016, E.2015/11709 K.2016/5642 **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:09.01.2022.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMLERİNDE FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİ

4.1. Uluslararası Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralamanın Doğuşu Ve Tarihsel Gelişimi

1930'lu yıllarda tüm dünya ülkelerinde Büyük Buhran olarak bilinen ekonomik krizden sonra yatırım yapmak isteyen ancak nakit sıkıntısı çeken işletmeler yatırımları uzun vadede ve kiralama yöntemiyle finansa etmeye olanak sunan finansal kiralamaya yönelmişlerdir. Finansal kiralama ilişkisi ilk olarak ABD'de ortaya çıkmış ve günümüz anlamı ile ilk finansal kiralama şirketi 1952 yılında yine ABD'de kurularak faaliyet göstermiştir. Finansal kiralama ilişkisinin ilk dönemlerinde genellikle kiralayan taraf ile aynı zamanda satıcı ya da üretici taraf aynı kişi üzerinde birleşmiştir. Yani ilk dönemlerde malın üreticisi ve kiralayanı olan şirketler satışı artırmak adına finansal kiralama yöntemine başvurmuşlardır. Ancak II. Dünya Savaşı sonrasında sanayide, teknolojiye ve ekonomideki değişikliklere dayalı olarak öncelikle Avrupa kıtasında ve ardından Japonya'dan tüm dünyaya yayılmıştır. Finansal kiralamanın Kıta Avrupası'na gelişi 1960'lı yılların başındadır. 1960'lı yıllardan itibaren ABD kökenli finansal kiralama şirketleri Batı Avrupa'da kurularak faaliyet göstererek gelişimine katkı sunmuştur²⁹⁶.

ABD, Avrupa Ülkeleri ve Japonya gibi gelişmiş ve kalkınmış ülkelerde finansal kiralama yönteminden oldukça verimli ve yararlı şekilde faydalanılmıştır. 1960 senesi itibarıyla popülerite kazanan finansal kiralama ilişkisi 1970'lerde neredeyse bütün Avrupa devletlerinde ABD kökenli finansal kiralama şirketlerinin öncülüğünde birçok ortaklık kurulmuştur. Kıta Avrupası devletlerinden Fransa, Almanya ve İtalya' da finansal kiralamanın durumu 1962 senesinde ilk finansal kiralama ortaklıkları ortaya çıkması ile genele yayılmıştır. İfade edildiği üzere 1960'lı senelerde ABD tarafından Avrupa devletlerine ve Uzakdoğu devletlerinde kabul edilmeye başlayan finansal kiralama ilişkisi 1970 döneminde söz konusu devletlerde iş kapasitelerinin %800

²⁹⁶ Richard M. Contino, **Equipment Leasing and Financing: A Product Sales and Business Profit Center Strategy**, 1. Baskı, Business Expert Press, ABD 2019, s. 59.

oranında gelişim sağlamasının önünü açmıştır.²⁹⁷

1960-1980 döneminde finansal kiralama ilişkisinden yüksek kazanç elde edilmesi uluslararası faaliyet gösteren bankaların da dikkatini çekmiş ve böylece finansal kiralama faaliyetinin kullanım alanının genişlemesine katkı sunmuştur. Elde edilen yüksek kazanç karşısında, uluslararası faaliyet gösteren bankalar bünyelerinde finansal kiralama kuruluşları bulundurarak, kâr elde etmek adına söz konusu pazarda yerlerini almışlardır. Finansal kiralama ilişkisinde banka kuruluşlarınca sunulan uygun koşullar, bununla birlikte birçok devlette vergilerde tanınan muafiyet sebebiyle finansal kiralama ilişkisi oldukça kabul görerek birçok devlette uygulama alanı bulmuştur²⁹⁸.

Finansal kiralama yönteminin sunmuş olduğu mali alandaki kıymet günümüzde halen sürmektedir. Fakat günümüze gelene kadar olan süreçte vergi yasalarında değiştirilen ve değişmesi beklenen düzenlemeler ile finansal kiralama ortaklıkları arasındaki yarış artış göstermiş ve buna dayalı olarak elde edilen yüksek kazançlar paylaşım nedeni ile azalma göstermiştir. Bu nedenle finansal kiralama ilişkisinin yürütülmesine elverişli yeni piyasa arayışı baş göstermiştir. Bir örnek ile açıklamak gerekir ise, finansal kiralamanın genel olarak kullanıldığı inşaat malzemeleri, otomobil, teknolojik cihazların yatırıma dayalı kiralınmasından ziyade, aynı haklar, fikri ve mülkiyete dayalı haklar, patent veya ticari ilişkiye dayanan hayvanlar (Lion-Leasing) gibi hususlar dünyanın birçok yerinde finansal kiralama ilişkisine konu edilebileceği kabul edilmiştir²⁹⁹.

Uluslararası finansal kiralamanın gelişimine katkı sunan gelişmiş ülkelerin yasal mevzuatlarının etkisi oldukça çoktur. Bu durumun daha açık bir şekilde anlaşılabilmesi için bazı ülkeler ele alınarak örneklendirilecektir.

4.1.1. ABD' de Finansal Kiralamanın Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi

Finansal kiralama ilişkisi ilk olarak ABD'de ortaya çıkmış ve günümüz anlamı ile ilk finansal kiralama şirketi 1952 yılında yine ABD'de kurularak faaliyet göstermiştir³⁰⁰.

ABD'de, bilhassa yatırım gerçekleştirmeye konu varlıklar için satın almak adına yatırılan paranın yalnızca kısıtlı bir bölümü vergiden muaf tutulması, kredi almaktaki

²⁹⁷ Sudhir Amembal, **International Leasing The Complete Guide**, 1. Basım, American Power Conservation, Amerika 2000, s.65.

²⁹⁸ Paul P. Jebely, **Aviation Finance & Leasing**, 1. Baskı, Chambers Yayınevi, ABD 2020, s.139.

²⁹⁹ Şükrü Yıldız, **Bilirkişi Raporları ve Hukuki Mütalaalar - 3 Fikri Mülkiyet Hukuku**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s 74.

³⁰⁰ Jebely, s.10.

güçlük ve yüksek fiyatlı olması vs. unsurlar finansal kiralama ortaklıklarının sayıca artmasına etken olmuştur³⁰¹.

ABD’de on finansal kiralama şirketinin sekizi araç gereç desteğini finansal kiralama kanalı ile yatırım imkanına dönüştürmektedir. Bu yöntemin tercih edilmesinde, finansal kiralama şirketleri ellerindeki mevcut paranın yatırım gerçekleştirme elverişli olmasından ziyade, teknolojik gelişmelere finansal kiralama ilişkisinin daha yakın olması ve araç ve gereçlerin finansal kiralama ilişkisi boyunca ya da güncel versiyonları ile yenilenmesi olanağı sunmasından kaynaklıdır. Söz konusu vergi muafiyetinin uygulanması ve teknolojik kaynaklarda finansal kiralama sözleşmesine başvurulması sözleşmesinin kısa zamanda kabul edilmesini ve ekonomik kazanç alanı olmasını sağlamıştır³⁰².

ABD toplumu tarafından kısa zamanda kabul gören finansal kiralama, ABD finansal kiralama piyasasında rekabeti oldukça artırmıştır. ABD’de birçok yabancı finansal kiralama şirketleri kurulmuştur. Bu rekabete bağlı fiyatlar oldukça düşük olarak belirlenmiştir. Böylece taraflarca sözleşme ilişkisinin devamlılığı sağlanmıştır³⁰³.

Ancak 2000 yılı itibariyle ABD’nin finansal kiralama kapasitesi her yıl azalmaya başlamıştır³⁰⁴.

Ayrıca 2019 sonrasında baş gösteren küresel salgın Covid-19 ABD’deki finansal kiralama ilişkisinin büyümesine engel olmamıştır. ABD 2021 yılı raporuna göre işlem hacmi sıralamasında birinciliğini korumaktadır. Hatta listenin devamındaki üç ülkenin toplam iş hacminden daha fazla finansal kiralama gerçekleştirmektedir. Bunun yanı sıra Covid-19 salgını nedeni ile ekonomik kalkınması en çok zarar görmüş ülkelerden olan ABD’nin ilerleyen yıllarda nasıl bir durum beklediği tartışmalıdır. Ancak buna rağmen günümüz şartları dikkate alındığında, ABD 473,38 Milyar Dolar ile kazanç ile 2021 senesi finansal kiralama sözleşmesinden elde edilen işlem hacmi listesinde ilk sırayı

³⁰¹ Tuncay ve Deyneki, s. 25.

³⁰² Emre Selçuk Sarı ve Nevzat Güngör, “TFRS 16 Standardının Seçilmiş BİST 100 Şirketlerinin Finansal Tabloları ve Finansal Performanslarına Etkisinin İncelenmesi”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 20, S. 3, Eskişehir 2020, s. 290-293.

³⁰³ Nuray Ekşi, “Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, **İstanbul Hukuk Mecmuası 1387**, <http://dergipark.gov.tr>, İstanbul 2020, s. 1388 -1390.

³⁰⁴ ABD’deki ELA çalışmaları sonucunda oluşturulan rapora göre 2001 senesinde 697 Milyon Dolar araç gereç finansmanı sağlanmış olup bu finansmanın yüzde otuz biri yani 216 Milyon Doları finansal kiralama yolu ile gerçekleştirilmiştir. En gelişmiş finansal kiralama pazarı olan ABD 2004 senesinden sayılmak üzere 220 Milyar Dolar birincilikte yer almaktadır. 2003 senesinde dünya çapında finansal kiralama kapasitesinin %41’ini 208 Milyar Dolar işlem kapasitesi ile oluşturmuştur. 2000 senesinde ise dünya piyasasının %52’sini 260 Milyar Dolar ile elinde tutmaktaydı. Buna karşılık günümüzde bu oran yaklaşık olarak %20 – 30 arasında değişmektedir. Bülent Kırpıcı, “Leasing Dünyası”, **Finansal Kiralama Derneği Bülteni**, S.12. Mart 2005, s.7.

korumaktadır.³⁰⁵

4.1.2. İngiltere’ de Finansal Kiralamanın Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi

İngiliz hukukunda finansal kiralama ilişkilerinin belirlenmesine ilişkin düzenli bir yasa mevcut değildir. Finansal kiralama ilişkisi, birden çok ayrı kuruluşlarla ilişkili hale dönüşerek birden çok, farklı yasal düzenlemelerin meydana çıkmasına sebebiyet vermiştir³⁰⁶.

İngiltere’de de finansal kiralama ABD’deki finansal kiralamaya benzer şekilde kiralayan taraf veya kiracı tarafın vergilerden kazanç elde etme yönelik bir uygulama bulunmaktadır. 1972 senesinde uygulamaya konan “Finance Art” kavramı ile kiracı tarafın kira miktarını kazancından azaltılmasına imkan sağlamıştır. Bununla birlikte kiracı taraf sözleşme konusu varlık üzerindeki yasal yetkileri devir ve temlik etme hakkına haiz kılınmıştır³⁰⁷.

1960’lı yılların başından itibaren İngiltere’de iktisadi konularda seçenек bir yatırım yöntemi olarak finansal kiralama kabul görmeye başlamıştır. 1970’lerde ise daha çok yaygınlaşmasına bağlı gelişim göstermeye devam etmiş olup 1980’li dönemde ise büyük yükseliş sağlamıştır. Bu yükselişte en büyük pay 1984 senesi bütçesi ile beyan edilen kurumlar vergisi düzenindeki reformlara dayamaktadır. Fakat 1984 iktisadi senesi bütçe yasası ile yeni düzenleme ile gelen %100’lük finansman indirimlerinden aşamalı olarak sıfıra indirilmesi sonucunda bu yükseliş eski popüleritesini yitirmiştir. Bununla birlikte devamında sözleşme taraflarına vergi, resim, harç gibi giderlerden muafiyet kaldırılarak iktisadi destekler uygulanmamıştır³⁰⁸.

İngiltere’deki leasing şirketleri ise genellikle banka ve diğer finansman şirketlerinin yan kuruluşları oluşturmaktadır. İngiliz hukukunda finansal kiralamayı sınırlayan herhangi bir hüküm yoktur. Bu nedenle bazı Avrupa ülkelerinin aksine, İngiltere’de şirketler veya bireyler serbestçe leasing işlemlerinde bulunabilmektedir³⁰⁹.

Ekonomik ilkeler ve Anglo Sakson ülkelerinin sağlamış olduğu sözleşme düzenleme ile finansal kiralama da oldukça ilerleyen İngiltere 2019 yıllık iş hacminde 96.44 Milyar Dolara yükseltmiştir. Bu yükseliş İngiltere’yi iş hacmi kapsamında uluslararası düzeyde

³⁰⁵ **World Leasing Yearbook**, WLY 2021 White Clark Group Global Leasing Report, 1. Baskı, ABD 2022, s. 217.

³⁰⁶ Mustafa Tören Yücel, **Yargı Sistemi Üzerine Denemeler**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s.149.

³⁰⁷ Amembal, s.56.

³⁰⁸ Bülent Kırpıcı, **Leasing Dünyası**, s.5.

³⁰⁹ Jebely, s.18.

üçüncü ülke olmasına katkı sunmuştur. Bunun yanı sıra 2021 yılı verileri Covid-19 pandemi sürecinde İngiltere'nin en az büyüme gerçekleştirdiği dönem olarak görülmektedir³¹⁰.

4.1.3. Fransa'da Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişimi

Fransa'nın finansal kiralama sözleşme ile tanışması, ABD de kurulmuş olan finansal kiralama şirketleri ile yerel finans kuruluşlarından banka ya da sigorta ortaklıklarının birlikte yürüttükleri faaliyetler sonucunda oluşmuştur³¹¹.

Fransa devletindeki finansal kiralama ilişkisine konu varlıkların neredeyse yarısını ise araç ve ofis gereçleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte Fransa devletinde finansal kiralama ortaklıkları “Yerel Kredi Konseyi'nden” onay almak koşulu ile finansal kiralamaya dayalı etkinlik gösterebilmektedir. Bu koşul 1961 senesinde Amerikalı finansal kiralama ortaklıklarının Fransa'da “Plan International Cooperation Paris'te “Locafrance”” kurmasına dayanmaktadır³¹².

Günümüzde ekonomik yatırım da finans desteği olarak finansal kiralama yöntemi kullanılmak ile birlikte yasal düzenlemeler, finansal kiralamaya konu varlıklar veya yaygın olarak ofis araçları ve taşıtların kullanımı nedeni ile Anglo – Sakson Hukuk Sisteminde olduğu kadar geniş ve ekonomik kalkınmaya araç olarak tercih edilmemektedir³¹³.

4.1.4. Almanya'da Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişimi

ABD ve İngiltere gibi devletlerde yaygınlaşarak sermaye artırımına katkı sunan finansal kiralama ilişkisi daha önce de ifade edildiği üzere ülkelerin mali kuruluşları olan bankalar tarafından benimsenmiştir. Mali kuruluş olan bankalar bu hususta topluma nazaran daha donanımlı ve deneyimli olması ve bununla birlikte ana para imkanlarının kapsamlı etkenleri sebebiyle, Almanya'nın mali kuruluşları bünyelerinde bağlı finansal kiralama kuruluşları oluşturarak özerk bölümler ile finansal kiralama

³¹⁰ **World Leasing Yearbook**, WLY 2021 White Clark Group Global Leasing Report, s.219.

³¹¹ Tuncay ve Deynekli, s. 36.

³¹² Erol ve Diğerleri, **Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama**, s.19-21.

³¹³ Finansal kiralamanın yaygınlaşması ile 2004 senesinde dünya çapında 27.32 Milyar Dolar hacim ile altıncı sırada yer almaktadır. Günümüze geldiğinde ise uygulanan hukuki politikaların gelişim sağlamaya yönelik fayda sağladığını söylemek mümkün değildir. Çünkü 2019 senesinde Fransa 57,94 Milyar Dolar hacim ile altıncı sırada bulunmakta ilerleme göstermemiştir. **World Leasing Yearbook**, WLY 2019 White Clark Group Global Leasing Report, s.198. , Dinç ve Bakacak, s.137.

ilişkisi yürütülmesi ile ilk adım atılmıştır³¹⁴.

Almanya’da ilk finansal kiralama şirketleri 1962 senesinde ortaya çıkmış olup 1960’lı dönemde popülerite kazanmaya devam etmiştir. Bu süreçte finansal kiralama yöntemi zirvede bir yükseliş sergileyerek en başarılı finans alanı olarak anılmıştır. Bu yükselişin devamında 1990’lu yılların ilk başlarına kadar genellikle inşaat araç-gereç, donanım varlıkları finansal kiralama sözleşmesine konu edilmektedir. Ancak 1990’lu yılların başından sonra ise bilgi işlem varlıklarının finansal kiralama sözleşmesine konu edilmesi oldukça yükseliş seyretmiştir³¹⁵.

Ayrıca Almanya’da leasing için özel bir düzenleme yapılmamış olup mevcut hukuk kuralları içinde gelişmektedir³¹⁶.

Almanya, finansal kiralama sözleşmesi ile gelir kazancında Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülkeleri açısından en yüksek gelir elde eden ülkedir. Buna karşılık 2021 senesinde düzenlenen finansal kiralama sözleşme kapasitesinde dünya da dördüncü sırada olup 87.08 Milyar Dolar işlem hacmine sahiptir³¹⁷.

4.1.5. Japonya’da Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişimi

Birden çok hukuk sisteminin etkisinde kalan Japonya’nın hukuk sistemi genel itibarıyla Kara Avrupası hukuk sisteminin özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Fakat Japonya’nın benimsenen hukuk anlayışında sözleşme düzenleme de dürüstlük ve hakkın özü yoğun bir şekilde işlenmesi nedeni ile Anglo- Sakson Hukuk sistemine yakın yönleri de mevcuttur. Bu benzerlikler oldukça az niteliktedir.³¹⁸

Fakat bu benzerlik ticari anlayışta yakınlık göstermiştir. Japonya finansal kiralama yöntemi ile ekonomik faaliyette Uzak Doğu ülkelerinin lideri konumundadır. Öyle ki, Finansal kiralamanın doğuşu finansal kiralama ortaklarının devletin mali kurulu olan bankaları kanalı ile ve bağımsız finansal kiralama ortaklıkları aracılığıyla finansal kiralama faaliyetleri yürütülmüştür. İlerleyen süreç içerisinde ise bu ortaklıklar finansal kiralama adına ayrılmış olan paraları bir kanala toplayarak etkinliği alanı geliştirilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda ise finansal kiralama da devlet ve özel kuruluşların

³¹⁴ Hanna Bohušová, “Is Capitalization Of Operating Lease Way To Increase Of Comparability Of Financial Statements Prepared In Accordance With IFRS And US GAAP?”. **Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis**, C. 63, S.2, Amsterdam 2015, 507-514.

³¹⁵ Erol ve Diğerleri, **Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama**, s.40.

³¹⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 24.

³¹⁷ **World Leasing Yearbook**, WLY 2022 White Clark Group Global Leasing Report, s.198.

³¹⁸ Ayşe Nur Kılınç, “Japon Sözleşme Hukukunun Temel İlkeleri ve Japon Medeni Kanunundaki Güncel Gelişmelere Genel Bir Bakış”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.14, S.2, Erzincan 2019, s.458.

birleşmesi sebebi ile Japon Hükümetinin Mali Bakanlığı tarafından kontrolü zorlaşmıştır³¹⁹.

Finansal kiralamaya konu ilişkilerin temeli 1961 senesine dayanmaktadır. Bu faaliyetlerin devlet ve özel mali kaynakların ortak hareketi sonucunda, aynı zamanda denetiminde sağlanması amacı ile 1971’de “Japon Finansal Kiralama Birliği (Leasing Association)” kurularak daha temeli olan bir ilerleme oluşturulmuştur. Bu kuruluşun oluşturulmasından da anlaşılacağı üzere finansal kiralama ortaklıkları, bankalar ve bu gayeye hizmet eden ticari ortaklıklar Japonya’nın ekonomisi adına esaslı kaynaklardan olduğu anlaşılmaktadır³²⁰.

Japonya devletinde ifade edildiği üzere ortaklıklar kanalı ile yürütülmesi ve oldukça yaygın olması sebebi ile bu finansal kiralama ortaklıklarının her birinin kazançtan faydalanması nedeni ile kâr marjındaki azalma ve rekabetin artmasına sebebiyet vermiştir³²¹.

Japonya’da leasingin en çok tercih edildiği alanlar makine ile toptan ve perakende sektörüdür. Çok çeşitli ürün grupları leasinge konu edilmekte olup ofis malzemeleri, bilgisayar ve sistem makineleri bunlardan bazılarıdır³²².

Japonya’da Siemens, captive leasing uygulamalarının başarılı bir örneğidir ve bu yöntem ile hizmet alanını ve müşteri portföyünü genişletmeyi hedeflemiştir. Captive leasingde kiralayan üretici firmanın bir iştiraki durumundadır. Bu sayede yatırımcılara finansmana erişimde bir kolaylık sağlamak ve leasing kullanımının yaygınlaşmasında da önemli derecede etki etmektedir³²³.

4.1.6. Türkiye’de Finansal Kiralama ve Tarihsel Gelişim

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren ülkemizde kısa ölçekli ham madde tedarik edilmesine yönelik faaliyetler bulunmaktadır. II. Dünya Savaşı süreci ile sermaye oluşumlarında yaşanan krizler nedeni ile kısa zamanlı değil daha uzun vadelerde pazar ve ham madde arayışı oluşmuştur.

1980’li yılların sonunda sermaye arayışı sebebi ile liberal siyasi yaklaşımlar

³¹⁹ Erol ve Diğerleri, **Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama**, s.37.

³²⁰ DEİK, “14. Ortak Toplantısı Ve Japon Kuruluşlar İle Temaslar”, **Türk - Japon İş Konseyi**, 19-22 Ekim,2007 Tokyo, s.14. , Ancak 2019 yılı baş gösteren Covid-19 küresel salgınından en çok etkilenen ülkelerden olduğundan finansal kiralama ile elde edilen gelir azalmıştır. **World Leasing Yearbook**, WLY 2022 White Clark Group Global Leasing Report, s. 195.

³²¹ DEİK, “Mitsubishi Eğitim Seminerleri”, **Japonya ile İş Yapmak**, 26-27-29 Ocak, 2009 İstanbul-Bursa-İzmir, s.13.

³²² Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s. 24.

³²³ Kılınç, s.456 – 458.

neticesinde orta ve uzun ölçekli ham maddenin emniyetli bir şekilde oluşturulmasıyla faaliyetlerin korunması ve finansman sağlanması adına SPK mevzuatı ve piyasası meydana getirilmiştir.³²⁴

Sermaye piyasası mevzuatı kapsamında ülkemizde etkinlik göstermeye başlayan özel mali kuruluşlar finansman desteği arayan yatırımcıların ihtiyaçlarına yönelik varlıkları satın almak suretiyle diğer tarafa kiralaması üzerine ile pratikteki aksaklıklar giderildiği görülmüştür. Bu nedenle bu husus ayrı bir yasa ile düzenlenerek 10.6.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'', 18795 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmış ve 28.6.1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu da göstermektedir ki, ülkemiz finansal kiralama ile oldukça geç temasa geçmiştir³²⁵.

Günümüzde mülga olan 3226 sayılı yasa yaklaşık 30 yıl yürürlükte kalmıştır. Ancak vergi yasalarında bu alanda yapılan tadillerin aksine hareketler, milletlerarası düzeyde finansal kiralama kuruluşlarının niteliklerindeki yenilikler ve finansal kiralanan taraflar arasında akdi gerçekleştirilmesi gibi alanlarda söz konusu kanunun yetersiz kalmış olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sebeplerle 13.12.2012 tarihli 6361 sayılı FFFK yürürlüğe getirilmiştir. Ayrıca bu kanun ile vergi yasalarındaki çelişkiler giderilmiş, finansal kiralama sözleşmesinin noter kanalı ile yapılması zorunluluğu getirilmiştir³²⁶.

Günümüzde ülkemizde hala bu yasa geçerli olup finansal kiralamaya yönelik hususlar bu yasa da ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Ülkemizin finansal kiralama ile geç temasa geçmesi ve ekonomik kalkınmanın henüz sağlanamamış olması nedeni ile de finansal kiralama ABD, İngiltere gibi ülkelerde olduğu gibi geniş bir konuya dayanmamaktadır³²⁷.

4.2. Uluslararası Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tarafları

Bir finansal kiralama sözleşmesinin tarafları uluslararası kabul edildiği üzere kiracı, satıcı ve kiralayan olmak üzere üç temel ögeye dayanmaktadır. Satıcı ve üretici tarafın birleşmesi ile kiracı tarafın doğrudan satıcı taraf ile sözleşme akdetmesi üzerine de

³²⁴ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.12.

³²⁵ Öz, s.78. ; Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.13.

³²⁶ Köteli, s.62.

³²⁷ Sözleşme konusunun geniş bir varlığı kapsamaması nedeni ile 2004 senesinde yapılan Leasing Dünyası çalışmasına göre Türkiye dünya çapında finansal kiralama faaliyet kapasitene göre 2.25 Milyar Dolar ile yirmi beşinci sırada yer almakta iken. 2019 yılı raporuna göre ülkemiz 3.21 Milyar Dolar hacim ile otuzuncu sırada yer almaktadır. ise işlem hacmi olarak büyüme olsa da dünya çapındaki sıralama açısından aynı ilerleme meydana gelmemiştir. Finansal kiralama alanında yapılan hukuki ve mali düzenlemelerin olumlu katkısı henüz gözlenememektedir Bülent Kırpıcı, **Leasing Dünyası**, s.5. , **World Leasing Yearsbook**, WLY 2019 White Clark Group Global Leasing Report, s.198.

finansal kiralama ilişkisi kurulabilir. Bu nedenle tarafların sözleşmedeki durumları baz alınarak birkaç farklı yöntem ile finansal kiralama ilişkisi meydana getirilmektedir.

Bu durum göstermektedir ki, esasında yatırım sağlanmasına yönelik finansal kiralama kredisi kullandırmayı hedefleyen bu ilişki de taraflar başroldür. Finansal kiralama sözleşmesi için tercih edilecek yöntem, tarafların yatırım alanları, nitelikleri, meslekleri, mali yapıları gibi detaylı bir şekilde tetkik edilerek karar verilir. Sözleşmenin sağlıklı yürütülebilmesi için de sözleşmenin en başından itibaren tarafların güven duygusunu sarsacak davranışlardan kaçınması beklenmektedir. Yani finansal kiralama sözleşmesinin tarafa dayalı bir sözleşme olduğu bu nedenle sözleşmelerde “sözleşme serbestisi” ilkesi gereğince tarafların niteliklerine bağlı kendilerine özgü örnekler meydana gelmektedir.³²⁸

Uluslararası finansal kiralama sözleşmesine taraf olmanın koşulları her ne kadar sözleşme serbestisine dayansa da ülke hukuklarındaki yasal mevzuatlar ile bu serbesti sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmaları daha açık bir şekilde ifade edebilmek için bazı ülkeler ele alınarak örneklendirilecektir.

4.2.1. ABD’de Finansal Kiralama İlişkisinde Taraf Olmak

Finansal kiralama ilişkisinin temellerinin atıldığı yer olan ABD’ de taraf sıfatına haiz olma durumu zamanla değişmiştir. Finansal kiralama ilk uygulandığı dönemde finansal kiralama yükseköğretim vakıfları veya vergi yükümlülüğü olmayan kuruluşlarca başlanmıştır. Yüksek kazanç elde edilmesi üzerine sigorta kuruluşlarının bu alana yönelimini sağlamış, fakat sigorta kuruluşların ticari veya endüstriyel gayrimenkullerin satın alınması kural olarak yasaklı olması sebebi ile aslında bu kuruluşlarca meydana getirilen fakat görünüşte bağımsız vergiden muaf olan naylon şirketler kanalı tercih edilmiştir.³²⁹

Ancak zaman içerisinde bu görünüşte bağımsız ancak sigorta kuruluşlarının satın alma yasağı nedeni ile oluşturulan şirketler ABD hükümetince tespit edilmiştir. Bu hukuk düzenine aykırı yolun engellenmesi adına satın alma yasağı birçok eyalette kaldırılmıştır.³³⁰

1990’lı yılların başından itibaren ABD’de finansal kiralama ilişkileri kurumlar

³²⁸ İzabela Domzalowicz, “The Use of Leasing and Credit in Financing The Activities of Transports Company”, **Base of Knowledge Warsaw University of Teknology Journal**, 2020, s. 156.

³²⁹Müller, s.86.

³³⁰ Köteli, s.69.

aracılığı ile yürütülmektedir. Böylece şahıslar bizzat taraf olmasından ziyade “Partner Ships” olarak anılan sistem ile gerçekleştirmektedir. Bu sistemde hedeflenen satıcı/üretici tarafları toplayarak yatırıma konu varlığın bu topluluk fonu ile gerçekleştirilmesidir. Yani bireysel işlemler veya satıcı tarafın direk olarak finansal kiralama gerçekleştirmesi ile sistemden beklenen fayda elde edilememektedir. Çünkü bu sistemde, finansal kiralama iktisadına sözleşme konusu varlığın eklenerek faiz veya başkaca seçenekler ile kazanç imkanı engellenmektedir³³¹.

İlerleyen süreç içerisinde finansal kiralama sözleşmesi düzenleme ve sözleşme konusu varlıkların fonlama yoluyla kazanç elde eden kurumları bankalar takip etmiştir. Fakat ABD'nin bütün eyaletlerinde bankaların finansal kiralama sözleşmesi düzenlemek üzere sisteme dahil olmaları kabul edilmemiştir. Bunun sebebi olarak ise mali kuruluş olan bankaların, yerel iktisat sistemine dahil olmaları sebebi ile para sunma durumunu elinde bulundurması ve bununla birlikte ihtiyaç duyduğunda kayıtlı para ile işlem yapmalarından kaynaklıdır³³².

Fakat görülmektedir ki finansal kiralama faaliyetleri esasında bir kredi kullandırmanın yanı sıra nakit akışı içerisinde sözleşmesinin kurulmasını hedeflemektedir. Ancak bu durum bankaların finansal kiralama sözleşmesi gerçekleştirmesi için saf dışı bırakılmasından kaynaklı oldukça güçtür. Bu nedenle zaman içerisinde bankaların finansal kiralama sözleşmesini gerçekleştirilen kurumlardan görülmesi halinde hem vergisel denetim sağlanması kolaylaşacak hem kredi kullanımı kolaylaşacağı görüşü benimsenerek bankaların finansal kiralama sözleşmesi gerçekleştiren kurumlardan olması kabul edilmiştir. Bununla birlikte bu kurumlar finansal kiralama sözleşmesinin en temel amacı olan yatırıma dayalı kredi kullanımının da artarak ülke bazında kredi kullanımının yani kamu veya özel mali kuruluşlarının ekonomik olarak kalkınmasına katkı sunmuştur³³³.

4.2.2. Fransa'da Finansal Kiralama İlişkisinde Taraf Olmak

Kıta Avrupası Hukuk Sistemi ülkelerinden olan Fransa finansal kiralama faaliyetlerine yönelik ilk yazılı mevzuatı oluşturmuştur. Ancak bu mevzuattaki

³³¹ Nazmiye Güveyi, Anglo – Sakson Hukuk Sistemi ve Kara Avrupası Hukuk Sistemi Boyutuyla Ekonomik İdare Hukuku Üzerine Bazı Düşünceler”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XXI, S.1, Ankara 2017, s. 107.

³³² Köteli, s.210.

³³³ Thomas W. Merrill, “The Economics of Leasing”, **Journal of Legal Analysis**, C. 12, ABD 2020, s. 278.

düzenlemelerde finansal kiralamanın temellerinden ziyade finansal kiralamayı gerçekleştirecek kiralayana taraf olarak sözleşme gerçekleştirecek kurumların niteliklerini emredici hükümler ile düzenlemiştir. Bu kanuni mevzuat gereğince, belirlenen niteliğe haiz kurumlara ekonomik ve finansal imtiyazlar sunulmuş teşvik oluşturulmuş istendiği görülmektedir. Ancak teşvik ile birlikte bu emredici kurallara aykırı olarak düzenlenen finansal kiralama sözleşmelerin geçerli sayılmasını engelleyici yasakların bulunmaması nedeni ile beklenen düzen oluşmamıştır. Bu nedenle 1966 senesinde ilgili yasa da değişiklik ile finansal kiralama sözleşmesi gerçekleştiren kiralayana konumundaki kurumların güvenilir bir ekonomisinin bulunması için banka ya da finans kurumları ile sınırlama getirilmiştir. 1966 senesinde yapılan değişiklik sözleşme konusu açısından boşluk barındırması sebebi ile finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleştiren kurumlardan ayrı olarak işletmelerce finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleştirilmesinin önüne geçilememiştir. Hal böyle olunca sözleşmenin kiracı konumundaki taraflar açısından güven duygunun sarsılması, vergi denetiminin güçlenmesi, fonlama sisteminde sorumluluk gibi yasal düzenlemedeki eksikliklerin oluşturduğu uyumsuzlukları gidermek için Fransız Hükümetince 28 Eylül 1967’de yeni bir uygulama getirilmiştir.³³⁴

Bu yeni uygulama ile finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleştirebilecek taraf olmak bazı kısıtlara bağlanmıştır. İlk değişiklik finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleştirilmesi adına kiralayana konumundaki kurumların şahıs değil anonim şirket olması öngörülmüştür. Bununla birlikte bu şirketlerin devletin mali kurumları olan banka benzeri yapılması şartı düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra bu koşulları taşımayan taraflarca gerçekleştirilen sözleşmenin finansal kiralama sözleşmesi sonucu doğurmayacağı hükme alınmıştır. Bu sayede sözleşmeyi gerçekleştiren kurumların vergisel denetimi yolu ile şeffaf ve güvenilir pazar gerçekleşecektir. Söz konusu düzenleme ile finansal kiralama çalışmalarının gerçekleştirilme koşulu kısıtlanarak hükümet tasarrufuna bağlanmıştır. Şöyle ki, hükümetin ekonomi ve maliye bakanlarınca belirlenen karar gereğince çalışma konuları belirlenmektedir. 1967 senesi düzenlemelerine göre finansal kiralama gerçekleştirmek üzere kurulan kurumlarının belirli bir anaparası bulunmalıdır. Yukarıda da ifade edildiği üzere anonim şirket olarak kurulacak olan bu kurumların yönetsel ortaklarının hiçbir başlık adı altında anonim şirketten, gerçekleştirilen iş sebebi ile elde edilen kazanç bedeli dışında, hiçbir pay

³³⁴ Köteli, s.70-72.

almayacaktır. Ayrıca finansal kiralama kurumlarının ticari güven adına anaparanın en az yüzde beşini üç yıl için bir fiil bulundurması mecburiyeti bulunmaktadır. Finansal kiralama kurumu paydaşları ise kurumun faaliyetleri sonucunda elde edilen kazancın %85'idir. Bu pay ortaklar arasında ortaklık oranı baz alınarak paylaşılacaktır³³⁵.

Bu yasa hükümleri hala geçerliliğini korumakta olduğundan şahıslar veya başkaca kuruluşlarca finansal kiralama sözleşmesi gerçekleştirmek mümkün değildir³³⁶.

4.2.3. Türkiye’de Finansal Kiralama İlişkisinde Taraf Olmak

Finansal kiralama ilişkisinde taraf olmak Türk Hukukunda FFFK md. 4 ve devamı hükümlerinde düzenlenmiştir. Finansal kiralama sözleşmesi nihayetinde bir sözleşme olması sebebi ile sözleşme akdetmek adına fiili ehliyeti bulunan ve sözleşmeden sorumluluk ile taraf ehliyetine haiz gerçek veya tüzel kişiler finansal kiralama sözleşmesine taraf olabilir. Ancak bu genel kurala istisnai olarak finansal kiralama sözleşmesinin kiralayan tarafı gerçek kişi değil, finansal kiralama ortaklığı olmalıdır³³⁷.

FFFK md. 4 ile finansal kiralama ortaklığının kurulması konusunda izin şartları düzenlenmiştir. Bu hükme göre BDDK'nın en az beş üyesinden olumlu oy şartı mevcuttur. FFFK md. 5'te ise finansal kiralama ortaklığının kurulması için şartlara yer verilmiştir. Bu şartlar tahdidi olarak teker teker sayılmak ile birlikte oldukça ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Finansal kiralama sözleşmesinde kiralayan tarafın finansal kiralama ortaklığı olması ile birlikte ilgili FFFK md. 6 ve devamı hükümlerinde finansal kiralama ortaklığının kurucu ortaklarının haiz olması gereken vasıflar düzenlenmiştir. Tüm bunlarla birlikte Fransa örneğine benzer şekilde finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleştirmesi adına kurulan bu ortaklıkların çalışma alanları da kanunen düzenlenmektedir. Bu çalışma şartları öyle ayrıntılı düzenlenmiştir ki FFFK md. 8'de finansal kiralama ortaklığının şubesinin ülke sınırları içinde veya dışında açması hali ayrı bir kanun maddesi olarak ele alınmıştır³³⁸.

Yani bu durum finansal kiralama sözleşmesinde taraf açısından sözleşme serbestisi ilkesinin yerel mevzuat ile sınırlandırıldığını göstermektedir. Ancak gerekçeli kanun metninde bu sınırlandırma ise yatırımı temel alan sözleşmelerde iyi niyetli üçüncü

³³⁵ Köteli, s.73-75. ; Müller, s.97.

³³⁶ Merve Acun Mekengeç, **Milletlerarası Özel Hukukta Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmeleri**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 32.

³³⁷ Sırrı Düğür, “Anglo – Sakson ve Kıta Avrupası Hukuk Sistemlerinde İdarenin Yargısal Denetiminin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, S. 2019/1, Yıl. 4, Ankara 2019, s.64-66.

³³⁸ Düğür, s. 66.

kişilerin, satıcının veya kiracının korunması ile finansal kiralamaya konu işlemlerin denetlenmesinin kolaylaşması ile açıklanmıştır.³³⁹

İşbu kanuni düzenlemeye göre finansal kiralama ortaklığının kurucu şartları Fransa örneğinde olduğu gibi anonim ortaklık olarak kurulma mecburiyeti, finansal kiralama şirketinin pay senetlerinin nama yazılı ve nakit para adına çıkarılması, Anonim Şirketin unvanında “Finansal Kiralama Şirketi, Faktoring Şirketi veya Finansman Şirketi” terimlerinin yer alması, şirketin kuruluş anında anaparasının en az 20.000.000 TL olması, BDDK tarafından denetime elverişli ve şeffaf olması ve planlanan çalışmalara ilişkin programı, ekonomik yapıyı, kuruluşun itibaren üç yıllık bütçe programını ve işleyişe yönelik kadrolaşmayı belirten çalışma hedef raporunun BDDK’ya sunulması unsurları bir arada bulundurulmalıdır³⁴⁰.

Tanımlamadan anlaşılacağı üzere kiralayan olacak kurum ve kuruluşlar ile yalnızca finansal kiralama sözleşmesi gerçekleştirilebilmektedir. Kanunda sınırlı olarak sayılan kimseler tarafından gerçekleştirilen finansal kiralama sözleşmesini değil finansal kiralama ilişkisini oluşturmaktadır³⁴¹.

Sayılan şartların sağlanması ve kanunun diğer hükümlerine elverişli ortaklıklarca finansal kiralama sözleşmesinin kiralayan tarafı olması öngörülmüştür. Fakat finansal kiralama sözleşmesi yalnızca finansal kiralama şirketlerince gerçekleştirilmemektedir. Bunların dışında özel bazı finans kuruluşlarınca finansal kiralama faaliyetlerce yürütülebilmektedir. Aşağıda kalıplaşmış diğer finansal kiralama faaliyetini gerçekleştirebilecek kuruluşları kısaca ele alacağız.

4.2.3.1. Katılım Bankaları

Katılım bankaları 5411 sayılı Bankacılık Kanunu md. 3 gereğince özel mali kuruluşun finanse edilmesi veya faaliyet konusu işleri gerçekleştirebilmesi adına ayrılan paranın toplanması, kredi kullandırması amaçlı çalışmalarda bulunan özel kuruluşlardır.

FFFK finansal kiralama şirketleri için yalnızca ülkemizde kurulu olan finansal kiralama şirketleri, finansal kiralama alanında faaliyet göstermesine imkan sağlamıştır. Bir diğer deyiş ile Türkiye dışında kurulu olan finansal kiralama şirketleri ülkemizde şube açarak dahi finansal kiralama faaliyetinde bulunamazlar. Buna karşılık katılım

³³⁹ Kocaağa, s.187.

³⁴⁰ **Resmi Gazete**, “Finansal Kiralama, Faktoring Ve Finansman Şirketleri Kanunu”, 13.12.2012 S.28496 <https://www.resmigazete.gov.tr/>

³⁴¹ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.59.

bankaları açısından böyle bir ayırım bulunmamaktadır. Katılım bankaları, özel finans kurumuna tabi tutularak 5411 sayılı yasa maddelerince değerlendirilmektedir. Böylece katılım bankalarının ülkemizde kurulu olmasa dahi ülke sınırlarında şube açmak koşulu ile finansal kiralama alanında faaliyette bulunma hakkı yasa gereğidir³⁴².

Katılım bankalarına benzer olan mevduat bankalarından daha fazla tercih ediliyor olması ise yine 5411 sayılı yasanın katılım bankalarına tanımış olduğu finansal kiralama alanında faaliyet göstermesidir³⁴³.

Bunun yanı sıra bir diğer tercih sebebi ise katılım bankalarının kredi işlemlerinde faiz uygulamamasıdır. Ülkemiz nüfusunun büyük bir çoğunluğunun Müslüman olmasının bu durumda katkısı bulunmaktadır³⁴⁴.

4.2.3.2.Kalkınma ve Finansman Bankaları

Kalkınma ve yatırım bankaları, mevzuat ile mevduat kabulüne izin verilmeyen finansal araçlar olarak yatırımcılara ekonomik ve teknik imkan sağlayan, yeni yatırım olanaklarının araştırılması ve projelendirilmesinde imkan veren, taşınır varlıkların borsalarının gelişimine katkı sağlamak için kurulan finansal araçlardır. Kalkınma ve finansman bankalarına tıpkı katılım bankalarında olduğu gibi istisna tutulan mali kuruluşlardandır. Finansal kiralama şirketlerinin aksine yurt dışında kurulu olmakla birlikte ülkemizde şube kurarak finansal kiralama alanında faaliyet göstermeleri mümkündür³⁴⁵.

Bu doğrultuda kalkınma ve finansman bankalarını “ Bankacılık Kanununun izin verdiği mevduat kabul etme ve katılım fonu kabul etmek dışında bütün bankacılık faaliyetlerini gerçekleştirebilirler.” şekli ile tanımlamak yerinde olacaktır. Ayrıca FFFK md. 2/2’de ayrıca finansal kiralama sözleşmesini gerçekleştirebilecekleri düzenlenmiştir. Katılım bankalarından farklı olarak kredi kullanarak yatırım gerçekleştirilmesi ve faiz uygulaması bulunan mali kuruluşlardır³⁴⁶.

³⁴²Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.252. ; Öz, s.51. , Mekengeç s. 35.

³⁴³ Öz, s.52. , Refik Korkusuz ve Halide Rumeysa Küçüköner, “İslam Aleminde Hukuk Birlikteliği Mümkün Mü?”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.39, C.23, Diyarbakır 2018, s.252-254.

³⁴⁴ Vahap Ovacı, “İslam Hukukun Karakteristik Özellikleri”, **Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.7, Yozgat 2015, s.78.

³⁴⁵ Çiğdem Kot Sözdinleyen, Yatırım ve Kalkınma Bankalarının Finansman Modelleri, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul 2019, s.8-11.

³⁴⁶ Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.255.

4.2.3.3. Tasarruf Finansman Ortaklıkları

Tasarruf finansman ilişkisi 6361 sayılı Kanunun 39/A maddesinde yer verilmiştir. Bu maddeye göre finansal kiralama ilişkinin ise tasarruf finansman ortaklıkları kanalı ile gerçekleştirilebileceği öngörülmüştür. Bu ortaklıklara ilişkin “Tasarruf Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik” isimli hukuki düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeye göre tasarruf finansmanı ile konut veya araç gereksinimi duyan kişinin tasarruf finansman ortaklığı kanalı ile faiz uygulanmaksızın elde etmesine yönelik sistemdir. Bu sözleşme ile asıl hedeflenen durum konut veya araca gereksinim duyan kimselerin ihtiyaçlarını finanse etmektir³⁴⁷.

07.03.2021 tarihinde yürürlüğe giren yönetmeliğin 16/2 md. belirtilen tasarruf finansman sözleşmeleri, BDDK'nın uygunluk onayına tabidir. 2021 senesinden önce bu hususta düzenleme bulunmaması sebebi ile atipik sözleşme olarak adlandırılmaktaydı. Bu düzenlemeye ihtiyaç duyulmasının sebebi, 2000'li yıllarda baş gösteren bankacılık alanında ortaya çıkan krizlerdir. Şöyle ki, tasarruf finansman sözleşmesinin belirli bir çerçevesinin bulunmaması, faiz uygulamasının olmaması, faiz sisteminin olmaması nedeni ile ülkemizdeki Müslüman nüfusun ilgisi, herhangi bir onay yahut denetim merciinin bulunmaması nedeni ile konut veya araca gereksinim duyan kişilerin bankalara başvurmadan bu ortaklıklar ile ihtiyacını giderme yoluna başvurmuştur. Fakat bu halde bu kişilerinin menfaatlerinin korunması oldukça güçleşmiştir. Bu durum bir takım yolsuzlukların cezalandırılmasını da engellemiştir. Öyle ki, birçok tasarruf finansman şirketi batmanın eşiğine gelmiştir. Bu nedenle TMSF batık halde olan ortaklıkların yönetimine el koyarak mevcut diğer ortaklıkların bünyesine katmıştır. Böylece denetlenmesi sözleşmenin kiracı tarafları açısından güven ve iyi niyet kuralları uyarınca hareketleri kolaylaştırılmıştır³⁴⁸.

4.3. Uluslararası Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralamaya Konu Varlıklar

Finansal kiralama sözleşmesine konu edilebilecek varlıklar hukuk sistemlerine göre değişmektedir. Genel kabul edilen uygulamaya göre kullanılmakla tüketilen varlıkların dışında bütün menkul veya gayrimenkul nitelikteki varlıklar ile kullanılmakla tüketilen varlıkların dışında konu edilebilir. Uluslararası düzenlenen sözleşmeler dikkate

³⁴⁷ Endes Selvi, s. 444. , Korkusuz ve Küçüköner, s.252-254.

³⁴⁸ Mustafa Beybur ve Murat Çetinkaya, “Tasarrufa Dayalı Faizsiz Finans Sistemine Hak Bankacılık ve Karz-ı Hasen Sistemi Önerisi”, *The Journal of Social Science*, 2021, C.5, S.9, s.89. ; Recep Fedai, “Bir Kamu Örgütlenmesi Modeli Olarak Fon Tipi Yönetimi: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu”, *Yasama Dergisi*, 2019, S.40, <http://www.yasader.org.tr>, e.t.:05.01.2022, s.42.

alındığında, patent, fikri ve sınai haklar gibi soyut haklar dahi finansal kiralama ilişkisine konu edilebilmektedir. Ancak menkul ve gayrimenkul varlıklar dışında kalan soyut haklar gibi diğer varlıkların finansal kiralamaya kapsamında değerlendirilmesinde uluslararası birlik sağlanmamıştır. Örneğin ülkemizde FFFK gereğince menkul ve gayrimenkul dışında kalan varlıklar finansal kiralama kapsamında değerlendirilmemektedir³⁴⁹.

Bu hususta birliğin sağlanamamasında hukuk sistemlerinin etkinliği olduğu kanısındayız. Anglo – Sakson hukuk sisteminin uygulandığı ABD’de finansal kiralama sözleşmesine konu sınırlaması neredeyse yoktur. Öyle ki, büyük bir ticari kanal hava yolu ulaşımının temeli olan uçaklar ve maddi varlıklar dışında fikri sınai haklar dahi konu edilmesi mümkündür. Hatta günlük kullanıma bağlı tüketim dışı varlıklar dahi mülkiyet yolu ile değil, finansal kiralama ile kısa vadeli olarak tüketici tarafından tercih edilmektedir. Yani ticari amaç dışında da finansal kiralama sözleşmesi akdedilebilir³⁵⁰.

Bunun aksine Kara Avrupası ülkelerinde genellikle finansal kiralama işlemini bir finansal kiralama şirketi yasal olarak kabul edilen hususlar için gerçekleştirebilmektedir. Finansal kiralama sözleşmesine konu edilebilecek varlıklar açısından hükümetlerin belirlediği yasalar başlıdır. Bu yasal düzenlemeler finansal kiralamanın etkinliğini, tercih edilme alanını kısıtlamaktadır. Bu dar alanda gerçekleştirilen finansal kiralama sözleşmesi ile elde edilen kazanç da kısıtlı olmaktadır³⁵¹.

Finansal kiralama sözleşmesine konu edilen varlıkların kapsamlı olması ve finansal kiralama sözleşmesinin gerçekleşmesinin ticari kapsam dışına alınmasını da sağlamaktadır. Anglo - Sakson ülkelerinde finansal kiralama sözleşmesini gerçekleştiren kurumlar bulunmak ile birlikte birçok işletme hatta şahıslar dahi finansal kiralama sözleşmesini akdedebilmektedir. Ancak Kara Avrupası ülkelerinde yasalar ile getirilen taraf ve konu sınırlaması finansal kiralama sözleşmesinin ticari hayat içerisinde kısıtlı tutulmasında neden olmuştur³⁵².

Ülkemizde finansal kiralama ilişkisinde fikri sınai haklar gibi soyut haklar konu olmamakla birlikte Anglo - Sakson ülkelerinde olduğu gibi havacılığın temel taşı olan

³⁴⁹ Aksu, s.3-7. , Mekengeç s. 51.

³⁵⁰ Hakan Rodoplu ve Diğerleri, “Uçak Sahipleri Açısından Türk Havacılık Şirketleri Üzerine Bir Araştırma”, **Eurasian Journal of Researches in Social and Economics**, C.6, S.1, İstanbul 2019, s. 94- 98.

³⁵¹ Brendan Gleeson, “State Of The Global Leasing Industry – Continued Strength and Growth”, **White Clarke Group**, Canada 2018, s. 19.

³⁵² Mekengeç s. 51.

uçaklar faktoring kiralamasına konudur. Örneğin, Türk Hava Yolları'nın bünyesinde 330 adet uçağı bulunurken bu uçaklardan sadece 37 tanesi kendi mülkiyetindedir. Geri kalan ise finansal kiralama ile bünyesinde barındırmaktadır³⁵³.

Fikri sınai haklar hususunda birlik sağlanmamasına karşılık tüketilmek ile yok olan yiyecek gibi varlıklar ile menkul veya gayrimenkul varlıklarının bütünü hakkında uluslararası görüş birliği mevcuttur³⁵⁴.

4.4. Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Finansal kiralama sözleşmesi benzer özellik gösterdiği sözleşmeler nedeni ile geçmişten günümüze birçok hukuki nitelendirme ile karşılaşmıştır. İlk bölümde finansal kiralama sözleşmesinin benzer sözleşmelerden ayrımı ayrıntılı bir şekilde ele alındığı için bu başlık altında farklı dönemlerde farklı hukuki nitelendirmeleri ve bu nitelendirme de hukuk sisteminin etkisini ele alacağız.

4.4.1. Taksitli Satış Nitelendirmesi

Bankacılık Kanunu md. 222-224 hükümleri arasında taksitli satışa yönelik yasal hükümler mevcuttur ancak taksitli satış sözleşmesinin tam bir kapsamı düzenlenmemiştir. Taksitli satış ile sözleşmesinin alacaklısı satıcıdır. Sözleşme kapsamındaki yükümlülüğü sözleşme konusu varlığı alıcı teslim etmektir. Buna karşılık ise bedel alacağı bulunmaktadır. Söz konusu bedel sözleşme borçlusunun yükümlülüğü olup anlık bir edim değildir. Sözleşme konusu varlığın bedelini borçlu taraf parçalar halinde ödeme yükümlülüğü altına girmektedir. Edimlerin süreğen olması sebebi ile Bankacılık Kanunu' da taraf haklarını korumaya yönelik düzenlemeler mevcuttur. Yasa gereğince sözleşme alacaklı olan satıcı tarafın ayıptan ve zapta karşı tekeffül yükümlülüğü bulunmaktadır. Yine yasa gereğince sözleşme borçlusu alacaklı taraf ise taksitli ödemelerinin üst üste iki taksitini ifa etmez ve bu taksitler toplamı yüzde on ve daha fazlasına denk gelmesi halinde alıcı tarafın temerrüde düştüğü kabul edilir. Bu halde sözleşme alacaklısı olan satıcı taraf taksitlerin ödenmesini, zamanında ifa edilmediği için gecikme tazminatını veya sözleşmenin fesih edilmesini talep edebilme seçimlik haklarına sahiptir³⁵⁵.

³⁵³ Hande Seren Rende, Hava Araçlarında Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara Üniversitesi SBE, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2019, s. 27.

³⁵⁴ Müller, s. 84.

³⁵⁵ Mekengeç, s.54.

Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulayıcı olan ülkemizi ele aldığımız zaman finansal kiralama sözleşmesinde sözleşme konusu bedelin zaman içinde ödenmesi ve sözleşmesinin sonlanması halinde sözleşme konusu varlığın kiracı tarafca mülkiyetine geçirilme hakkı kapsamında doktrinde finansal kiralama sözleşmesi için taksitli satış nitelendirmesi görüşü mevcuttur. Ancak en basit hali ile ortada varlığın satışının taksitli olarak ödenmesi durumu değil kiralama bedelinin taksit ile ödenmesi söz konudur. Bunun yanı sıra taksitli satış sözleşmesi ile varlığın teslimi ile mülkiyet hakkı alıcıya tanınır iken finansal kiralama sözleşme boyunca mülkiyet hakkı kiralayana tarafa tanımlıdır. Bu nitelendirme bu nedenle uygun değildir³⁵⁶.

Ancak bu tarz nitelendirmeler Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerde finansal kiralama ile ilk tanışma dönemlerinde, örneğin Fransa, oldukça sık karşılanmıştır. Finansal kiralama ile ilgili yasal mevzuat düzenlemesi gerçekleşene kadar bazı hallerde uyuşmazlıklar bu nitelendirmeye göre çözümlenmeye kalkmıştır³⁵⁷.

Fakat günümüzde Türk Hukukunda TBK'nın md. 222-224 hükümlerinin 3226 sayılı yasanın md. 27'e göre finansal kiralama sözleşmesine tatbik edilmeyeceği ayrıca düzenlenmiştir³⁵⁸.

4.4.2. Mülkiyeti Muhafaza Nitelendirmesi

Mülkiyeti muhafaza sözleşmesinde sözleşme konusu varlık alıcı tarafa teslim edilmek ile birlikte mülkiyet hakkı satıcı tarafta kalmaktadır. Sözleşme konusu edimin tamamen gerçekleşmesi ile birlikte mülkiyet alıcı tarafa tanımlanmaktadır³⁵⁹.

Finansal kiralama sözleşmesi süresince sözleşme konusu varlığın mülkiyetinin kiracı taraf üzerinde olması ve sözleşmesinin sonlanması ile kiracının mülkiyete hak kazanabilme ihtimali ile benzerlik gösterse de bu nitelendirme uygun değildir. Çünkü bu durum bedelden ziyade kiralayana adına güvence niteliğindedir. Kiracı tarafın sözleşmeye konu varlığın satış ücretini kira ücreti altında ifa etmemesi durumunda kiralama konusu varlığı mülkiyete dayalı geri teslim güvencesidir³⁶⁰.

Anglo – Sakson ülkelerinde benimsenmiş sözleşme serbestisi, içtihadı dayalı hukuk

³⁵⁶ Kahveci, **Finansal Kiralama Yoluyla Yapılan Konut Finansmanı Sözleşmelerinde Tüketicinin Temerrüdüne Bağlı Sonuçlar**, s.89.

³⁵⁷ Müller, s.84.

³⁵⁸ İhsan Canarlanlar, Türkiye'de Finansal Kiralama İşlemleri ve Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergisel Yönleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Anadolu Üniversitesi SBE**, Eskişehir 2017. s. 48.

³⁵⁹ Gökyayla s.

³⁶⁰ Kocağa, s.205.

ve sözleşmelerin ayrıntılı ele alınarak düzenlenmesi nedeni ile benzer bir nitelendirme görülmekle birlikte finansal kiralama sözleşmesinin yaygın olmadığı veya yazılı hukuk sisteminde ayrıca düzenlenmeyen Kara Avrupası ülkelerinde bu nitelendirme dikkate alınarak uyuşmazlıklar giderilmektedir. Ancak bu durum genellikle ekonomik olarak kalkınmanın sağlanmakta olduğu ülkelerde, ülkemiz gibi ayrı bir yasa ile düzenleme yapılan ülkeler dışında, genellikle karşımıza çıkmaktadır³⁶¹.

4.4.3. Kira Nitelendirmesi

Finansal kiralama sözleşmesi adından da anlaşılacağı üzere bir kiralama ilişkisini düzenlemektedir. Klasik bir kira sözleşmesinden farklı kira sözleşmesinden finansal kiralamanın ayrımı başlığı altında incelenmişti. Bu sebeple özetle finansal kiralama sözleşmesinde klasik kiralama sözleşmesinin aksine sözleşmesinin sonlanmasında sözleşme konusu varlığın mülkiyetinin kiracı tarafa geçirilmesinin düzenlenmesi ve kiralama işleminin yatırım sağlamak adına kredi kullandırmayı hedeflemesi sebebi ile kira sözleşmesinden farkını ortaya koymaktadır. Bu nedenle kira nitelendirmesi yerinde olmamaktadır³⁶².

Günümüzde neredeyse tüm hukuk sistemlerinde kira sözleşmesi nitelendirmesi bulunmaktadır. Öyle ki Anglo - Sakson hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerde ayrı bir kira sözleşmesi olduğu kabul ile birlikte genellikle uygulama da kiralananın mülkiyetinin kiracıya geçişi öngörülmemesi sebebi ile kiralama altında değerlendirildiği görülmektedir³⁶³.

Burada finansal kiralama ile franchising arasındaki farkı ortaya koymak gerekmektedir. Çünkü franchising ile fikri ve sınai hakların finansal kiralması birbirine karışmaktadır. Finansal kiralama iki veya üç taraflı olarak meydana gelmekte iken franchising iki taraflı olarak akdedilmektedir. Finansal Kiralama ilişkisinde mülkiyet hakkı kiralayan tarafta bulunmak üzere zilyetlik ile birlikte kullanım hakkının kiralması söz konusudur. Buna karşılık franchisingde kullanım hakkında sınırlamaların olduğu, kullanımında karşı tarafa bağlı ve imtiyaz veya isim hakkının kiralmasıdır. Bu durum da göstermektedir ki, yatırımsal yeni bir yol olması sebebi ile

³⁶¹ Bah v. the United Kingdom, T. 27/9/2011, K. 56328/07, **Kaynak:** <https://hudoc.echr.coe.int/tur,e.t.:20.04.2022>

³⁶² Kocaağa, s.210.

³⁶³ Bah v. the United Oxford, T. 30/08/2007, K. 44302/02, **Kaynak:** <https://hudoc.echr.coe.int/tur,e.t.:19.04.2022>

iç içe görünen bu iki sözleşme türü birbirinden farklı hedefleri bulunmaktadır³⁶⁴.

4.4.4. Kredi Sözleşmesi Nitelendirmesi

Finansal kiralama sözleşmesinin, vekalet, ödünç ve güvence amacı ile mülkiyetinin geçişi durumları ile birlikte değerlendirilerek nevi şahsına münhasır özellik taşıyan kredi sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir³⁶⁵.

4.4.5. Hakkın Devri Nitelendirmesi

Bazı sözleşmelerde değerlendirmesine göre, finansal kiralama sözleşmesinin tanımlanmış olduğu kullanma hakkı hakkın devri olarak nitelendirilmektedir. Ancak bu değerlendirme, genellikle satış sözleşmesi sonucu olarak var olan kullanma hakkının ayrıca devri gerekçesi kabul görmemektedir. Bu nitelendirme genellikle Anglo- Sakson ülkelerinde sözleşmeler ile geliştirdiği görülmekte olup Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerde pek karşılaşılmamaktadır. Kaldı ki günümüz Anglo – Sakson ülkelerinde de yerinde bulunmayarak bu nitelendirme baz alınmamakta olup geçmiş zaman değerlendirmesidir³⁶⁶.

4.4.6. Karma Nitelendirme

Bu nitelendirmeye göre finansal kiralama sözleşmesi kira ve kredi sözleşmesinin esaslarını bünyesinde barındıran karma bir sözleşmedir. Ancak bu nitelendirme ile birlikte ne tam olarak kira sözleşmesi ne de tam olarak kredi sözleşmesi olduğunu söylemek mümkün olmadığı için kendine özgü bir durumunun olduğunun kabulü gerekmektedir³⁶⁷.

Kanımızca bu nitelendirme yerinde olup günümüzde finansal kiralama ilişkisinin gelişmiş olduğu hukuk sistemi ayrımı olmaksızın kabul bulmaktadır³⁶⁸.

Tüm bunlarla birlikte yazılı hukuk kurallarının uygulandığı ülkelerde, başta gelişmiş Kara Avrupası ülkeleri olmak üzere, finansal kiralamaya dair yasalarda sözleşmesinin kapsamı, tanımı, şekli, taraf edimleri, sözleşmesinin son bulma hallerine yönelik

³⁶⁴ AlexanderRosado-Serrano ve Diğerleri, “International Franchising: A Literature Review And Research Agenda”, **Journal of Business Research**, C.85, ABD 2018, s.249.

³⁶⁵ Kocaağa, s.307.

³⁶⁶ Bah v. the United Kingdom, T. 20/07/2004, K. 74976/01, **Kaynak:** <https://hudoc.echr.coe.int/tur>, e.t.:22.04.2022

³⁶⁷ Köteli, s.143-146.

³⁶⁸ Yargıtay 3. HD. T.24/11/2020, E.2020/2803, K.2020/6988, **Kaynak:** www.kazancı.com.tr, e.t.:12.04.2022

düzenlemeler bulunması da belirtilen sözleşmenin özel ve has bir sözleşme olduğunu ortaya koymaktadır³⁶⁹.

4.5. Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Taraflara Tanıdığı Hak ve Yükümlülüklerin Kapsamı

4.5.1. Anglo – Sakson Hukuk Sisteminde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tanıdığı Hak ve Yükümlülük

Finansal kiralama sözleşmesinin temeli olan kiralama terimi, Anglo - Sakson hukukundaki kavramı ile “lease”, belirli bir süre ile sınırlı malik olma hakkı görüşünün benimsenmesi üzerine kuruludur. Fakat finansal kiralama sözleşmesi ile mutlak malik sıfatının kiracıya devri hakkı adına bir araç olarak kullanılması uygulamada pek yer almamıştır³⁷⁰.

Finansal kiralamanın hedefi, yalnızca sözleşme konusu varlığın üretim veya alım külfetinden kurtularak yatırımın sağlanmasıdır. Bu nedenle bazı sözleşmelerde düzenlenen finansal kiralama sözleşmesi ile sözleşmenin son bulduğunda mülkiyetin geçişine yönelik düzenlemenin sözleşme amacı ile uyuşmadığı kabul edilmiştir. Bu görüşün temelinde yapılan sınırlandırma Uniform Vommercial Code³⁷¹ isimli yasa dayanmaktadır.³⁷² Bazı somut uyuşmazlıklar neticesinde kabul gören bu düzenlemeye finansal kiralama sözleşmesini ile beklenen hedefin dışına çıkılması durumu gerekçe gösterilmektedir. Şöyle ki, finansal kiralama sözleşmesi ile birlikte mülkiyetin geçiş hakkının tanımlanması halinde bu malik sıfatına bağlı olarak üçüncü kişiler nazarında hak doğumuna kaynak olabilmesi durumunda finansal kiralama sözleşmesinin sağladığı kolaylık ve beklenen hedef gerçekleşmeyecek olması görüşü nedeni ile mülkiyetin geçişi değil süreye bağlı mülkiyet hakkının devri öngörülmektedir.³⁷³

Bu durum, ekonomik kalkınmanın sağlandığı emsal devletlere kıyasla ABD’deki teknolojik gelişmelere bağlı olarak avantaja çevrilmiştir. Finansal kiralama ilişkisi, ABD’nin sunmuş olduğu kolay kredi imkanı ile birlikte finansal kiralama faaliyetinde bulunan müesseselere finansal varlık yelpazesi sebebiyle yükseliş ve büyük menfaat

³⁶⁹ Mekengeç

³⁷⁰ Müller, s.84.

³⁷¹ UNIDROIT Finansal Kiralamaya Dair Model Kanun’un tam metni için bkz.

³⁷² Köteli, s.298.

³⁷³ Case of Romania, T. 21/07/2010, K. 38072/11, **Kaynak:** <https://hudoc.echr.coe.int/tur, e.t.:21.04.2022>

elde edilmiştir. Bu menfaatte esasen yatırım konusu varlıkların mülkiyet hakkı olmaksızın faydalanmayı, teknolojik gelişmelere bağlı olarak son teknoloji varlıklar ile değişimi imkanları ile malik olma sıfatından kazanç elde etmeye elverişlilik bu uygulamaya başvuruyu artırmıştır³⁷⁴.

4.5.2. Kara Avrupası Hukuk Sisteminde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Tanıdığı Hak ve Yükümlülük

Avrupa devletlerinden finansal kiralama sözleşmesini düzenleyen Fransa, 1986'da düzenlenen kanun ile bu tarihten evvel imzalanan finansal kiralama sözleşmelerinin kiracı tarafa tanıdığı satın alma hakkı, hukuk sisteminde finansal kiralamaya konu varlığın kiralayan ortaklık bünyesindeki mülk hakkını sakatlayacağı görüşü benimsenmiştir. Ayrıca Fransız yargıçlarının geliştirmiş olduğu içtihatlar ışığında finansal kiralama taksitli satış nitelendirerek mülkiyetin sözleşmeyle kiracı tarafa devrinin sakıncaları ortaya konmuştur³⁷⁵.

Ayrıca Fransız Hukuk Sisteminde taşınmazların finansal kiralamaya konu edilmesi durumunda bunun iştirak hakkı tanıdığı bazı şartlar dahilinde öngörülmektedir. Buna göre taşınmazın niteliği ve ücretinin sözleşmede açıkça belirtilmesi ve bu sözleşme içindeki satış vaadinin 10 gün içinde tapuya şerh edilmesi şartıyla iştirak hakkı tanımaktadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken sözleşme süresi içerisindeki enflasyon dikkate alınarak bir tarafın olağan faydalanmasını engellemektir³⁷⁶.

Almanya'da ise bu durum biraz farklı ilerlemiştir. Alman Hukuk sisteminin Medeni ve Borçlar yasasınca finansal kiralama ilişkisi, mülkiyet hakkına gölge olmamıştır. Ancak finansal kiralama sözleşmesinin kiralayana mülkiyetinde olmakla birlikte kiracı tarafın mali fayda sağlamak sebebi ile bünyesinde bulundurması vergi yasasınca mülkiyet hakkını doğurmaktadır. Bu hukuki boşluk hükümetin ilgili birimlerince fark edilerek finansal kiralama sözleşmesi ile mülkiyetin geçişi bazı şartlara bağlanmıştır. Bunlar; sözleşme konusu varlığın kullanım süresinin yarısı ile neredeyse tamamı sürecini kapsamı, sözleşme ile bu geçiş hakkının düzenlenmesi, sözleşme kira bedelinin varlığın bedeline denk sayılacak nitelikte olması ve yatırım konusu varlığın kiracı

³⁷⁴ Köteli, s.239.

³⁷⁵ Case of Chabauty v. Fransa, T. 04/10/2012, K. 57412/08, **Kaynak:** <https://hudoc.echr.coe.int/tur,e.t.:20.04.2022>, Yavuz, "Türkiye'de Finansal Kiralama İşlemlerinde Katma Değer Vergisi Uygulaması"s. 210.

³⁷⁶ Müller s.83. , Köteli, s.243-244.

tarafın kullanımına has olmasıdır³⁷⁷.

Bu durum Türk Hukukunda ise bu durum Avrupa ülkelerinde benimsenen sistem ile Amerikan hukuk sistemlerinin karması olduğu görülmektedir. Ülkemizdeki sistemde finansal kiralama sözleşmesi ile sözleşme konusu varlığın kiracıya devrine müsaade etmekle birlikte bu fonksiyonu sözleşmenin esaslı unsuru olarak değerlendirilemeyeceğini yasa ile düzenlemiştir. Türk hukuk sisteminde finansal kiralamanın kiralayan tarafı finansal kiralama şirketi olup kiracıya genel işlem altında dikte edilen ve genellikle mülkiyetin devrini öngörmeyen bir uygulama bulunmaktadır³⁷⁸.

4.6. Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinde Uyuşmazlıkların Çözümü

Finansal kiralama sözleşmesinde yaşanan uyuşmazlıklar devletlerin hukuk sistemi ile doğrudan bağlantı teşkil etmektedir. Şöyle ki, Anglo – Sakson hukuk sisteminin uygulandığı devletler de yaşanan uyuşmazlıklar içtihatlarla çözümlenmektedir. Bunun asıl sebebi ise kabul edilen hukuk sistemidir. Anglo – Sakson ülkelerinde hukuki tüm uyuşmazlıklar da emsal uyuşmazlıklar ve yargıçlarca bu emsal olaya uygulanan yaptırımlar esas alınır. Ayrıca yüksek yargı organlarınca kabul edilmiş olan içtihatlar kanun hükmü gibi aykırı düzenleme yapılmasını sistem imkan tanımamaktadır. Bununla birlikte bu devletler de sözleşmelere önem atfedilmektedir. Taraflar finansal kiralamaya yönelik sözleşmeyi tüm ayrıntıları ve tüm olağan şartlar dikkate alınarak akdedilmektedir. Öyle ki, bazı durumlarda sözleşmede yaşanan uyuşmazlık taraflarca öncesinde öngörülerek bu hususta cezai şartın dahi düzenlendiğini görmek mümkündür. Bu nedenle öncelikli olan taraflar arasındaki sözleşme olup taraflarca mutabık kalınan yaptırım uyuşmazlığı uygulanacaktır.³⁷⁹

Kara Avrupası hukuk sisteminde ise Anglo – Sakson hukuk sisteminin aksine yasalarca belirlenmiş olan mevzuat hükümlerince uyuşmazlıklar çözümlenmektedir. Tarafların belirleyebileceği sözleşme serbestisi Anglo - Sakson ülkelerinde olduğuna nazaran sınırlıdır. Burada kural olarak anlaşmanın oluşturulması dahi yasalarca sınırlandırılmakla birlikte taraflarca yasanın emredici kanun hükümlerinin tersine

³⁷⁷ Köteli, s.242-243.

³⁷⁸ Case of Herrmann v. Germany, T. 2606/2012, K. 9300/07, **Kaynak:** <https://hudoc.echr.coe.int/tur,e.t.:10.04.2022>,

³⁷⁹ Deborah Hubbs, **Land and Leasing**, 2. Baskı, Petex, Texas 2015,s. 92.

düzenleme akdedilememektedir. Akdedilmesi halinde sözleşme taraflarınca kabul edilse dahi hukuk aleminde kabul edilmeyerek sonuç ifade etmeyecektir. Bu nedenle Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerde genellikle matbu sözleşmeler ile finansal kiralama gerçekleştirilmektedir.

Bu durumun bir diğer sakıncası ise kanunda yer alan düzenlemelerdeki boşluk durumudur. Her ne kadar özel mevzuatta yer almayan haller genel mevzuat hükümlerince çözüme bağlanacağı görüşü benimsense de sözleşme serbestisinin kısıtlı olması bazı boşlukları, uyuşmazlıkların çözümünde boşlukları beraberinde getirmiştir. Zaman içerisinde ortaya çıkan bu boşluklar somut uyuşmazlıklar baz alınarak yüksek yargı organlarının gösterdiği ışıkla mevzuatta tadiller ile giderilmektedir. Bu durum sadece ülkelerin kendi sistemlerinde değil milletlerarası düzeyde akdedilen finansal kiralama sözleşmesinde da uyuşmazlıkların çözümünde sorun teşkil etmiş olup bu uyuşmazlıkları gidermek amacı ile bazı kurumlar ortaya çıkmıştır.

Finansal kiralamanın türleri başlığı altında yurt dışı finansal kiralama ele alınmıştı. Yurt dışı finansal kiralaması, “ Bir ülkedeki oturmuş kiralayan tarafın diğer bir ülkedeki oturmuş kiracı taraf ile gerçekleştirdiği kiralamaya milletlerarası(international) veya sınır ötesi(cross border) kiralama” olarak nitelendirilebilir³⁸⁰.

Finansal kiralama sözleşmesinin yurt dışı çeşidi olarak milletlerarası finansal kiralama sözleşmesine dair hukuki düzenlemeler, milletlerarası yasal düzenleme ilk olarak UNIDROIT³⁸¹,ın katkılarıyla 1988 senesinde Finansal Kiralama Konveksiyonu tarafından meydana getirilmiştir.³⁸²Konveksiyonun hedeflediği gaye, milletlerarası finansal kiralamaya dair birtakım kanuni yasakları bertaraf etmek ve sözleşmesinin tarafları arasında adaletli bir faydanın oluşmasında köprü olmaktır.³⁸³

Milletlerarası finansal kiralamaya ilişkin UNIDROIT Konveksiyonu, milletlerarası finansal kiralama sözleşmesine ilişkin hukuk kurallarına dair bir düzenleme bulunmamaktadır.

Finansal kiralama sözleşmesine milletlerarası düzey özelliği sağlamak, bu durumdaki finansal kiralama sözleşmesinin tabi olduğu hukuk sisteminin belirlenmesi problemini

³⁸⁰ Kocaağa, s.71.

³⁸¹ UNIDROIT, Milletlerarası Ticarî Sözleşmelere İlişkin İlkeler üzerinde Roma’da kurulmuş olan UNIDROIT Enstitüsü tarafından hukuku yeknesaklaştırma çalışmalarının programa alınması, bu enstitünün Yönetim Konseyinin 1971 yılında aldığı kararla olmuştur. UNIDROIT birçok hukuk sisteminde, hatta tümünde mevcut anlayışları olabildiğince yansıtmaktadır. Bu itibarla diyebiliriz ki, bu ilkeler milletlerarası ticarî işlemlerin ihtiyaçlarını karşılamak için özellikle uyarlanmış kurallar demeti olup en iyi çözümleri içinde barındırmaktadır.

³⁸² Ağca, s.93.

³⁸³Hubbs, s.45.

doğurmaktadır. Ülkemiz, UNIDROIT Konveksiyonuna dahil devletlerden olmamakla birlikte, finansal kiralama sözleşmesinin süjelerine, akdettikleri sözleşmeye Konveksiyonun düzenlemelerini ekleyerek, bu düzenlemeleri sözleşme ile bağlayıcı hale getirmek ve uygulanmasını sağlamak mümkündür.³⁸⁴ Bu durum finansal kiralama sözleşmesinin taraflarının sözleşme serbestisi ilkesinin mutlak sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Taraflarca akdedilen finansal kiralama sözleşmesinin tabi olacağı hukuk belirlenmemesi halinde ise akdedilen sözleşme ile en yakın ve sıkı irtibatlı ülke hukukunun uygulanacağı öngörülmektedir. Buradaki sıkı irtibatlı hukuk terimine göre sözleşmenin akdedildiği anda sözleşmenin borçlu yani kiracı tarafın yerleşim yerinin bulunduğu yer hukuku olduğu kararlaştırılmıştır.³⁸⁵

Finansal kiralama sözleşmeleri, yatırıma dayalı olması sebebi ile yukarıdaki genel düzenlemenin yanı sıra ticari ve hususi bir iş alanına dayalı özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bu yüzden, finansal kiralama sözleşmesinin taraflarının sözleşme ile ifa etmekle yükümlü oldukları edimleri göz önüne alınacaktır. Finansal kiralama sözleşmesinde kiralayanın temel edimi sözleşme konusu varlığın kullanım hakkını kiracı tarafa bırakmaktır. Kiracı tarafın temel yükümlülüğü ise sözleşme ile belirlenen ücreti ifa etmek ve sözleşme konusu varlığın korunmasını sağlamaktır. Tarafların yükümlülükleri dikkate alındığında finansal kiralama sözleşmesinde asli edimin kiralayan tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu nedenle, kiralayan tarafın mesleki yer hukukunun finansal kiralamaya konu uyumsuzluklarda yetkili olduğu açıkça ortadadır. Fakat kiralayanın farklı ülkelerde faaliyeti söz konusu ise, hangi faaliyet gösterdiği ülkenin finansal kiralama sözleşmesinde uygun ve sıkı hükümler içerdiği dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu saptama sonucunda belirlenen o yer hukuku söz konusu finansal kiralama sözleşmesindeki uyumsuzluğun giderilmesindeki yetkili hukuk olacaktır.³⁸⁶

Finansal kiralama sözleşmesinin yapısı itibariyle karmaşıktır. Yabancılık unsuru içeren finansal kiralama sözleşmelerinde yetkili mahkemenin tayin edilmesinde sıkıntılar oluşmaktadır. Tayin edilmesi için sözleşmeye uygulanacak hukukun da belirlenmesi gerektiği durumlar oluşabilir. Asıl sıkıntı yaşanan durum ise genel yetkili mahkemede dava açılma olanağı bulunmayan durumlarda özel yetkili mahkemelerde

³⁸⁴ Ercan, s.137.

³⁸⁵ Ağca, s.112.

³⁸⁶ Aysel Çelikel ve Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 11. Bası, Beta Basım Yayım, İstanbul 2009, s.149.

açılacak davaların tespitinde olduğu görülmektedir. MÖHUK md. 40 hükmü ile ülkemizde yaşanan bu soruna genel yetki, özel yetki, münhasır yetki kavramları inceleme konusu yapılmış ve yabancılık unsuru taşıyan finansal kiralama sözleşmelerindeki yetkili mahkemeler tayini yapılmıştır. Yabancılık unsuru içeren finansal kiralama sözleşmelerinde kesin yetkinin bulunmayan durumlarda, taraflar MÖHUK md. 47 kapsamında yabancı bir mahkemeyi yetki sözleşmesi ile yetkili kılınabilir. Ancak, kesin yetkinin bulunmayan durumlarda, yetki sözleşmesi ile yabancı bir mahkemeyi yetkili kılınmasına olanak bulunmaktadır.³⁸⁷

Bununla birlikte finansal kiralama sözleşmesinin bir özel türü olan “Sat ve Geri Kirala” yöntemi için bu son bulma hallerinden ayrıca arabuluculuk yolu öngörülmüştür. Buna göre her ne kadar finansal kiralama konusu varlık kiracıya satılsa dahi geri kiralama yolu ile faydalanma durumu olması sebebi ile bu sözleşmenin kiracı ile kiralayan tarafı arasındaki uyuşmazlıkların arabuluculuk yoluna başvurulması çözümleneceği belirtilmiştir.³⁸⁸ Ayrıca bu hususta doktrinde, sözleşmesinin sonlanması halinde dahi yükümlülüklerin devam etmesi sebebi ile anlaşmazlığın çözümünde arabuluculara büyük pay düştüğünü ve tahkim yolunun sözleşmeye eklenerek uygulamasında fayda olacağını belirtmiştir.³⁸⁹

4.7. Farklı Hukuk Sistemlerinde Finansal Kiralama Sözleşmesinin Son Bulma Halleri

Finansal kiralama sözleşmesinin son bulma halleri başlığı altında detaylıca ifade edildiği üzere finansal kiralama sözleşmesi olağan ve olağan dışı sebepler ile son bulmaktadır. Finansal kiralama sözleşmesinin olağan son bulma halleri, tarafların sözleşme ile belirledikleri zamanın dolması, kiracı tarafın ölümü, iflası veya temyiz kudretini kaybetmesi halleridir. Finansal kiralama sözleşmesinin olağan dışı son bulma halleri ise taraflarca sözleşmeye aykırı davranışlar ve tarafların temerrüdü gibi elzem sebepler nedeni ile sözleşmeye devam edilmesinin taraflardan beklenmesinin mümkün olmadığı derecedeki güçlüktür. Her ne şekilde sözleşme sonlanır ise kiracı taraf

³⁸⁷ Merve Acun, “Yabancılık Unsuru Taşıyan Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmelerinde Yetkili Mahkeme”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.19, S.2(Özel Sayı), İstanbul 2014, s.478-480.

³⁸⁸ Merve; 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 1. Maddesi Çerçevesinde Yabancılık Unsuru, **İstanbul Medipol Üniversitesi SBE**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020. s.87 – 95.

³⁸⁹ Düğger, s.64-66.

sözleşmesi konusu varlığı kiralayana geri iade borcu altındadır.

Finansal kiralama sözleşmesi en nihayetinde bir sözleşme olup her ne kadar farklı hukuk sistemlerinde sözleşmenin başkaca hususlarında önemli ayrımlara sebep olsa da sözleşmenin son bulma halleri farklı hukuk sistemlerinde benzerlik göstermektedir. Yalnızca Anglo – Sakson hukuk sisteminde yer alan sözleşme serbestisi gereğince taraflarca ayrıca sözleşmesinin sonlanması halleri öngörülebilir. Ya da tersine sözleşme ile belirlenen sürenin son bulması halinin kendiliğinden son bulma hali olmadığını ayrıca bir bildirimde bulunmadığı sürece sözleşmenin devam edebileceği öngörülebilir. Kara Avrupası hukuk sisteminde ise mevzuat düzenlemelerine aykırı son bulma hali düzenlenmemektedir.³⁹⁰

Milletlerarası finansal kiralama sözleşmesi ise konveksiyon tarafından sözleşmenin sınırlı bir zaman için gerçekleştirilmeye yönelik düzenleme mevcut değildir. Ancak finansal bir kiralama olan bu sözleşme ve satım niteliği taşımadığı için bir süreden ari düşünülemez.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiralayana tarafın süreden ari şekilde sözleşme konusu varlıktan faydalanma hakkının kiracı tarafa bırakılması hayatın olağan akışında ticari esaslar ve deneyimler ve finansal yatırıma dayalı kira ilişkisinin belirli hedefler için gerçekleştirilmesi vb. sebepler doğrultusunda öngörülen bir hal olmadığı aşikardır.³⁹¹

Ancak finansal kiralama sözleşmesinin taraflarınca finansal kiralama sözleşmesinin uygulanması için bir zaman dilimi belirlenmiş ise bur durumda belirlenen zaman diliminin son bulması ile sözleşme da taraflarca sözleşmenin kendiliğinden uzayacağına dair hüküm bulunmadığı sürece, sözleşme kendiliğinden son bulacaktır. Sözleşmenin son bulması durumunda finansal kiralamanın kiracı tarafı sözleşme konusu varlığı kiralayana tarafa geri teslim etme borcu altındadır.

Bununla birlikte milletlerarası finansal kiralama sözleşmesinin olağan dışı şekilde son bulma hallerinden olan feshi iki ayrı durum ile sınırlanmıştır. Bunlar tarafların edimlerini yerine getirmemesi halidir. Yani milletlerarası finansal kiralama sözleşmesine göre kiracı tarafın veyahut kiralayana tarafın sözleşme ile yükümlülük altına girdikleri edimi ifa etmemeleri halinde karşı tarafa sözleşmeyi sonlandırma hakkı tanınmıştır.

³⁹⁰ Mehmet Aygüneş ve Hami Yılmaz, **Tek Satıcılık Sözleşmesi ve Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 137.

³⁹¹ Cevdet Yavuz ve Diğerleri, **Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)**, s.269.

Kiralayan tarafça, fesih yoluna başvurulması durumunda, sözleşme konusu varlığın kullanım yani zilyetliğini tekrardan kiralayan tarafta oluşacaktır. Ayrıca kiralayan kiracının sözleşmeye aykırı davranması sebebi ile doğmuş alacakları hatta henüz doğmamış kira bedeli zararını kiracı taraftan talep hakkı bulunmaktadır. Fakat, kiracı tarafın sözleşmeye aykırı davranması geçerli bir sebebe dayanabilir. Bu halde Konveksiyonca kiralayan için ya sözleşmeye sonlandırma ya da alacağı doğmuş olan alacağından birini talep hak tanımıştır. Böylece, kiracı tarafın kabul edilebilir bir gerekçe ile sözleşmeye aykırılığı durumunda kiralayan fesih hakkı ve alacaklarının tazmin talebini bir arada kullanamamaktadır³⁹².

³⁹² Topuz, **Finansal kiralama (Leasing) Sözleşmesi**, s.75.

SONUÇ

Bu çalışma ile finansal kiralama sözleşmesinin Kara Avrupası Hukuk Sistemi ve Anglo – Sakson Hukuk Sistemine bağlı olarak farklılık gösteren esaslar dikkate alınmıştır. Finansal kiralama sözleşmesinde farklı hukuk sistemlerinin etkisinin araştırılmasının önemi ise yeni ve sürekli gelişme gösteren bu alanda farklı bilimsel yaklaşımların ortak bir şekilde ele alınması bilimsel gelişimi hızlandıracaktır. Şöyle ki; ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ilerlemekte olan bu alana yön tutan tüm hukuki yaklaşımların ele alınarak sentezlenmesi suretiyle oluşturulmuş olan bilimsel çalışma ile finansal kiralama sözleşmesinin temel problemine ışık tutacaktır.

Hukuk sistemimiz içerisinde sıklıkla karşılaştığımız sorun, yerleşik uygulamalarda yapılan değişikliklerin geniş bir çözüm mekanizması düşünülmezsizin anlık problemleri çözmeye yönelik olmasıdır. Fakat bu çalışma ile sermaye ihtiyacına yönelik alternatif çözüm yolu olan finansal kiralama sözleşmesinin sistemini farklı sürelerde ve farklı ekonomik düzeydeki ülkelerin kullanması neticesinde oluşan sorunları, hukuk sistemlerindeki taraflara yüklenen sorumlulukları ve teknolojik gelişmeleri dikkate alarak ekonomik piyasa ve hukuk alemi için çözüme ulaşmaya yardımcı hukuki yorumların sunulması hedeflenmektedir.

Çalışmamız kapsamında Kara Avrupası Hukuk Sistemi ve Anglo- Sakson Hukuk Sisteminin doğası gereği finansal kiralamanın farklı yönetimini ve ortaya çıkan farklılıkları söz konusu sözleşmenin doğuşu ile başlamaktadır. Finansal kiralama bir Anglo – Sakson hukuk sisteminin uygulandığı devlet olan ABD’de ortaya çıkmıştır. Finansal kiralama sözleşmesinin sağladığı fayda ve ekonomik yatırım imkanı nedeni ile kısa zamanda milletlerarası düzeyde yayılmıştır. Bu yayılma ile birlikte Anglo – Sakson hukuk mantığında hayat bulurken Kara Avrupası hukuk mantığı ile gelişmiştir. Böyle olunca finansal kiralamanın kuruluş yapısını barındırmak ile birlikte sözleşme özgürlüğüne kısıtlama getirilerek, yazılı hukuk kurallarına tabi tutulmuştur. Bir başka deyişle Anglo – Sakson hukuk sisteminde finansal kiralama sözleşmesinin kurulması adına yasal bir mevzuat bulunmamakta ve buna dayalı olarak taraf iradeleri, tarafların kabul ve öneri ile bağlı olarak sözleşme akdedilmektedir. Fakat bunun aksine Kara Avrupası hukuk sisteminde finansal kiralama sözleşmesinin kurulması yasal mevzuattaki emredici kurallar ile sınırlı olarak yürütülmektedir.

Bunun sonucu olarak ise Kara Avrupası hukuk sisteminde taraf iradelerinin değil devletin yasama organlarınca oluşturulan yasal düzenlemeler önceliklidir. Bu sebeple

bu hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerde tip sözleşme denilen konusuna bağlı kalıp sözleşmeler yürütülmektedir. Dolayısıyla finansal gelişimini olumsuz etkilemiştir.

Bir diğer ayırım konusunu ise yine finansal kiralama sözleşmesinin yasa ile sınırlandırmasının sonucu olarak sözleşmenin konusuna ilişkindir. Finansal kiralama sözleşmesinin kurulması için emredici hükümler bulunmakla birlikte, birçok Kara Avrupası hukuk sisteminde finansal kiralama sözleşmesine konu varlıkların türü de emredici hükümler ile düzenlenmiştir. Yine Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı devletlerde sözleşmenin şartlarında taraf iradesinden önce yasa koyucu iradesinin bulunduğu gibi sözleşmeye konu varlıkların belirlenmesinde değil sınırlandırılmasında yasa koyucunun iradesi taraf iradesinden önceliklidir.

Buna karşılık Anglo - Sakson devletlerinde sözleşme konusu varlıklara yönelik sınırlayıcı bir yargı iradesi mevcut değildir. Öncelikli ve esaslı olan taraf iradesidir. Bu sebeple finansal kiralama sözleşmesine konu olmayan varlık neredeyse çok azdır. Öyle ki, örnek vermek gerekirse günümüzde en temel ihtiyaç olan telefon kullanımı dahi finansal kiralama sözleşmesine konu edilebilmektedir.

Bu ayırımın en temel nedeni finansal kiralamanın gelişimine dayanmaktadır. Her ne kadar ABD’de yaşanan ekonomik kriz neticesinde oluşan ham madde ihtiyacına binaen ortaya çıkan bu sözleşme zaman içerisinde teknolojik, sanayi ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasına bağlı olarak yatırım sağlama amacının dışına çıkarak finansal kiralama sözleşmesinin yelpazesini genişletmiştir. Böyle olunca finansal kiralama sözleşmesi doğum aşamasında olduğu gibi tacirler ile sınırlı kalmaksızın tüketici bireylerce de kullanım imkanı bulmuştur.

Kara Avrupası hukuk sisteminde ise taraflar yasal mevzuatlar ile sınırlıdır. Hatta bu sınırlama tacir olmakla kısıtlı olmayıp yasal düzenlemede yer alan özel şartları taşıyan tüzel işletmelerin finansal kiralamaya taraf olabileceği belirtilmiştir. Hal böyle olunca belirlenen kesim tarafından gerçekleştirilen ve yatırım sağlamaya yönelik kredi sağlama hedefi bulunması nedeni ile sözleşmenin gelişimindeki daralma olağan olmaktadır. Bu durum ise finansal kiralama sözleşmesinin yapılış amacına dayanmaktadır. Anglo – Sakson ülkelerinde yatırım sağlama amacından ziyade mali fayda ön planda tutularak hareket edilmektedir. Sözleşme ile beklenen menfaatin genişletilmesi de sözleşmenin taraflarının, sözleşmeye konu varlıkların, sözleşmenin şartlarında geniş bir alan açmıştır.

Finansal kiralama sözleşmesinin gereksinim duyulan ihtiyaca dayalı olarak meydana geldiği dönemde finansal kiralama konu varlığın mülkiyetinin kiracı tarafa geçişi

öngörülümüşse de zaman içerisinde Anglo - Sakson ülkelerinde günümüzde sözleşmenin sonunda mülkiyetin geçişi öngörülmemekle birlikte, Kara Avrupası ülkelerinde taraf iradelerinde olup genellikle mülkiyetin geçişi hususu düzenlenmemektedir. Fakat buna karşılık Finansal kiralama sözleşmesine konu taşınmazın mülkiyetinin geçişi için mevzuatta bazı şartlara yer vermektedir.

Esasen en temel ayrımın finansal kiralama sözleşmesi ile beklenen hedefin gelişimi olduğu ortaya çıkmıştır. Finansal kiralama sözleşmesinin gelişiminde ve değişiminde hukuk sistemindeki farklılıklar ile birlikte ekonomik kalkınmışlık düzeyi doğru orantılı olarak ilişki göstermiştir. Yani finansal kiralama sadece ekonomik kalkınmanın sağlandığı devletlerde yüksek kazançlara yol açmamıştır. Ya da sadece bir hukuk sistemi ile beklenen menfaat sağlanmamıştır. Burada ekonomik kalkınma düzeyi, ekonomik gelişim ve sözleşme da taraflara tanınan hukuk sistemindeki özgürlüklerin sözleşme ile beklenen menfaati artırdığı bu çalışma ile ortaya konmak istenmiştir. Yalnız Anglo – Sakson hukuk sistemin uygulandığı ekonomik kalkınmanın sağlanmış olduğu devletlerde, Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı devletlerden daha ileri bir seviyede ve daha yüksek menfaate kapı araladığı kanısındayız.

Hukuk sistemleri arasındaki farkın sonucunu ülkemiz hukukundaki finansal kiralama sistemi ile de aynı doğrultuda olduğu görülmektedir. Yani ülkemiz bir Kara Avrupası devleti olarak finansal kiralama ilişkisine Avrupa devletleri ile birlikte tanımıştır. Bu sebeple finansal kiralama sözleşmesini belirli taraflar, yatırımsal amaç ve ticari ve teknik konular ile daraltmıştır. Hukuki bu uygulama zaman içerisinde genişleme göstererek ülkemiz de finansal kiralamadan elde etmiş olduğu geliri artırmıştır. Ancak belirlenen bu hukuki politika ekonomik kazançta fayda sağlasa da iş hacminde gerilemeye neden olmuştur. Ezcümle ülkemizde de Avrupa ülkelerinde olduğu gibi hukuki ve ekonomik düzenlemelerin sınırlı olması, politikalar Anglo- Sakson ülkelerindeki başarıyı getirmemiştir. Ancak kara Avrupası ülkelerine nazaran ülkemiz işlem hacminde gerileyen ülkelerden olmuştur. bu durum ise uygulanan hukuktan ziyade ekonomik politikaya dayanmaktadır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Faruk; **Kira Hukuku Şerhi**, 4. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2017.
- ACUN, Merve ; “Yabancılık Unsuru Taşıyan Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmelerinde Yetkili Mahkeme”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.19, S.2(Özel Sayı), İstanbul 2014, s.478-480.
- AĞCA, Elif; “Uluslararası Finansal Kiralamaya Dair Unıdroit Konvansiyonu Kapsamında Uluslararası Finansal Kiralama Sözleşmesi”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.20, S.3-4, Erzincan 2016, s.56.
- AKDENİZ, Umut; “Faktoring ve Faktoring ile İlgili Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.15, S.162, Ankara 2020, s. 227.
- AKSU, Soner; Finansal Kiralama “Leasing”, **Yıllık Faaliyet Raporu**, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara 2019.
- AMEMBAL, Sudhir; **İnternational Leasing The Complete Guide**, 1. Basım, American Power Conservation, Amerika 2000.
- ATAY, Ender Ethem; **Hukuk Başlangıcı**, 3. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara 2016.
- AYDOĞDU, Tahir; “Finansal Kiralama Sisteminde Satış ve Geri Kiralama İşlemleri,” **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü, İstanbul 2017.
- AYDOĞDU, Murat/KAHVECİ, Nalan; **Tüketici Hukuku Dersleri**, 1. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara 2020.
- AYGÜNEŞ, Mehmet / YILMAZ, Hami; **Tek Satıcılık Sözleşmesi ve Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- AYKUTALP, Aslı; “2004 Sayılı İcra Ve İflâs Kanunu Kapsamında Kiracının İflâsının Finansal Kiralama Sözleşmesine Etkisi”, **Legal Hukuk Dergisi**, İzmir 2021, C. 19, S. 225, s. 4051.
- BAYRAKDAROĞLU, Ali / GÜNDOĞDU, Aysel; **Güncel Yaklaşımlarla Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesinde Ekonomik Analizler Kavram - Yapı Uygulama**, 1. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara 2018.
- BEYBUR, Mustafa / ÇETİNKAYA, Murat; “Tasarrufa Dayalı Faizsiz Finans Sistemine Jak Bankacılık ve Karz-ı Hasen Sistemi Önerisi”, **The Journal of Social Science**, 2021, C.5, S.9, s.89.

- BOHUŠOVÁ Hanna, “Is Capitalization Of Operating Lease Way To Increase Of Comparability Of Financial Statements Prepared In Accordance With IFRS And US GAAP?”. **Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis**, C. 63, S.2, Amsterdam 2015, 507-514.
- CANARSLANLAR, İhsan; Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri Ve Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergisel Yönleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Anadolu Üniversitesi SBE**, Eskişehir 2017.
- CİHAN, Ali Hulki; Kullandırma Sözleşmelerinde Hasar, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2015 Ankara, s. 136
- CONTINO, Richard M.; **Equipment Leasing and Financing: A Product Sales and Business Profit Center Strategy**, 1. Baskı, Business Expert Press, ABD 2019.
- DEİK; “14. Ortak Toplantısı Ve Japon Kuruluşlar İle Temaslar”, **Türk - Japon İş Konseyi**, 19-22 Ekim,2007 Tokyo, s.14.
- ; “Mitsubishi Eğitim Seminerleri”, **Japonya ile İş Yapmak**, 26-27-29 Ocak, 2009 İstanbul- Bursa-İzmir, s.13.
- DİNÇ, Yusuf / BAKACAK, Muhammet Erkam; “Kiralama ve Mülkiyetin Devri ile Sona Eren Finansal Kiralama Sözleşmeleri Kapsamında Gerçekleşen İşlemlerin TMS/TFRS ve AAOIFI Temelli Raporlama Farklılıkları”, **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Gümüşhane 2021, C.12, S.1, s.131.
- DOMZALOWICZ, İzabela; “The Use of Leasing and Credit in Financing The Activities of Transports Company”, **Base of Knowledge Warsaw University of Technology Journal**, 2020, s. 156.
- DÜĞER, Sırrı; “Anglo – Sakson ve Kıta Avrupası Hukuk Sistemlerinde İdarenin Yargısal Denetiminin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, S. 2019/1, Yıl. 4, Ankara2019, s.64-66.
- EKŞİ, Nuray;“ Taşınır Donanım Üzerindeki Uluslararası Teminatlar Hakkında Cape Town Konvansiyonu ve Bu Konvansiyona Ek Protokoller”, **İstanbul Hukuk Mecmuası 1387**, <http://dergipark.gov.tr>, İstanbul 2020, s. 1388 -1390.
- ENDES SELVİ, Nurtaç; “Tasarruf Finansman Sözleşmesi”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2021 Konya, C.4, S.2, s.12.
- ERCAN, Tayfun; **Uluslararası Ticaret Hukuku**, 1. Basım, Ekin Basım Yayım, Bursa 2021.

- EREN, Fikret; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 26. Bası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021.
- ; **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- EROL, Ahmet / YILDIRIM, Ercan / TOROSLU, Vefa; **Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama**, 2. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara 2011.
- ERTEM, Üner; **Uluslararası Finansman**, 1. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2015.
- ERZURUMLUOĞLU, Erzan; **Sözleşmeler Hukuku**, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.
- FEDAİ, Recep; “Bir Kamu Örgütlenmesi Modeli Olarak Fon Tipi Yönetimi: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu”, **Yasama Dergisi**, 2019, S.40, <http://www.yasader.org.tr>, e.t.:05.01.2022, s.42.
- FİNANSAL KURUMLAR BİRLİĞİ, “30.06.2018” **Finansal Kiralama Sektörü İşlemleri Özet Raporu** İstanbul 2018 s.4.
- GLEESON, Brendan; “State Of The Global Leasing Industry – Continued Strength and Growth”, **White Clarke Group**, Canada 2018, s.9.
- GÖZLER, Kemal; **Genel Hukuk Bilgisi**, 20. Baskı, Ekin Basım Yayın, Bursa 2020.
- GÖKÇEN, Onurcan; **Konkordatoda Rehinli ve Finansal Kiralamaya Konu ve Mal ve Alacakların Hukuki Durumu**, 1. Baskı, Platon Hukuk Yayınevi, Ankara 2021.
- GÜLTEKİN, Esra; “6502 Sayılı Kanun Kapsamında Tüketici Kredi Sözleşmelerinde Tarafların Hak ve Borçları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.29, S.4., Konya 2021, s.3087.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021.
- GÜNDOĞDU KIRMIZITAŞ, Türkan, **6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu’na Göre Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Basım, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara 2017.
- GÜVEYİ, Nazmiye; Anglo – Sakson Hukuk Sistemi ve Kara Avrupası Hukuk Sistemi Boyutuyla Ekonomik İdare Hukuku Üzerine Bazı Düşünceler”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XXI, S.1, Ankara 2017.

- HACIKÖYLÜ, Canatay; Finansal Kiralama Yönteminde Yapılan ‘‘Sat ve Geri Kirala’ İşleminin Hukuki Yönü Ve Vergisel Avantajları’’, **Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.3, Antalya 2014, s.3.
- HUBBS, Deborah; **Land and Leasing**, 2. Baskı, Petex, Texas 2015.
- İLDAN, Merve; 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 1. Maddesi Çerçevesinde Yabancılık Unsuru, **İstanbul Medipol Üniversitesi SBE**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020.
- JEBELY, Paul P.; **Aviation Finance & Leasing**, 1. Baskı, Chambers Yayınevi, ABD 2020.
- KAHVECİ, Nalan; Finansal Kiralama Yoluyla Yapılan Konut Finansmanı Sözlenmelerinde Tüketicinin Temerrüdüne Bağlanan Sonuçlar, **Dokuz Eylül Üniversitesi SBE**, İzmir 2019.
- KILIÇOĞLU, Ahmet Mithat; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2021.
- KILINÇ, Ayşe Nur; Kılınç, ‘‘Japon Sözleşme Hukukunun Temel İlkeleri ve Japon Medeni Kanunundaki Güncel Gelişmelere Genel Bir Bakış’’, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.14, S.2, Erzincan 2019, s.458.
- KIRPICI, Bülent; ‘‘Leasing Dünyası’’, **Finansal Kiralama Derneği Bülteni**, S.12. Mart 2005, s.5-7.
- KOCAAĞA, Köksal; **Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi**, 2.Basım, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- KOT SÖZDİNLEYEN, Çiğdem; Yatırım ve Kalkınma Bankalarının Finansman Modelleri, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul 2019.
- KORKUSUZ, Refik / KÜÇÜKÖNER, Halide Rumeysa; ‘‘İslam Aleminde Hukuk Birlikteliği Mümkün Mü?’’, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.39, C.23, Diyarbakır 2018, s.252-254.
- KÖTELİ, Argun; **Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri)**, 1. Baskı, İstanbul 1991.
- MEKENGEÇ, Merve Acun; **Milletlerarası Özel Hukukta Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmeleri**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.
- MERRİLL, Thomas W., ‘‘The Economics of Leasing’’, **Journal of Legal Analysis**, C. 12, ABD 2020, s. 278.

- MAİSURADZE Marina / VARDİASHVİLİ Mariam, “Lease Agreements Financial Reporting Issues According To The International Standards”, **Ecoforum**, C.5, S. 2, Gürcistan 2016.
- MÜCAHİTOĞLU, Nurullah; Türkiye’de Katılım Bankalarının Finansal Kiralamadaki Yeri, Diğer Finansal Kiralama Şirketleriyle Karşılaştırılması Ve Sektörde Sukuk Uygulaması Beklentileri, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015.
- MÜLLER, Christopher; “Freedom and Convict Leasing in the Postbellum South”, **American Journal of Sociology**, C.124, S.2., ABD 2018, s. 84.
- MÜNYAS, Turgay; **Finansal Yönetim ve Portföy Yönetim Teorisi Teorik Yaklaşımlar ve Çözümlü Örneklerle**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- NOMER, Haluk Nami; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 18. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 2021.
- OVACI, Vahap; “İslam Hukukun Karakteristik Özellikleri”, **Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.7, Yozgat 2015, s.78.
- OY, Osman / BİÇİCİ, Onur; **Finansal Kiralama (Leasing) ve Kira Alacaklarının Takip Yolları**, 1. Baskı, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2015.
- ÖZ, Neslihan; Milletlerarası Özel Hukuk Boyutuyla Finansal Kiralama Sözleşmesi, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul 2018.
- ÖZDOĞRU, Yusuf; **Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Erme Nedenleri ve Sonuçları**, 1. Basım, Seçkin Yayınevi, 2018 Ankara.
- ÖZEL, Çağlar; **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- POLAT, Sefa; **Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları ve Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- RENDE, Hande Seren; Hava Araçlarında Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara Üniversitesi SBE, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara 2019.
- RODOPLU, Hakan / POLAT, Güler / KILIÇ, Doğan; “Uçak Sahipleri Açısından Türk Havacılık Şirketleri Üzerine Bir Araştırma”, **Eurasian Journal of Researches in Social and Economics**, C.6, S.1, İstanbul 2019, s.98.

- SARI, Emre Selçuk / GÜNGÖR, Nevzat; “TFRS 16 Standardının Seçilmiş BİST 100 Şirketlerinin Finansal Tabloları ve Finansal Performanslarına Etkisinin İncelenmesi”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 20, S. 3, Eskişehir 2020, s.290-293.
- SEROZAN, Rona / BAYSAL, Başak / SANLI, Kerem Cem; **Borçlar Hukuku Özel Bölüm**, İstanbul, 3. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2018.
- SERRONA, AlexanderRosado / PAUL, Justin / DİKOVA, Desislava; “International Franchising: A Literature Review And Research Agenda”, **Journal of Business Research**, C.85, ABD 2018, s.249.
- SEVLİ, Nurtaç Endes; “Tasarruf Finansman Sözleşmesi”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2021 Konya, C.4, S.2, s. 12.
- ŞİŞMAN, Deniz / ŞİŞMAN, Mehmet; “Finansal Kiralama (Leasing) ve Ekonomi için Önemi: Riskler, Avantajlar,” **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 15, Sayı 1, Balıkesir 2017, s. 144-146.
- TOPUZ, Murat; **Finansal Kiralama(Leasing) Sözleşmesi**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- TUNCAY, Ahmet / DEYNEKLİ, Adnan; **Yargıtay Kararları Işığında Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Basım, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2019.
- ULGA, Ezgi; “Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, <https://www.jurix.com.tr/dergi/terazi-hukuk-dergisi>, 2015, C. 10, S. 109, s. 93 - 95.
- YALDIZ, Hacer; “Finansal Kiralama Sözleşmesinde Kiraya Verenin Ayıptan Sorumluluğu”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2019.
- YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak; YILMAZ, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 17. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.
- YAVUZ, Sinem; “Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemlerinde Katma Değer Vergisi Uygulaması” , **Eurasian Journal of Researches in Social and Economics**, C. 9, S. 1, ISSN: 2148-9963 2022, s. 213.
- YAZGAN, Müge; Finansal Kiralama Sözleşmesinin Sona Ermesi, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, İstanbul 2017.
- YILDIZ, Şükrü; **Bilirkişi Raporları ve Hukuki Mütalaalar - 3 Fikri Mülkiyet Hukuku**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.

- YILMAZ, Hami **Finansal Kiralama Sözleşmesi**, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021.
- YILMAZ, Süleyman; **Hukuk Başlangıcı**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- YILMAZSOY, Ebru; Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.
- YOZGAT, Mehmet Çelebi / KİBRİTÇİ ARTAR, Okşan “Financial Leasing in Manufacturing and Production Sector: The Case of Turkey”, **Journal of International Trade Logistics and Law**, C.5, S.1, 2019 İstanbul, s. 48.
- YÜCEL, Mustafa Tören; **Yargı Sistemi Üzerine Denemeler**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- ZAPATA, Tan Tahsin, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2021.
- ZEVKLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, Kadir Emre; **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 21. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021.
- ZORA, Fatih; Anglo Amerikan Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak Medeni Usul Hukukunda Bilirkişilik”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Akdeniz Üniversitesi SBE, Antalya 2021.
- WORLD LEASING YEARSBOOK; **WLY 2019 White Clark Group Global Leasing Report**, 1. Baskı, ABD 2020, s. 198.
- ; **WLY 2021 White Clark Group Global Leasing Report**, 1. Baskı, ABD 2022, s. 217.

VERİ TABANI VE İNTERNET SİTELERİ

<https://sozluk.gov.tr/>

<http://dergipark.gov.tr>

<https://doi.org/10.1017/S0731126500013251>

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

<http://www.yasader.org.tr>

www.kazanci.com.tr

<https://hudoc.echr.coe.int/tur>

EKLER

EK.1. Etik Kurulu Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Şeyda KIZIL
ÖĞRENCİ NO	2019/3017
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	ÖZEL HUKUK
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2021 / 2022 - BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Finansal Kiralama Sözleşmesinin Farklı Hukuk Sistemlerindeki Hüküm ve Düzenlemeler
TEZİN AMACI	Finansal Kiralama Sözleşmesinin Farklı Hukuk Sistemlerindeki Hüküm ve Düzenlemelerin Finansal Kiralama Sözleşmesine Etkisi
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Tez, Finansal Kiralama Sözleşmesinin Anglo Sakson ve Kara Avrupası Hukuk Sistemi içerisinde doğuşu ve günümüze kadar ki hukuki gelişmelerini konu almaktadır. Farklı hukuk sistemlerindeki farklı hüküm ve düzenlemelerin finansal kiralama sözleşmesi veya finansal kiralama ilişkinin gelişim ve ekonomik gelişmişliğindeki etkisi değerlendirilmiştir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: ŞEYDA KIZIL		ÖĞRENCİNİN İMZASI: (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)				
TARİH: 28/04/2022						
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Özel Hukuk faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANI NIN ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI			SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	
Adı - Soyadı: ORHAN ÇETİN	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: FARUK ANDAÇ			Adı - Soyadı: MURAT KOÇ	
Unvanı: Dr. Öğt. Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.			Unvanı: Prof. Dr.	
İmzası: (Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.)	İmzası:	İmzası:(İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)			İmzası:(İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)	
... / ... / 20....	... / ... / 20....	... / ... / 20....			... / ... / 20....	
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKAR AKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)	İmzası : (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)	İmzası : (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)	İmzası : (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)	İmzası : (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)	İmzası : (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)	İmzası : (İmzalı evrakların aslı Enstitü Müdürlüğündedir.)
... / ... / 20....	... / ... / 20....	... / ... / 20....	... / ... / 20....	... / ... / 20....	... / ... / 20....	... / ... / 20....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, ... / ... / 20.... - ... / ... / 20.... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK.2. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurul İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200000361
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

17.01.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.
İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Şeyda KIZIL** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

EK.3. Çağ Üniversitesi Etik Kurul İzin Onay Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2200002269
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzin Hk.

24.03.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 15.03.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200002019 sayılı yazınız.

İlgi yazıda söz konusu edilen Şeyda Konuk isimli öğrencimizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör